

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ
ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Διπλωματική Εργασία

"Η ΚΙΝΕΖΙΚΗ ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ".

ΣΥΝΤΑΞΗ : ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΙΠΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΧΡΗΣΤΟΣ ΝΙΚΑΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2021

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Καταρχάς θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή κ. Χρήστο Νίκα για την καθοδήγηση του στην εκπόνηση της εργασίας. Η ουσιαστική συμβολή του με διευκόλυνε ώστε να αντιμετωπίσω την εργασία ευκολότερα και να καταστεί η συγγραφή ευχαρίστηση. Επίσης θα ήταν παράλειψη να μην ευχαριστήσω την οικογένεια μου για τη στήριξη της στο διατμηματικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα της ΑΔΙΣΠΟ με το ΠΑΜΑΚ. Η συμπαράστασή τους ήταν το κλειδί προκειμένου να καταφέρω να ανταποκριθώ επιτυχώς.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου.

Κωνσταντίνος Καρίπης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η νέα πραγματικότητα που διαδραματίζεται στο διεθνές σύστημα και στην παγκόσμια οικονομική διακυβέρνηση γνωρίζει έναν επίδοξο ηγέτη, την Κίνα. Η παρούσα εργασία θα εξετάσει την πολεμική βιομηχανία της Κίνας, ώστε να παρουσιασθεί η εξέλιξη της στις διάφορες χρονικές περιόδους. Η χρονική εξέλιξη της πολεμικής βιομηχανίας της Κίνας θα αναδείξει στο μελετητή πως από μια αγροτική κοινωνία εξελίχθηκε σε μια χώρα που διεκδικεί την πρωτοκαθεδρία.

Αν και η ιστορία της Κίνας είναι μακρά, ωστόσο η παρούσα εργασία θα εστιάσει στη μετα-αυτοκρατορική Κίνα, δηλαδή από το 1912 κι έπειτα. Η εργασία ακολουθεί την ιστορική εξέλιξη και ξεκινά με μια εισαγωγή στην προσπάθεια για καταγραφή μιας κάποιας προόδου στην πολεμική βιομηχανία μέσα στην ταραχώδη περίοδο της Δημοκρατίας της Κίνας, μέχρι την ίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας. Στη συνέχεια δίνεται βάση στην περίοδο του μεγάλου τιμονιέρη, του Mao Zedong, ο οποίος με την ιδεαλιστική του στάση έδωσε το έναυσμα της πολεμικής βιομηχανίας για την Κίνα, στα πρώτα χρόνια από την ίδρυσή της. Ήταν η περίοδος της πλήρους εξάρτησης από τη Σοβιετική Ένωση. Η δεύτερη αυτή εξεταζόμενη περίοδος εκτός από τα έργα και τις ημέρες του Mao εξετάζει τη διάδοχο εποχή του Deng Xiaoping και την προσπάθεια της Κίνας για «άνοιγμα» στον υπόλοιπο κόσμο. Η τρίτη περίοδος της σύγχρονης Κίνας, η μεταψυχροπολεμική, ξεκινά από το 1990 και φτάνει ως τις μέρες μας. Στην περίοδο αυτή εξετάζεται η ανασυγκρότηση της Κίνας και η πορεία της μέσω νέων συνεργασιών και εκσυγχρονισμού, στοιχεία απαραίτητα εφόσον ήθελε να επιστρέψει εκεί που δικαιωματικά θεωρεί ότι ανήκει, στην κορυφή.

Εν συνεχεία, γίνεται μια αναφορά στην συγχώνευση και συνεργασία στρατιωτικού και πολιτικού τομέα, λόγω της βαρύτητας που δίνουν οι Κινέζοι ηγέτες και παρουσιάζεται η εξέλιξη της πολεμικής βιομηχανίας σε τομείς όπως οι βαλλιστικοί πύραυλοι, τα υποβρύχια, τα αεροπλανοφόρα, τα μαχητικά αεροσκάφη προκειμένου να αναδειχθούν οι ηγετικές αξιώσεις της Κίνας για κυριαρχία στις εξαγωγές οπλικών συστημάτων στο μέλλον. Η εργασία βασίζει την έρευνά της στο αξιόπιστο ινστιτούτο SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) προκειμένου να αναλυθούν και τα αριθμητικά στοιχεία που αφορούν στην πολεμική βιομηχανία της Κίνας, αφού πρώτα έχουν παρουσιασθεί οι κύριες εταιρίες της.

Ο δρόμος του μεταξιού αποτελεί τη νέα εκδοχή του αρχαίου δικτύου εμπορικών δρόμων, της περιόδου της Δυναστείας των Χαν, το οποίο συνέδεε εμπορικά τις περιοχές του αρχαίου κόσμου. Πριν γίνει αναφορά στο σύγχρονο δρόμο του μεταξιού αναλύεται ο «διαστημικός» δρόμος και ο «πυρηνικός», θέλοντας με αυτό το λογοπαίγνιο να τονιστεί η σημασία που δίνεται από την Κίνα για πρόοδο και εκσυγχρονισμό στους τομείς αυτούς. Μετά την αναφορά στην παγκόσμια οικονομική διακυβέρνηση και στην «επιστροφή» της Κίνας σε αυτή, παρουσιάζεται ο νέος δρόμος του μεταξιού. Εξίσου σημαντικός θεωρείται για τους κινέζους αξιωματούχους ο κυβερνοχώρος και ο κυβερνοπόλεμος, ενώ αναφορά επίσης γίνεται στις προκλήσεις του μέλλοντος για την πολεμική βιομηχανία, τις τρωτότητες της και την επήρεια από την πανδημία σε συνδυασμό με τον ανταγωνισμό με τις ΗΠΑ, έτσι ώστε να εκτιμηθεί η «εικόνα» 100 χρόνια μετά την ίδρυση της.

Με γνώμονα να αποτελέσει αφορμή για περαιτέρω μελέτη, η εργασία αυτή καταπιάνεται με ένα επίκαιρο θέμα που θα απασχολεί όλο και περισσότερο τους αρμόδιους, καθώς η Κίνα έχει βαλθεί να κατακτήσει την κορυφή σε κάθε κατηγορία. Σκοπός της είναι να καταστήσει τον αναγνώστη κοινών της κινεζικής εξέλιξης μέσα από την ιστορική χροιά, προκειμένου να σχηματίσει άποψη για την ακμάζουσα αμυντική βιομηχανία που τα τελευταία χρόνια απασχολεί όλο και περισσότερο τη διεθνή κοινότητα των εισαγωγέων και εξαγωγέων οπλικών συστημάτων.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ (1912-1949)	
1.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	5
1.2 Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΝΑΤΑΡΑΧΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΤΑΤΑΞΕΩΝ - Ο ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΙΣΤΩΝ – Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΜΕ ΤΗΝ ΙΑΠΩΝΙΑ.....	7
1.3 Η ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΓΙΑ ΠΡΟΟΔΟ ΣΤΗΝ ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : Η ΛΑΪΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΩΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΨΥΧΡΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ(1949-1990)	
2.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	13
2.2 Η ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ ΜΑΟ ΖΕΔΟΝΓ.....	15
2.3 Ο ΙΔΕΑΛΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΑΟ ΔΙΝΕΙ ΤΗΝ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΣΤΟΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΣΜΟ ΤΟΥ DENG ΧΙΑΟΡΙΝΓ, Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ 863.....	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΑΛΛΑΓΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ - ΝΕΕΣ ΦΙΛΟΔΟΞΙΕΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ (1990 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ)	
3.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	25
3.2 ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ - ΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ ΤΟΥ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ	27
3.3 CIVIL MILITARY FUSION (CMF) - Η ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΗ/ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ.....	29
3.4 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΙΝΕΖΙΚΗΣ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ.....	31
3.4.1 ΚΙΝΕΖΙΚΟΙ ΒΑΛΛΙΣΤΙΚΟΙ ΠΥΡΑΥΛΟΙ ΚΑΙ ΠΥΡΑΥΛΟΙ CRUISE.....	32
3.4.2 ΥΠΟΒΡΥΧΙΑ.....	34
3.4.3 ΑΕΡΟΠΛΑΝΟΦΟΡΑ.....	35
3.4.4 ΜΑΧΗΤΙΚΑ ΑΕΡΟΣΚΑΦΗ.....	37
3.4.5 ΟΠΛΑ ΑΕΡΟΣ-ΑΕΡΟΣ ΚΑΙ ΑΕΡΟΣ ΕΔΑΦΟΥΣ, UCAV, HEAT.....	38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4° : Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΙΝΕΖΙΚΗ ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ - ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ SIPRI

4.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	41
4.2 AVIC (AVIATION INDUSTRY CORPORATION OF CHINA)	41
4.3 CETC (CHINA ELECTRONICS TECHNOLOGY GROUP)	43
4.4 NORINCO GROUP (CHINA NORTH INDUSTRIES GROUP CORPORATION LIMITED).....	44
4.5 CSGC (CHINA SOUTH INDUSTRIES GROUP)	45
4.6 ΣΤΟΙΧΕΙΑ STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INTITUTE (SIPRI).....	46
4.7 ΟΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΗΣ ΚΙΝΕΖΙΚΗΣ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ.....	51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5° : Ο «ΔΙΑΣΤΗΜΙΚΟΣ» ΚΑΙ Ο «ΠΥΡΗΝΙΚΟΣ» ΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΙΟΥ

5.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	54
5.2 Η ΚΙΝΕΖΙΚΗ ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΑΠΟΤΡΟΠΗ - ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ.....	56
5.3 Η ΔΙΑΣΤΗΜΙΚΗ ΓΕΩΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ.....	59

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6° : ΒΑΔΙΖΟΝΤΑΣ ΠΡΟΣ ΤΑ 100 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ

6.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	63
6.2 Ο ΝΕΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ.....	63
6.3 Η ΚΙΝΕΖΙΚΗ ΑΝΟΔΟΣ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΙΟΥ.....	65
6.4 ΚΥΒΕΡΝΟΠΟΛΕΜΟΣ.....	66
6.5 MADE IN CHINA 2025 ΚΑΙ ΟΙ ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ.....	69
6.6 Η ΠΑΝΔΗΜΙΑ ΤΟΥ 2019 ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ.....	70
6.7 ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΑ, ΟΙ ΤΡΩΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΠΑΛΟΤΗΤΑ ΜΕ ΤΙΣ ΗΠΑ.....	71
6.8 ΚΙΝΑ 2049 - 100 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ	74

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7° : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....

77

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....85

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ.....Α-1

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β ΟΙ ΕΦΤΑ ΥΙΟΙ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ.....Β-1

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1. Οι κορυφαίες 25 εταιρίες παραγωγής οπλικών συστημάτων με στοιχεία 2019.....	47
Πίνακας 2. Εισαγωγές οπλικών συστημάτων από την Κίνα (2015-2020).....	48
Πίνακας 3. Οι δέκα μεγαλύτεροι εξαγωγείς οπλικών συστημάτων	49
Πίνακας 4. Εισαγωγές οπλικών συστημάτων (2015-2020).....	50
Πίνακας 5. Οι δέκα μεγαλύτεροι εισαγωγείς οπλικών συστημάτων.....	51
Πίνακας 6. Παγκόσμιες Πυρηνικές Δυνάμεις.....	59

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η πολεμική βιομηχανία παγκοσμίως ανέκαθεν αποτελούσε σημαντικό τομέα συνεισφοράς στην άμυνα και ιδιαίτερα στην οικονομική ανάπτυξη. Η παγκόσμια ιστορία βρίθει από αναφορές στην πολεμική βιομηχανία και το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει στην καινοτομία, αλλά και στην πρωτοπορία που τροφοδοτεί την εξέλιξη και την πρόοδο και σε άλλους τομείς. Για παράδειγμα, η πυρηνική κούρσα κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου τροφοδότησε με πολλά επιτεύγματα την επιστημονική κοινότητα και δεν είναι υπερβολή να ειπωθεί πως η κατάκτηση του διαστήματος εν μέρει οφείλεται στον ανταγωνισμό της πολεμικής βιομηχανίας των ΗΠΑ και της τότε Σοβιετικής Ένωσης για την επίτευξη πυρηνικής υπεροχής και την προσπάθεια τους να επιτύχουν αύξηση στις επιδόσεις των βαλλιστικών διηπειρωτικών πυραύλων.

Οι τρέχουσες κοινωνικο-οικονομικές αλλαγές βρίσκουν την Κίνα να έχει μετατραπεί σ' ένα βιομηχανικό και τεχνολογικό κολοσσό με ηγετικές αξιώσεις. Αποτελεί τη δεύτερη οικονομία παγκοσμίως και απειλεί τις ΗΠΑ, με την εξάπλωση ενός παγκόσμιου δικτύου επενδύσεων. Η κινεζική πολεμική βιομηχανία περνώντας διάφορα στάδια έφτασε στο σημείο να αρχίσει να διεκδικεί μια θέση στις μεγαλύτερες παγκοσμίως. Η Κίνα επιστρέφει στο παγκόσμιο στερέωμα ως ενεργό μέλος των φορέων της παγκόσμιας διακυβέρνησης ξεκινώντας μια κούρσα ανάπτυξης, ως μια αναδυόμενη δύναμη που κατακλύζει τον πλανήτη και στην κούρσα αυτή συμμετέχει η αναπτυσσόμενη κινεζική πολεμική βιομηχανία.

Η κινεζική αυτοκρατορία για σχεδόν 1500 χρόνια ήταν κυρίαρχη στον τότε κόσμο. Άλλωστε, πολλοί συμφωνούν ότι η αυτοκρατορική Κίνα υπήρξε ισχυρή -αν όχι υπερδύναμη- τουλάχιστον μέχρι το 15^ο αιώνα¹, οπότε και κατά κάποιον τρόπο αποσύρθηκαν από τα παγκόσμια δρώμενα ακολουθώντας ένα είδος απομονωτισμού (Bessier 2007). Σε αυτήν την περίοδο οι Κινέζοι διακρίθηκαν για τον πολιτισμό τους και για τις εφευρέσεις που τους κατέτασσαν σε έναν από τους πιο προηγμένους πολιτισμούς. Είναι ευρέως γνωστές οι τέσσερις μεγάλες εφευρέσεις των Κινέζων: το χαρτί και η τυπογραφία, η μαγνητική πυξίδα και βέβαια η πυρίπιδα. Και αν το χαρτί και η τυπογραφία δεν μπορούν να χρεωθούν άμεσα στην τότε «πολεμική βιομηχανία», αν μπορούμε να την ονομάσουμε έτσι, σίγουρα η

---

¹ Οι αυτοκράτορες της δυναστείας των Μινγκ αποφάσισαν να απομονώσουν την Κίνα από τον υπόλοιπο κόσμο περί τον 15^ο αιώνα.

πυξίδα και η πυρίτιδα αποτελούν σημαντικό επίτευγμα και μια επανάσταση στις στρατιωτικές υποθέσεις. Η χρήση της πυρίτιδας σε χειροβομβίδες, σε όπλα, αλλά και σε νάρκες και κανόνια καταδεικνύει τη μεγάλη επίδραση που είχε η κινέζικη αυτή ανακάλυψη. Παράλληλα, με αυτές τις σημαντικές εφευρέσεις η κινέζικη λίστα των εφευρέσεων είναι αρκετά μεγάλη.

Η στρατιωτική υπεροχή του κινεζικού στρατού έδωσε την ώθηση για επέκταση σε γειτονικές περιοχές, όπως το Θιβέτ, τη Μογγολία, αλλά και προς το νότο στο Βιετνάμ. Η οικονομική ευμάρεια των κινέζων αυτοκρατόρων χρηματοδότησε αποστολές για εξερεύνηση με στόλους που απόκτησαν με το πέρασμα των χρόνων μυθικές διαστάσεις. Οι στόλοι με τα μεγάλα πλοία έφταναν σε πολλές χώρες, μεταφέροντας την κινέζικη πολυτέλεια, αλλά και τα προϊόντα της Κίνας, ενισχύοντας το εμπόριο. Η ξαφνική «απόσυρση» των Κινέζων όμως, έδωσε χώρο σε άλλες θαλασσοκράτειρες χώρες να κυριαρχήσουν στις τότε γνωστές θάλασσες και μας άφησε με την απορία πώς θα ήταν ο κόσμος αν οι Κινέζοι συνέχιζαν την εξέλιξη τους. Ίσως και να μην χρειαζόταν να πει προφητικά ο Ναπολέον «αφήστε την Κίνα να κοιμάται, γιατί όταν ξυπνήσει, θα σειστεί ο κόσμος». Η Ευρώπη πέρασε στο προσκήνιο και ο κοιμώμενος γίγαντας ακολούθησε μια πορεία εσωστρέφειας τουλάχιστον μέχρι το 20^ο αιώνα, όπου η ρήση του Γάλλου στρατηγού και αυτοκράτορα άρχισε να παίρνει νόημα.

Η ιστορική παρακαταθήκη της Κίνας συνιστά ένα παράδειγμα πολιτισμού και μεγαλείου που αποτελούσε και δεν έπαψε ποτέ να αποτελεί τη βάση της σκέψης του κινεζικού λαού ως τις μέρες μας. Η ιστορία του κινέζικου πολιτισμού χάνεται στα βάθη των αιώνων, κοντά στον 21^ο αιώνα π.Χ., οπότε και εμφανίζονται οι πρώτες αναφορές για τη δυναστεία των Χια². Η Κίνα την εποχή εκείνη δεν είχε τη μορφή και τη συνοχή των μετέπειτα χρόνων, αλλά παρουσίαζε μια εικόνα βασιλείων που βρίσκονταν συνεχώς σε διαμάχες εξουσίας μεταξύ τους. Από το 221 π.Χ. και μετά μπορούμε να μιλάμε για μια πιο ενοποιημένη Κίνα, δηλαδή από την εποχή των Qin. Από το σημείο αυτό ξεκινά η ιστορία της αυτοκρατορικής Κίνας, φτάνοντας μέχρι τον 20^ο αιώνα, οπότε και η αυτοκρατορία καταλύθηκε με την επανάσταση του 1911³, δίνοντας τη σκυτάλη στη Δημοκρατία της Κίνας, η οποία προσπάθησε να επιβιώσει

---

² Η δυναστεία των Χια εντάσσεται στη σφαίρα της μυθολογίας

³ Η Επανάσταση του 1911, ή επανάσταση του Χίηαι, άρχισε το 1911 από μια ένοπλη εξέγερση.

σε μια περίοδο εξαιρετικής αστάθειας και άκρατου εθνικισμού με αρκετές δόσεις εμφυλίου πολέμου, ανάμεσα σε δύο παγκόσμιους πολέμους.

Σε όλο αυτό το χρονικό διάστημα μέχρι να ανατραπεί η αυτοκρατορία, η Κίνα πέρασε από διάφορα στάδια, όπως τους πολέμους του οπίου⁴, πολέμους με την Ιαπωνία, την εξέγερση των Μπόξερ⁵, με αποτέλεσμα ο 19^{ος} αιώνας να θεωρηθεί ως ο αιώνας της ταπείνωσης, λόγω των παρεμβάσεων ξένων δυνάμεων στην κινεζική επικράτεια. Το μάθημα από το πάθημα αυτό των Κινέζων είναι απλό: ποτέ και τίποτα δεν ξεχνιέται (Towmey 2006). Ο 20^{ος} αιώνας αποτέλεσε τον αιώνα της ανόρθωσης, για να μπορούμε να μιλάμε πλέον για τον αιώνα της υπεροχής και της εξέλιξης σε υπερδύναμη.

Η βιομηχανία και ειδικά η πολεμική βιομηχανία, ή αλλιώς η αμυντική βιομηχανία, όπως αναφέρεται στην διεθνή βιβλιογραφία γνώρισε την ραγδαία εξέλιξη που όλοι γνωρίζουμε με πρωτοπόρο τη Μεγάλη Βρετανία από το δεύτερο μισό του 18^{ου} αιώνα κι έπειτα. Αν και οι χρονολογίες της εξέλιξης της βιομηχανίας είναι αντικείμενο έριδας για τους μελετητές, είναι σχεδόν κοινά αποδεκτό ότι αναφερόμαστε στη βιομηχανία με την έννοια που αντιλαμβανόμαστε στις μέρες μας, από το 19^ο αιώνα και σε διαφορετικό βαθμό για κάθε χώρα. Για το λόγο αυτό η παρούσα εργασία θα εξετάσει την περίοδο της μετα-αυτοκρατορικής Κίνας, όπου και μπορούμε να διακρίνουμε την απαρχή της πολεμικής βιομηχανίας, η οποία με μικρά βήματα οδήγησε σε αυτό που παρουσιάζει η Κίνα τον 21^ο αιώνα.

Στην προσπάθεια να οριστεί η έννοια της αμυντικής βιομηχανίας, ή τουλάχιστον να σκιαγραφηθούν τα όρια της, η αντικειμενική δυσκολία είναι να βρεθεί κοινά αποδεκτός ορισμός και βέβαια η τεκμηρίωση αυτού αποτελεί μάλλον πεδίο που περισσότερο θα συγχίσει παρά θα ερμηνεύσει τα όρια αυτής. Προσεγγίζοντας όσο το δυνατό περισσότερο την έννοια της αμυντικής βιομηχανίας, σαφώς και αναφερόμαστε στους τομείς που αφορούν στην έρευνα και παραγωγή οπλικών συστημάτων, δηλαδή σύγχρονα πολεμικά αεροσκάφη, πολεμικά πλοία και αεροπλανοφόρα, πύραυλους διαφόρων βεληνεκών, άρματα, πυροβόλα κλπ. Οι ορισμοί περιπλέκονται όταν γίνεται διαχωρισμός της παραγωγής και της έρευνας ή

⁴ Οι πόλεμοι του οπίου ήταν δύο πόλεμοι ανάμεσα στην δυναστεία Τσινγκ και των δυτικών δυνάμεων στα μέσα του 19ου αιώνα.

⁵ Η Εξέγερση των Μπόξερ ήταν εθνικιστική αιματηρή εξέγερση από μέλη της λεγόμενης "Ομάδας της Ηθικής Αρμονίας της Κίνας", ενάντια σε κάθε ξένη και ιδιαίτερα ευρωπαϊκή, ιμπεριαλιστική επιρροή στην Κίνα.

όταν αναφερόμαστε σε συμπαραγωγές οπλικών συστημάτων και βέβαια την υποστηρικτική βιομηχανία που προμηθεύει την αμυντική βιομηχανία. Εξάλλου, βασικός συντελεστής ισχύος ενός κράτους είναι η ισχυρή οικονομία και σαφώς η παραγωγική βάση (Κουσκουβέλης 2007). Κατά τον Raymond Aron⁶ : «δεν υπάρχει μεγάλος σύγχρονος στρατός χωρίς βιομηχανία». Στο ίδιο μήκος κύματος ο Alexander Hamilton⁷ αναφέρει πως η ασφάλεια μιας χώρας εξαρτάται από την ευημερία των βιομηχανιών, δίνοντας μεγάλη σημασία στον εγχώριο εφοδιασμό.

Για την Κίνα, η ανάπτυξη της αμυντικής βιομηχανίας ακολούθησε το ίδιο μονοπάτι με την ενδυνάμωση της εθνικής κυριαρχίας και της προσπάθειας εξασφάλισης των συνόρων. Η ανάγκη για αμυντική πολεμική βιομηχανία αποτελούσε πάντα βασικό πυλώνα της εκάστοτε άρχουσας τάξης, είτε αυτή αφορούσε στην αυτοκρατορική Κίνα, είτε στη μετέπειτα Δημοκρατία της Κίνας, μέχρι τη σημερινή Λαϊκή Δημοκρατία.

ΣΚΟΠΟΣ

Ο σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η εξέταση της κινεζικής πολεμικής βιομηχανίας από το τέλος της αυτοκρατορικής Κίνας⁸, μέχρι σήμερα. Για την εκπλήρωση αυτού του σκοπού, η εργασία ακολουθεί ένα «ταξίδι» στο χρόνο εστιάζοντας σε κομβικά σημεία και σε εξελίξεις που σημάδεψαν την αμυντική βιομηχανία της Κίνας, από το 1912 μέχρι τις μέρες μας, στην αναφορά σε σημαντικά στοιχεία που τη χαρακτήρισαν και τις μελλοντικές τάσεις και προοπτικές. Τα αριθμητικά δεδομένα που θα συμβάλλουν στην εργασία αντλούνται από τη βάση δεδομένων του SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute)⁹.

---

⁶ Γάλλος φιλόσοφος, κοινωνιολόγος (1905-1983)

⁷ Αμερικανός πολιτικός, στρατιωτικός και εκ των ιδρυτών των ΗΠΑ (1757-1804)

⁸ Το 1911 καταλύεται η αυτοκρατορία και ιδρύεται η Δημοκρατία της Κίνας στις 12 Μαρτίου 1912 .

⁹ www.sipri.com

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ (1912-1949)

1.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η ανάγκη του κινεζικού στρατού για εκσυγχρονισμό ήταν πάντοτε μια επιταγή που οι ηγέτες της αυτοκρατορίας δεν παραβλέπαν. Ο εκσυγχρονισμός αυτός την εποχή πριν την ίδρυση της Δημοκρατίας επιτυγχάνονταν κατά κάποιο τρόπο, μέσα από τις εισαγωγές και προμήθειες οπλικών συστημάτων από ξένες χώρες. Η ικανότητα όμως εκμετάλλευσης των εξοπλισμών αυτών για την ανάπτυξη εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας αποτέλεσε τομέα που η κινεζική ηγεσία υστερούσε, αναλογικά πάντα με το μέγεθος της χώρας, σε σχέση με αυτή των ανταγωνιστών της. Η δυσχέρεια αυτή ενέπλεκε την κινεζική αυτοκρατορία σε ένα φαύλο κύκλο εισαγωγών οπλικών συστημάτων και αύξανε έτσι το δίλημμα ασφαλείας της χώρας.

Η ρήση αξιωματούχου της δυναστείας των Qing σύμφωνα με την οποία οι Κινέζοι χρησιμοποιούν τη μάθηση ως τη βάση της κοινωνίας, κατά την κομφουκιανική διδασκαλία, ενώ ταυτόχρονα χρησιμοποιούν τις γνώσεις των δυτικών για τη βελτίωση της οικονομίας τους, του στρατού, αλλά και των έργων υποδομής της αυτοκρατορίας (Jia Jinhua 2018), φανερώνει την αντιμετώπιση της δυτικής φιλοσοφίας και μόρφωσης με ένα είδος σκεπτικισμού. Ο δρόμος όμως προς μια θέση αντάξια της ιστορίας της σαφώς και περνούσε από την απόκτηση «δυτικής» τεχνολογίας, όσον αφορά στον αμυντικό τομέα και στον εκσυγχρονισμό των ενόπλων δυνάμεων. Η Κίνα ενίοτε ακροβατούσε ανάμεσα στην εγχώρια παραγωγή και στην απόκτηση προηγμένης τεχνολογίας και οπλικών συστημάτων από άλλες χώρες.

Η εξέλιξη στην πολεμική βιομηχανία της Κίνας άρχισε περίπου στα μέσα του 19^{ου} αιώνα και συνιστούσε στην προσπάθεια πανεπιστημιακών που ασπάζονταν τον κομφουκιανισμό, να οδηγήσουν την χώρα σε ένα εκμοντερνισμό του στρατού προκειμένου να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα τις απειλές στα σύνορα της αυτοκρατορίας. Κατά κύριο λόγο, η πολεμική βιομηχανία της Κίνας αφορούσε σε θέματα παραγωγής πυρομαχικών. Οι αυτοκράτορες διέγνωσαν έγκαιρα την ανάγκη

για αγορά ξένων οπλικών συστημάτων¹⁰. Πέρα από αυτό, η ανάγκη απόκτησης πολεμικών πλοίων αντιμετωπίστηκε με την αγορά αγγλικών εμπορικών προκειμένου να χρησιμοποιηθούν ως πρότυπα για τα εγχώρια ναυπηγεία. Επίσης, η ίδια τεχνική εφαρμόστηκε χρησιμοποιώντας μεταφραστές, οι οποίοι μετέφραζαν έγγραφα που αφορούσαν σε νέες τεχνολογίες, αλλά και στην κατασκευή όπλων. Με τον τρόπο αυτό θα ικανοποιούνταν η ανάγκη εκσυγχρονισμού του στρατού, μέσω της «μελέτης» ξένων οπλικών συστημάτων με στόχο την αυτάρκεια από την εγχώρια παραγωγή.

Έτσι, η μελέτη αγγλικών, γαλλικών, αμερικανικών και λοιπών οπλικών συστημάτων λειτούργησε ως μέσο για την προσέγγιση της αυτάρκειας αυτής. Στο τέλος του 19^{ου} αιώνα εντοπίζονται -ευδιάκριτα πλέον- τα χνάρια της πολεμικής βιομηχανίας της Κίνας και οπλοστάσια ξεπηδούν σε διάφορες πόλεις. Κατασκευάζονται οπλικά συστήματα, με ένα εύρος από τυφέκια μέχρι παράκτια όπλα και νάρκες¹¹. Οι παραγωγικές μονάδες αυτές βέβαια αντιμετώπισαν πολλά προβλήματα, με βασικότερο την ποιότητα των οπλικών συστημάτων, που μερικές φορές εγκυμονούσαν κινδύνους και για το προσωπικό. Σε όλα αυτά επιπρόσθετα προβλήματα προκαλούσε ο μεγάλος βαθμός διαφθοράς που επιβράδυνε σημαντικά τις προσπάθειες εκσυγχρονισμού.

Η μεγάλη απόκλιση σε στρατιωτικά θέματα μεταξύ Ευρώπης και Κίνας παρατηρήθηκε κατά τη διάρκεια της κινεζικής ειρηνικής περιόδου της δυναστείας των Qing¹², όπου η ευρωπαϊκή επανάσταση στα στρατιωτικά θέματα και κατ'επέκταση στην πολεμική βιομηχανία γνώρισε άνθιση (Andrade 2016). Εν κατακλείδι, σε αυτή την περίοδο που ουσιαστικά παρατηρούνται οι τελευταίες αναλαμπές της αυτοκρατορίας, η Κίνα, αναζητώντας το δρόμο προς την πρόοδο, εκμεταλλεύτηκε τις εισαγωγές σε οπλικά συστήματα προκειμένου να αποκτήσει την τεχνογνωσία για να αναπτύξει την εγχώρια πολεμική βιομηχανία. Ο τρόπος αυτός είναι μια τακτική που χρησιμοποιήθηκε και χρησιμοποιείται κατά κόρον μέχρι και στην εποχή μας. Στην περίοδο πριν την δύση της αυτοκρατορίας και την ανατολή της δημοκρατίας, η Κίνα κατέβαλε προσπάθειες προόδου στον αμυντικό τομέα και στη σύσταση αμυντικής βιομηχανίας με απώτερο σκοπό να «προφτάσει» τη Δύση

¹⁰ Το 1840 αγοράστηκαν 200 κανόνια πιθανόν από Ηνωμένο Βασίλειο για να χρησιμοποιηθούν στον πρώτο πόλεμο του οπίου.

¹¹ Διάφοροι ξένοι παρατηρητές ανέφεραν τη δυνατότητα ημερήσιας παραγωγής 50 τυφεκίων, 25000 φυσιγγίων ημερησίως και 100 κανόνια ετησίως μόνο από ένα οπλοστάσιο.

¹² 1760-1839

και να προετοιμαστεί για τη σύγκρουση με την Ιαπωνία. Η ιστορία έδειξε ότι απέτυχε και στους δύο στόχους.

1.2 Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΝΑΤΑΡΑΧΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΤΑΤΑΞΕΩΝ - Ο ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΙΣΤΩΝ - Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΜΕ ΤΗΝ ΙΑΠΩΝΙΑ

Ο «αιώνας της ταπείνωσης» αποτέλεσε τη χρονική περίοδο που άφησε έντονα τα σημάδια του στην κινέζικη φιλοσοφία και νοοτροπία. Ίσως αυτός ήταν ο λόγος που οδήγησε στην εθνικιστική ροπή που στη συνέχεια εκθρόνισε την αυτοκρατορία. Η περίοδος αυτή λογίζεται από τον πρώτο πόλεμο του οπίου¹³ ως σχεδόν και την ίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας το 1949. Ο λόγος του χαρακτηρισμού της περιόδου αυτής ως αιώνας της ταπείνωσης είναι η στάση Δυτικών και Ιαπώνων απέναντι στην Κίνα που χαρακτηρίζονταν από υπεροψία (Gernet 1996). Σε αυτή την περίοδο παρατηρείται η κατασκευή απομιμήσεων από του Κινέζους και η αντιγραφή προϊόντων, συμπεριφορών κλπ. Η παρακμή της Κίνας είναι εμφανής πλέον, καθώς δεν υπολογίζεται από τους λοιπούς δρώντες στο επίπεδο που αναλογεί στο μέγεθός της στις διεθνείς σχέσεις (Παπασωτηρίου 2013).

Αυτός ο «αιώνας της ταπείνωσης» θεωρήθηκε από πολλούς μελετητές η αιτία των φόβων των Κινέζων μέχρι και σήμερα. Οι χώρες που εισέβαλαν τους δύο τελευταίους αιώνες στην Κίνα είναι πολλές και όχι μόνο η Μεγάλη Βρετανία στους δύο πολέμους του οπίου και η Ιαπωνία, αλλά αριθμούν κι άλλες, όπως η Γαλλία, η Ρωσία, η Γερμανία και οι Ηνωμένες Πολιτείες που συνέδραμαν στο αίσθημα της ταπείνωσης. Η άλλοτε αδιαμφισβήτητη ηγεμονία της αυτοκρατορίας δεχόταν επιθέσεις από τη Δύση και αναγκάζονταν να «σκύβει» το κεφάλι. Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά, η Κίνα παρακολουθούσε να συμβαίνει αυτό που επιζητούσε στη γειτονιά της: η Ιαπωνία βρισκόταν σε μια ανοδική πορεία εξέλιξης και ανέπτυσσε αμυντική βιομηχανία που είχε ξεπεράσει κατά πολύ τις αδύναμες ικανότητες των Κινέζων βιομηχάνων (Navarro 2015).

Η φθίνουσα πορεία αυτή οδήγησε την Κίνα στον εθνικισμό και βέβαια στη διαμαρτυρία των Κινέζων για την κατάσταση που είχε περιέλθει η χώρα τους, με συνέπεια την επανάσταση και τελικά την ανατροπή της αυτοκρατορίας. Ίσως και να θεωρήθηκε η αυτοκρατορία υπεύθυνη για την ταπείνωση αυτή από του δυτικούς, οπότε και η Κίνα εισήλθε επίσημα σε μια περίοδο αναταραχών που οδήγησαν σε

---

¹³ 1839-1842

ανακατατάξεις και αλλαγές. Ο σχεδόν εμφύλιος αποφεύχθηκε με την κατάργηση της μοναρχίας και την ίδρυση της Δημοκρατίας της Κίνας, μετά από 21 αιώνες.

Η Κίνα στο κατώφλι του 20^{ου} αιώνα έμπαινε σε ένα διαφορετικό μονοπάτι και έπρεπε να τροποποιήσει την εθνική της ταυτότητα. Οι διεθνείς συγκυρίες δεν ευνοούσαν τις αλλαγές και τις προσπάθειες της χώρας να σταθεί στα πόδια της. Συνάντησε μάλιστα και την ιαπωνική επιθυμία για περιφερειακή και όχι μόνο ενδυνάμωση, έχοντας σαφώς βλέψεις να θέσει υπό την κατοχή της την Κίνα με οποιοδήποτε καθεστώς. Οι σχέσεις ισχύος που προέκυψαν δεν ευνόησαν την Κίνα και βρέθηκε σε δυσμενή θέση με την έναρξη του α΄ Παγκόσμιου Πολέμου. Οι διπλωματικές κινήσεις της δεν βοήθησαν καθώς διάφορες συμφωνίες μεταξύ της Ιαπωνίας και των δυτικών δυνάμεων οδήγησαν στην παραχώρηση περιοχών της Κίνας από τη Γερμανία στην Ιαπωνία (Roberts 2000). Τα γεγονότα αυτά πυροδότησαν τις αναταραχές δίνοντας την ευκαιρία στη Σοβιετική Ένωση να επωφεληθεί και αυτή από το χάος που επικρατούσε στην Κίνα, αλλά τελικά τα συμφέροντα των δύο χωρών ευθυγραμμίστηκαν υπό το πρίσμα τη ιαπωνικής απειλής κι έτσι προέκυψε η προσέγγιση της Κίνας με τον κομμουνισμό.

Οι γερμανικές επιρροές στην Ιαπωνία την οδήγησαν στην εισβολή στην κινεζική επικράτεια το 1937. Ο ιμπεριαλισμός των Ιαπώνων ήταν εμφανής και ο πόλεμος αναπόφευκτος. Τον ιμπεριαλισμό ως λόγο πολεμικών συγκρούσεων είχε αναφέρει και ο Θουκυδίδης : «Δεν έρχονται να μας χτυπήσουν οι Αθηναίοι από φυλετικούς λόγους..., αλλά επειδή έβαλαν στο μάτι τα αγαθά της Σικελίας...» (Θουκυδίδης). Η ναζιστική πεποίθηση για ζωτικό χώρο μεταδόθηκε στην Ιαπωνία, η οποία στην εφαρμογή των ιμπεριαλιστικών ιδεολογιών της κλιμάκωσε τις συγκρούσεις. Η κινεζική υποχώρηση στη Nanjing¹⁴ και η σφαγή που επακολούθησε έμειναν στην ιστορία. Οι βιαιότητες που διαπράχθηκαν ονομάστηκαν «ο βιασμός της Nanjing» και συνέβαλαν στην κινεζική ταπείνωση.

Ο δεύτερος σινο-ιαπωνικός πόλεμος, που διήρκησε μέχρι το 1945 είχε ως φόρο αίματος σχεδόν είκοσι εκατομμύρια Κινέζους. Η ιαπωνική απειλή ένωσε προσωρινά τους εθνικιστές και τους κομμουνιστές στο μέτωπο με τον κοινό εχθρό. Όμως η ποιότητα του εξοπλισμού των Ιαπώνων δεν άφησε πολλά περιθώρια στον κινεζικό στρατό. Η είσοδος των ΗΠΑ στο μέτωπο του Ειρηνικού έγερνε τη ζυγαριά

¹⁴ Πρωτεύουσα της επαρχίας Jiangsu, η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη στην ανατολική Κίνα.

προς το μέρος των συμμάχων και η Ιαπωνία συνθηκολόγησε τον Αύγουστο του 1945. Οι πληγές που άφησε όμως ο δεύτερος σινο-ιαπωνικός πόλεμος ήταν βαθιές. Η λήξη του πολέμου αυτού δεν σήμανε και το τέλος των δεινών της Κίνας, η οποία θα περάσει ακόμα μια φάση εμφυλίου πολέμου μέχρι την επικράτηση των κομμουνιστών το 1949.

Η αυτοκρατορία είχε ως συστατικό συνοχής την κεντρική εξουσία και με την κατάλυση της προέκυψε ένα κενό που έπρεπε κάπως να συμπληρωθεί. Η αναπλήρωση αυτή επιτεύχθηκε με την επικράτηση του κομμουνισμού, ο οποίος κατά κάποιον τρόπο αντικατέστησε τον κομφουκιανισμό. Η Κίνα, στο τέλος αυτής της περιόδου βρέθηκε να αναζητά τον τρόπο να κρατήσει ενωμένη την τεράστια επικράτεια της, απαλλαγμένη από συμπεριφορές που ταπεινώνουν το λαό της, καταβάλλοντας προσπάθεια για εκσυγχρονισμό. Η επαναστατική περίοδος 1945-1949 οδήγησε στη δημιουργία νέων θεσμών και νέας ταυτότητας, που τόσο πολύ αναζητούσε η Κίνα. Το μεταπολεμικό χάος εκμεταλλεύτηκε ο Mao Zedong και ίδρυσε τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας (ΛΔΚ). Το ΚΚΚ¹⁵ κυριάρχησε στη ΛΔΚ από το 1949 ως και τις μέρες μας.

1.3 Η ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΓΙΑ ΠΡΟΟΔΟ ΣΤΗΝ ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Η ενδιάμεση κατάσταση από την πτώση της αυτοκρατορίας μέχρι την ίδρυση της ΛΔΚ χαρακτηρίστηκε από αναταραχές, την εμφάνιση διαφόρων πολέμαρχων, την ιαπωνική κατοχή της Μαντσουρίας, τον πόλεμο με την Ιαπωνία και τον εμφύλιο πόλεμο. Όλα αυτά τα γεγονότα συνέβαλαν στο να παρατηρηθεί μια αύξηση εισαγωγών οπλικών συστημάτων. Κατανοητό είναι πως η όποια προσπάθεια για παραγωγικές δυνατότητες και ανάπτυξη πολεμικής βιομηχανίας προσέκρουε πάνω στις αναταραχές και στο χάος που ακολούθησε μετά την πτώση της αυτοκρατορίας, ενώ τα γεγονότα επιβραδύναν την εξέλιξη. Στην περίοδο από το 1912 μέχρι και την εδραίωση της ΛΔΚ, δεν επιτεύχθηκε η δυνατότητα εγχώριας παραγωγής οπλικών συστημάτων, λόγω της εύθραυστης κατάστασης που ακολούθησε την πτώση της δυναστείας των Qinq. Η έλλειψη συνοχής του κράτους, αλλά και η έλλειψη αποτελεσματικής διοίκησης, σε συνδυασμό με την οικονομική δυστοκία, αλλά και τα μεγάλα ποσοστά διαφθοράς αποτέλεσαν τροχοπέδη στην οποιαδήποτε προσπάθεια ανάπτυξης αμυντικής βιομηχανίας. Βέβαια προσπάθειες σε μικρή

---

¹⁵15 Κομμουνιστικό Κόμμα Κίνας

κλίμακα παρατηρήθηκαν, πλην όμως δεν ήταν ικανές να ανατρέψουν το κλίμα. Κάποια οπλοστάσια αντιστάθηκαν στη χαοτική κατάσταση που περιήλθε η χώρα και παρουσίασαν κάποια πρόοδο τοπικά, αλλά σε καμία περίπτωση δεν κατάφεραν να ικανοποιήσουν τις εγχώριες ανάγκες. Ο αριθμός των οπλοστασίων δεν ξεπερνούσε τις μερικές δεκάδες, εκ των οποίων λίγα είχαν τη δυνατότητα να κατασκευάζουν πολεμικό υλικό και πυρομαχικά (Chan 2010).

Ο πόλεμος με την Ιαπωνία είχε αρνητικό αντίκτυπο στην Κίνα, καθώς καταστράφηκαν πολλές παραγωγικές εγκαταστάσεις, ειδικά στον τομέα της πολεμικής βιομηχανίας. Το γεγονός αυτό επηρέασε πολλούς τομείς της κινεζικής πραγματικότητας, καθώς η Κίνα βρισκόταν στην αναζήτηση της ταυτότητας της στο διεθνές σύστημα. Η όποια πρόοδος είχε επιτευχθεί και αφορούσε στα καλύτερα κινέζικα οπλοστάσια της εποχής δεν ευδοκίμησε, καθόσον τα οπλοστάσια αυτά βρέθηκαν σε ιαπωνικά χέρια μετά την κατάληψη της Μαντσουρίας. Ο πόλεμος με την Ιαπωνία σχεδόν παρέλυσε τη χώρα και η εισβολή των Ιαπώνων το 1937 επιδείνωσε την κατάσταση σε συνδυασμό με την έναρξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Αναφορές για μεταφορά της βιομηχανίας στο εσωτερικό της χώρας από τα ανατολικά προκειμένου να περισωθεί κομμάτι της παραγωγικής διαδικασίας υπάρχουν, πλην όμως οι συνεχόμενες αναταραχές δεν άφησαν την Κίνα να αναπτύξει την βιομηχανία της και ειδικά την πολεμική. Άλλωστε ο κινεζικός εμφύλιος οδήγησε τη χώρα σε κοινωνικό και οικονομικό μαρασμό, κάτι το οποίο συνεχίστηκε και μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Οι εθνικιστές και οι κομμουνιστές ανταγωνίζονταν για τη διακυβέρνηση της χώρας, η οποία όμως βυθιζόταν όλο και περισσότερο στην αναρχία.

Ο εμφύλιος αυτός έχει ως αποτέλεσμα την ανάγκη να τροφοδοτείται με εξοπλισμό από χώρες του εξωτερικού και κατά συνέπεια εξάρτηση από την εξωτερική βοήθεια, κάτι που δεν άφηνε τον απαραίτητο χώρο στην εγχώρια παραγωγή. Οι εισαγωγές όπλων την περίοδο από την επανάσταση του 1911 μέχρι την επικράτηση των κομμουνιστών το 1949 ακολουθούν μια άναρχη πορεία και αναφορές δείχνουν ότι οι εισαγωγές οπλισμού που τροφοδότησαν τον εμφύλιο πόλεμο ήταν και αμφιβόλου ποιότητας¹⁶. Παλαιότερα, η κινεζική πολεμική βιομηχανία είχε ως στόχο να εκμεταλλεύεται τις εισαγωγές, έτσι ώστε να αποκτά

---

¹⁶ Τα στοιχεία δείχνουν αγορές όπλων από χώρες όπως η Ρωσία, η Τσεχοσλοβακία, η Ιαπωνία και οι ΗΠΑ.

τεχνογνωσία για την ανάπτυξη των δικών της οπλικών συστημάτων. Κάτι τέτοιο δεν παρατηρείται σε αυτή την περίοδο. Αντίθετα, αυτό που παρατηρείται είναι οι προμήθειες οπλικών συστημάτων που κατά κάποιον τρόπο οι χώρες που διαπραγματεύονταν με τους Κινέζους, είχαν ως σκοπό να «ξεφορτωθούν». Ουδμία προσπάθεια σημειώθηκε για εκμετάλλευση οποιασδήποτε ευκαιρίας για εξέλιξη και πρόοδο, ενώ η αναρχία του εμφυλίου κατέπνιξε τις μικρές αναλαμπές κάποιων οπλοστασίων.

Το εμπόριο όπλων παγκοσμίως στη συγκεκριμένη περίοδο ανθούσε καθώς η εποχή που εξετάζουμε περιλαμβάνει δύο παγκόσμιους πολέμους, τον πόλεμο με την Ιαπωνία και τον κινεζικό εμφύλιο. Η αναρχία στη χώρα που πάσχιζε από τη μοναρχία να περάσει σε μια πιο δημοκρατική εποχή, αντανάκλαται και στο εμπόριο όπλων της εποχής. Οι πολέμαρχοι προσπαθούσαν να ενισχυθούν, την ώρα που η τεχνολογία κάλπαζε, με τα όπλα να γίνονται όλο και πιο εξελιγμένα και οι ανάγκες εξοπλισμών για τη διεξαγωγή των παραπάνω πολέμων ήταν τεράστιες. Οι διάφοροι κατασκευαστές όπλων ανά τον κόσμο είδαν την ευκαιρία για κέρδος να εμφανίζεται. Παρόλα αυτά, το Μάιο του 1919, επιβάλλεται στην Κίνα εμπάργκο στην πώληση όπλων, το οποίο υπογράφεται με πρωτοβουλία της βρετανικής κυβέρνησης (Diplomatic History 1977-2015). Οι χώρες που το υπέγραψαν¹⁷ προσπάθησαν να το διατηρήσουν και να το υποστηρίξουν όσο το δυνατόν καλύτερα. Κάτι τέτοιο ήταν βέβαια εξαιρετικά δύσκολο και είχε ως αποτέλεσμα να παραβιάζεται συχνά. Εξάλλου οι αγορές και οι προμήθειες οπλικών συστημάτων δεν ήταν επίσημες προμήθειες με διακρατικές συμφωνίες, καθώς η Κίνα είχε περιέλθει σε ένα κυκεώνα γεγονότων μεταξύ οντοτήτων που προσπαθούσαν να εδραιώσουν την εξουσία τους στην αχανή επικράτεια. Αντίθετα οι συμφωνίες εξοπλισμών της εποχής θα χαρακτηρίζονταν μάλλον ως ιδιωτικές εμπορικές συμφωνίες.

Οι ποσότητες οπλικών συστημάτων που εισήγαγαν οι πολέμαρχοι που διεκδικούσαν ο καθένας το κομμάτι τους από την άλλοτε κραταιά αυτοκρατορία αφορούσαν κυρίως τυφέκια και πολυβόλα με τα αντίστοιχα πυρομαχικά, αλλά και πυροβολικό, αεροπλάνα και τεθωρακισμένα οχήματα. Η κινεζική αγορά όμως θεωρούνταν μικρή την εποχή αυτή από τους εμπόρους. Παρατηρήθηκε, όπως αναφέρθηκε, προσπάθεια για εγχώρια παραγωγή που αφορούσε σε πυρομαχικά

---

¹⁷ Οι χώρες που υπέγραψαν ήταν οι ΗΠΑ, η Γαλλία, η Βραζιλία, η Ισπανία, η Ιαπωνία, η Πορτογαλία, το Ηνωμένο Βασίλειο.

και τυφέκια με πρωτοβουλίες κάποιων πολέμαρχων, όμως αποτελούσε ένα μέτρο μείωσης του κόστους και εξοικονόμησης χρημάτων και όχι κάποια οργανωμένη δραστηριότητα. Η εποχή των εσωτερικών αναταραχών δεν προσέφερε στην εγχώρια ανάπτυξη της πολεμικής βιομηχανίας πλην μεμονωμένων περιπτώσεων που εξυπηρέτησαν περιφερειακές ανάγκες στην προσπάθεια για εξουσία.

Το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου βρήκε τις δύο πλευρές (κομμουνιστές και εθνικιστές) να βασίζονται κυρίως στις εισαγωγές οπλικών συστημάτων από άλλες χώρες. Το 1949 ο εμφύλιος πόλεμος τελείωσε με νικητή το ΚΚΚ και τους ηττημένους εθνικιστές να καταφεύγουν στην Τaiwan. Ο PLA¹⁸ κυρίευσε τον οπλισμό των ηττημένων εθνικιστών και σύντομα η νεοσυσταθείσα κυβέρνηση διαπίστωσε ότι ο κινεζικός στρατός δεν είχε τη δυνατότητα να βασιστεί στην εγχώρια αμυντική βιομηχανία. Οποιαδήποτε δυνατότητα για τεχνολογική ανάπτυξη και πρόοδο είχε απωλεσθεί στην περίοδο που η Κίνα προσπαθούσε να βρει τον προσανατολισμό της, ανάμεσα σε δύο παγκόσμιους πολέμους και έναν εμφύλιο. Η κινεζική αμυντική βιομηχανία δεν διέθετε προοπτικές και βάσεις ανάπτυξης και πάνω σε αυτήν την έλλειψη έπρεπε οι αξιωματούχοι του ΚΚΚ να χτίσουν την επανέναρξη, ή μάλλον την έναρξη της αμυντικής τους βιομηχανίας, σε μια διαφορετική βάση που να ανταποκρίνεται στο μέγεθος της χώρας και στην ιστορία της. Άλλωστε χωρίς εγχώρια αμυντική βιομηχανία, η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας του Mao Zedong δεν μπορούσε να στηριχθεί στα πόδια της και αποτελούσε επιτακτική ανάγκη στο δρόμο για την αναζήτηση της θέσης που της άρμοζε στο διεθνές σύστημα. Ο αιώνας της «ταπείνωσης» τελείωσε με την επικράτηση του ΚΚΚ. Η Κίνα όμως έπρεπε να βασιστεί στην ξένη αμυντική τεχνολογία προκειμένου να αναπτύξει την εγχώρια (Bates and Taeho 1995).

---

¹⁸ Peoples Liberation Army, ο στρατός του ΚΚΚ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η ΛΑΪΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΩΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΨΥΧΡΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ (1949-1990)

2.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το μοντέλο που ακολούθησε ο Mao Zedong ήταν το σοβιετικό μοντέλο διακυβέρνησης και όπως είναι γνωστό, οι σοβιετικοί ειδικοί προσέφεραν τις γνώσεις τους για τη σύσταση του νέου κράτους πάνω στα δικά τους πρότυπα. Η εισαγωγή σοβιετικής φιλοσοφίας ήταν αντίθετη με τη φιλοσοφία των Κινέζων, οι οποίοι εξερχόμενοι από τον «αιώνα της ταπείνωσης» θα έπρεπε, όπως υποστήριζαν να είναι αντίθετοι σε ξένες επιρροές. Αντ' αυτού υιοθέτησαν το μαρξισμό από την τότε Σοβιετική Ένωση (Degen 2009). Ο Mao από την πρώτη στιγμή που ανέλαβε τα ηνία της ΛΔΚ, μετέβη στη Μόσχα να διαπραγματευτεί τη σοβιετική βοήθεια και επέστρεψε έχοντας στις αποσκευές του τη σύμφωνη γνώμη του Nikita Khrushchev. Η περίοδος αυτή χαρακτηρίστηκε ως αντιγραφή των σοβιετικών (Formation of the People's Republic of China of Mao Zedong).

Από το σημείο εκείνο, η πρόοδος ήταν μονόδρομος, καθώς η χώρα έβγαινε από μια περίοδο που κατέστρεψε το μεγαλύτερο μέρος των υποδομών και έπρεπε κατά κάποιον τρόπο να χτιστεί από την αρχή. Η κινεζική επικράτεια έπρεπε να αναδομηθεί, η γη να αναδιανεμηθεί στους χωρικούς, γιατί μέχρι τώρα ανήκε στους διάφορους πολέμαρχους και οι Κινέζοι έπρεπε να συνηθίσουν το νέο τους νόμισμα το renminbi. Αφού προσπάθησε να εδραιώσει μια σταθερότητα, η κυβέρνηση ακολουθώντας σοβιετική επιρροή ανακοίνωνε πενταετή πλάνα ανοικοδόμησης. Το πρώτο πράγμα που πραγματοποίησε¹⁹ ήταν η κρατικοποίηση των διαφόρων εγκαταστάσεων, μετατρέποντας τις επιχειρήσεις σε κρατικές (Malkiel 2007).

Προσπαθώντας να επιτύχει μεγαλύτερη πρόοδο²⁰ σε συντομότερο χρόνο ο Mao Zedong στο δεύτερο πενταετές πλάνο, που ονομάστηκε και «μεγάλο άλμα προς τα εμπρός» εγκαθίδρυσε αμφίβολες μεθόδους για τη βιομηχανική παραγωγή. Αποτέλεσμα ήταν ο μεγάλος λιμός, μια οδυνηρή συνέπεια του μεγάλου άλματος μπροστά. Η προσπάθεια αλματώδους προόδου χωρίς το κατάλληλο υπόβαθρο είχε

¹⁹ Πρώτο πενταετές πλάνο 1953-1957

²⁰ Δεύτερο πενταετές πλάνο 1958-1962 «The Great Leap Forward»

αποτέλεσμα την πτώση στο «κενό». Η προσπάθεια του Κινέζου ηγέτη να αναπτύξει την οικονομία με σύγχρονα πρότυπα, οδήγησε σε μια από τις μεγαλύτερες τραγωδίες. Ο «Μεγάλος Τιμονιέρης» με τους ατυχείς χειρισμούς του κατάφερε να αλλάξει τη δημογραφία της χώρας, καθώς το ποσοστό θανάτων αυξήθηκε απειλητικά.

Την περίοδο εκείνη, η σοβιετική επιρροή ήταν διάχυτη στη ΛΔΚ σε όλη την «επανεκκίνηση» του νέου κράτους και σοβιετικοί ειδικοί συνέδραμαν στην κρατική λειτουργία προσφέροντας βοήθεια και τεχνογνωσία. Όμως οι απόψεις των τότε ισχυρών ανδρών των δύο χωρών, της ΛΔΚ και της ΕΣΣΔ, Mao Zedong και Nikita Khrushchev²¹ άρχισαν να παίρνουν διαφορετικό μονοπάτι και μοιραία, η σύγκλιση με τη Σοβιετική Ένωση τερματίστηκε. Αυτό προκάλεσε προβλήματα καθώς πολλά έργα έμειναν μισοτελειωμένα και το χειρότερο: η κινεζική καχυποψία αυξήθηκε (Degen 2009).

Η αποτυχία του «άλματος μπροστά» ώθησε την εκτελεστική επιτροπή²² του Κομμουνιστικού Κόμματος της Κίνας (CCP) να αναγκάσει τον Mao Zedong σε ένα λιγότερο ενεργό ρόλο, κάτι που προκάλεσε τη δυσαρέσκεια του Κινέζου ηγέτη. Από το 1961 μέχρι το 1965 συνέβησαν διάφορες οργανωτικές αλλαγές που ακολούθησαν τη σοβιετική αποχώρηση. Ο Mao Zedong δεν έμεινε άπραγος και επικαλούμενος τη βοήθεια της βάσης του Κομμουνιστικού Κόμματος επανήλθε στο προσκήνιο εγκαινιάζοντας την πρωτοβουλία της Πολιτιστικής Επανάστασης στο πλαίσιο του τρίτου πενταετούς πλάνου ανάπτυξης²³.

Την περίοδο αυτή συμβαίνει και ένα κοσμοϊστορικό γεγονός, η επίσκεψη του Αμερικανού προέδρου Νixon στην Κίνα. Η αντίθετη ιδεολογία των δυο κρατών έκανε τη συνάντηση ακόμα πιο εντυπωσιακή. Οι ΗΠΑ με το άνοιγμα στην Κίνα, απέβλεπαν στην αλλαγή στις διεθνείς ισορροπίες σε βάρος της σοβιετικής πλευράς. Δυστυχώς η ιστορία στο τέλος έδειξε ότι η πολιτιστική επανάσταση έφερε τα αντίθετα αποτελέσματα από αυτά που ανέμενε ο Mao Zedong, τα οποία ήταν κοινωνικές αναταραχές και χάος, με εξορίες πραγματιστών και την εμφάνιση των Κόκκινων Φρουρών, της φανατισμένης κομμουνιστικής νεολαίας που ήταν όργανα

---

²¹ Ο ηγέτης της Σοβιετικής Ένωσης κατά το μεγαλύτερο μέρος του Ψυχρού Πολέμου

²² politburo

²³ Τρίτο πενταετές πλάνο 1966-1970 «Cultural Revolution»

προπαγάνδας και πολιτικής. Η «επανάσταση» έφτασε στο τέλος της με το θάνατο του Mao το 1976 και το Κομμουνιστικό Κόμμα επέλεξε έναν πραγματιστή για να βγάλει τη χώρα από το τέλμα στο οποίο είχε περιέλθει κι έτσι ο Deng Xiaoping ανήλθε στην εξουσία.

2.2 Η ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ MAO ZEDONG

Ο Ψυχρός Πόλεμος και ο έντονος διπολισμός της εποχής δεν άφηνε πολλές επιλογές στην Κίνα, η οποία στράφηκε στη Σοβιετική Ένωση, ως το πιο ανεπτυγμένο σοσιαλιστικό κράτος και κυρίαρχο του κομμουνιστικού μπλοκ. Η ανάγκη για σχεδόν ολική αναμόρφωση της πολεμικής βιομηχανίας δεν έδινε και πολλά περιθώρια για περαιτέρω καθυστερήσεις. Συνεπώς, η σοβιετική βοήθεια στα πρώτα χρόνια της ΛΔΚ του Mao Zedong αποδείχτηκε πολύτιμη στην εξέλιξη της. Άλλωστε ρίχνοντας μια ματιά στο σύγχρονο οπλοστάσιο της Κίνας σήμερα είναι εμφανής η επιρροή των σοβιετικών.

Η σοβιετική βοήθεια όμως δεν κατέφτασε άμεσα και έπρεπε να περάσουν μερικά χρόνια για να συμβεί αυτό. Ο Nikita Khrushchev διατηρούσε μια καχυποψία για την Κίνα, η οποία έπρεπε να δοκιμαστεί για να πείσει το σοβιετικό καθεστώς. Το Φεβρουάριο του 1950 υπογράφεται η σινο-σοβιετική συνθήκη φιλίας, συμμαχίας και αμοιβαίας βοήθειας, η οποία περιλάμβανε οικονομική βοήθεια, διάφορα κατασκευαστικά έργα, αλλά και επισκευές πλοίων του πολεμικού ναυτικού. Βέβαια οι ανάγκες της Κίνας ήταν κατά πολύ μεγαλύτερες και η βοήθεια της Σοβιετικής Ένωσης σχετικά μικρή²⁴. Ο Nikita Khrushchev χρειαζόταν ειδικές συνθήκες για να πεισθεί για περαιτέρω βοήθεια στην Κίνα (Joffe 1987).

Οι συγκυρίες που θα επέτρεπαν τον περαιτέρω εξοπλισμό των Κινέζων από τη Σοβιετική Ένωση βρέθηκαν στον πόλεμο της Κορέας. Οι Κινέζοι έχοντας τον εξοπλισμό του Κόκκινου Στρατού και χωρίς βοήθεια από τη Σοβιετική Ένωση μπήκαν στην κορεάτικη διαμάχη τον Οκτώβριο του 1950²⁵. Οι απώλειες στην πρώτη φάση ήταν τεράστιες και αυτό εξανάγκασε την κινεζική στρατιωτική ηγεσία να ζητήσει βοήθεια, με αποτέλεσμα την οριστική συμφωνία με τους σοβιετικούς ένα χρόνο αργότερα, τον Οκτώβριο του 1951 για την χορήγηση στρατιωτικού

²⁴ Η βοήθεια στην Κίνα ήταν 300 εκατομμύρια τη στιγμή που στην Πολωνία δόθηκε οικονομική βοήθεια 450 εκατομμυρίων.

²⁵ Η Κίνα εισήλθε στον πόλεμο με την πλευρά της Νότιας Κορέας.

εξοπλισμού. Η επιτυχία αυτής της συμφωνίας με τη Σοβιετική Ένωση ήταν εξαιρετικά σημαντική και όχι τόσο για το γεγονός ότι εξοπλίστηκε ο PLA, αλλά λόγω του ότι μαζί με την προμήθεια του εξοπλισμού συμφωνήθηκε η ανταλλαγή τεχνογνωσίας και η βοήθεια στην ανάπτυξη και εξέλιξη ικανοτήτων παραγωγής, δηλαδή στη δημιουργία αμυντικής βιομηχανίας με απώτερο σκοπό την αυτάρκεια.

Μετά την παραπάνω συμφωνία, ο PLA σχεδόν τριπλασίασε το υλικό του και βέβαια τη σχετική μαχητική του ισχύ. Ένα τρανταχτό παράδειγμα ήταν τα αεροσκάφη, τα οποία έφτασαν στον εντυπωσιακό αριθμό των 1500, από 500 που ήταν πριν την υπογραφή συμφωνίας. Η δύναμη της PLAAF²⁶ αυξήθηκε σημαντικά καθώς προστέθηκαν 700 MiG-15 μαχητικά αεροσκάφη και κοντά στα 150 ελαφριά βομβαρδιστικά. Βέβαια τα στοιχεία που αναφέρονται στην εποχή αυτή είναι δύσκολο να υπολογιστούν με ακρίβεια και αρκετές φορές είναι αντικρουόμενα, καθώς δεν υπάρχουν επίσημες πηγές που να αναφέρουν τα πραγματικά δεδομένα των εξοπλισμών (Gittings 1967). Ο πόλεμος της Κορέας κόστισε περίπου 3 δισεκατομμύρια γυαν²⁷ στην Κίνα και η εκτίμηση για τη στρατιωτική βοήθεια που δέχτηκε από τη Σοβιετική Ένωση ανέρχεται στα 2 εκατομμύρια γυαν, αλλά και σημαντική βοήθεια στην πολεμική βιομηχανία, ειδικά στην περιοχή της Μαντσουρίας.

Η εμπλοκή στον πόλεμο της Κορέας είχε τα θετικά και τα αρνητικά της. Ο Mao Zedong με τη συμμετοχή της ΛΔΚ έπεισε κατά κάποιον τρόπο τον ομόλογο του στη Σοβιετική Ένωση για την κινεζική αφοσίωση, αλλά όλα αυτά έρχονταν με κάποιο κόστος. Η Κίνα έπρεπε πλέον να συμπλέει με τη Σοβιετική Ένωση, να βρίσκεται υπό μια σχέση εξάρτησης τόσο σε θέματα διπλωματίας, όσο και σε οικονομικά θέματα. Ουσιαστικά εδώ παρατηρούμε αυτό που στη σύγχρονη θεωρία των διεθνών σχέσεων ο Kenneth Waltz ονομάζει *badwagoning* (Waltz 1979). Η υποχωρητικότητα συνίσταται στη σύμπλευση με τα συμφέροντα του άλλου και πρόσδεση κατά κάποιο τρόπο στο άρμα του (Κουσκουβέλης 2007). Οι κινέζοι ηγέτες πλέον θα έπρεπε να ακολουθούν την σοβιετική πολιτική.

---

²⁶ Peoples Liberation Army Airforce

²⁷ Το γυαν είναι η βασική μονάδα του renminbi, το οποίο είναι το επίσημο νόμισμα της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας αλλά η λέξη χρησιμοποιείται επίσης για να αναφέρεται γενικά στο κινεζικό νόμισμα, ειδικά σε διεθνή πλαίσια.

Το 1953 αποτέλεσε κομβικό έτος για τη ΛΔΚ του Mao Zedong, καθώς ήταν η χρονιά που εγκαινιάστηκε το πρώτο πενταετές πλάνο. Τη χρονιά αυτή τελείωσε ο πόλεμος της Κορέας, ενώ ο θάνατος του Στάλιν²⁸ είχε ως αποτέλεσμα η σινο-σοβιετική σχέση να αρχίσει να αλλάζει, καθώς η Σοβιετική Ένωση αύξησε τη βοήθεια προς τη ΛΔΚ. Ενενήντα νέα προγράμματα βοήθειας εγκαινιάστηκαν (Dittmer 1992) και η συνεργασία των δυο κομμουνιστικών κρατών φαινόταν πλέον ότι θα περνούσε σε άλλο επίπεδο, καθώς η επίσκεψη των σοβιετικών αξιωματούχων στην Κίνα τον Οκτώβριο του 1954, με προεξέχοντα το Nikita Khrushchev αύξησε τα προγράμματα συνεργασίας, τα οποία μέχρι το 1958 είχαν φτάσει τα 258. Σε αυτά τα προγράμματα συμπεριλαμβάνονταν επιστημονικές και τεχνικές συμφωνίες, οι οποίες ωφέλησαν την ανάπτυξη της βιομηχανίας της ΛΔΚ και κατ' επέκταση της αμυντικής βιομηχανίας.

Οι εκτιμήσεις ανεβάζουν τη σοβιετική στρατιωτική βοήθεια σχεδόν στο 50% της στρατιωτικής βοήθειας που δέχτηκε η ΛΔΚ στο σύνολο. Δεν είναι υπερβολή να αναφερθεί ότι η σταθερή ροή στρατιωτικής βοήθειας που εκτός από οπτικά συστήματα περιλάμβανε σχέδια και τεχνογνωσία, αποτέλεσε τη βάση της κινεζικής αμυντικής βιομηχανίας, η οποία γίνεται αντιληπτή μέχρι και σήμερα. Τα στατιστικά στοιχεία είναι άξια μνημόνευσης, καθώς στα εννέα χρόνια της σοβιετικής βοήθειας παραπάνω από 1400 επιχειρήσεις ευνοήθηκαν, ενώ σχεδόν 10000 ειδικοί επισκέφτηκαν την Κίνα από τη Σοβιετική Ένωση. Οι μελετητές υπολογίζουν τον αριθμό εκπαιδευομένων, αλλά και φοιτητών στην Σοβιετική Ένωση σε 38000. Η σοβιετική βοήθεια έδωσε στην Κίνα πλέον τη δυνατότητα να εξελίξει τη δική της πολεμική βιομηχανία, η οποία από τα γεννοφάσκια της ακολουθούσε τα σοβιετικά πρότυπα. Η παραγωγή οπλικών συστημάτων έφτασε σε αρκετά υψηλό επίπεδο έχοντας ως δεδομένο ότι ήταν σχετικά πρόσφατη η έξοδος της από την απραγία που επικρατούσε προ της ίδρυσης της ΛΔΚ.

Διεισδύοντας περισσότερο στη σοβιετική βοήθεια παρατηρείται όσον αφορά στην αεροπορία (PLAAF) ότι αρχικά τα αεροσκάφη και ο αεροπορικός εξοπλισμός ήταν από διάφορες χώρες και μεταπολεμικά ένα ποσοστό από αυτά χαρακτηρίζονταν μη λειτουργικά. Η πολεμική αεροπορία της Κίνας ιδρύθηκε το 1949 και από την αρχή διαπιστώθηκε η ανάγκη για βοήθεια από το εξωτερικό και

---

²⁸ Γενικός Γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος Σοβιετικής Ένωσης από το 1922 ως το θάνατό του.

ταυτόχρονα έγινε αισθητή η ανάγκη να υπάρξει εγχώρια βιομηχανία για την υποστήριξη. Η ανάγκη αυτή καλύφθηκε τουλάχιστον στην αρχή από τη σοβιετική συνδρομή σε υλικό, αλλά και θέματα οργάνωσης και εκπαίδευσης. Με τον τρόπο αυτό η πολεμική αεροπορία εξελίχθηκε ταχύτατα και οι ποσότητες διάφορων πολεμικών αεροσκαφών αυξάνονταν. Ταυτόχρονα, οι προσπάθειες για εξέλιξη κινεζικού πολεμικού αεροσκάφους ξεκίνησαν σχεδόν από τα πρώτα χρόνια της ΛΔΚ, το 1951. Το πρώτο κινεζικό μαχητικό, το J-4 που βασίστηκε στο αντίστοιχο σοβιετικό εκείνης της εποχής παρουσιάστηκε το 1956, δείχνοντας την εξέλιξη της κινεζικής πολεμικής βιομηχανίας στον τομέα της αεροπορίας, γεγονός που σαφώς επιτεύχθηκε από τη σημαντική βοήθεια που παρείχε η Σοβιετική Ένωση σε κάθε επίπεδο. Το 1960 η κινεζική πολεμική αεροπορία αριθμούσε ήδη 2000 περίπου J-4 πολεμικά αεροσκάφη. Το 1961 παρουσιάστηκε η επόμενη γενιά, το J-6 πολεμικό αεροσκάφος, το οποίο ήταν παρόμοιο με το σοβιετικό MiG-19, αν και υπήρξαν δυσκολίες από την αλλαγή πλεύσης των σοβιετικών όσον αφορά στη βοήθεια προς την Κίνα το 1960. Η επόμενη γενιά, το J-7, βρήκε τους Κινέζους να προσπαθούν να το παράγουν εξ' ολοκλήρου μόνοι τους, καθώς οι δίαυλοι με τη Σοβιετική Ένωση είχαν κοπεί ολοκληρωτικά και τελικά η προσπάθεια αυτή είχε ως αποτέλεσμα το 1964 να ξεκινήσουν να προστίθενται τα J-7 στο κινεζικό οπλοστάσιο. Αντίστοιχη εξέλιξη υπήρξε και στον τομέα των ελαφριών και μέσων βομβαρδιστικών αεροσκαφών (Bates and Taeho 1995).

Εξίσου σημαντική ήταν και η εξέλιξη του κινεζικού ναυτικού με τη συνδρομή των σοβιετικών. Ουσιαστικά η ίδρυση της ΛΔΚ τη βρήκε χωρίς πολεμικό ναυτικό (PLAN²⁹) και κατά συνέπεια οι λιγοστές δυνατότητες που είχε από σκάφη των εθνικιστών (περίπου 100 σε ενέργεια) καταδείκνυαν την ανάγκη για εκσυγχρονισμό. Η σοβιετική βοήθεια λοιπόν υπήρξε καταλυτική. Οι πρώτες ενισχύσεις αφορούσαν σκάφη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και ήρθαν στην Κίνα το 1951. Η μεταφορά τεχνογνωσίας έδωσε τη δυνατότητα στο κινεζικό πολεμικό ναυτικό από το 1955 και μετά να κατασκευάζει στα ναυπηγεία του υποβρύχια και φρεγάτες. Η εγχώρια αμυντική βιομηχανία είχε κάνει σοβαρά βήματα στον τομέα τον κατασκευαστικό και τα ναυπηγεία των Κινέζων είχαν σημειώσει σημαντική πρόοδο, πάντα με τη βοήθεια των σοβιετικών. Τα πρώτα πολεμικά πλοία κινεζικής σχεδίασης έκαναν την

---

²⁹ Peoples Liberation Army Navy

εμφάνισή τους το 1959. Βέβαια η παραγωγή θεωρούνταν εγχώρια, όμως η σοβιετική συνδρομή ήταν κάτι παραπάνω από καθοριστική.

Ένας τομέας στον οποίο η σοβιετική βοήθεια θεωρήθηκε αμφιλεγόμενη ήταν η βοήθεια για πυρηνικά όπλα. Αρχικά, η Σοβιετική Ένωση σαν κομμουνιστικός σύμμαχος της Κίνας είχε την ευθύνη της προστασίας της. Ο πυρηνικός κλοιός που περικύκλωσε την Κίνα έκανε επιτακτική την απόκτηση πυρηνικών και έτσι από το 1955 με την ίδρυση του Υπουργείου Πυρηνικής Βιομηχανίας, οι Κινέζοι έκαναν σαφείς τις προθέσεις τους. Σε αυτό αρωγοί ήταν οι συνήθεις ύποπτοι, οι σοβιετικοί, αφού υπογράφηκαν οι σχετικές συμφωνίες, κάτι το οποίο συνεχίστηκε μέχρι το 1960. Η σοβιετική «αποχώρηση» δεν αποθάρρυνε του Κινέζους, καθώς αφιέρωσαν περισσότερα κονδύλια στην ανάπτυξη ατομικών όπλων. Η ικανότητα της κινεζικής πολεμικής βιομηχανίας στον τομέα των πυρηνικών αποδείχτηκε από την πρώτη επιτυχημένη δοκιμή θερμοπυρηνικής βόμβας το 1967.

Η Κίνα αν και προμηθευόταν οπλικά συστήματα και τεχνογνωσία, ωστόσο είχε τη δική της σφραγίδα, όπως το γεγονός ότι η πολεμική βιομηχανία της είχε συγκεντρωθεί στο εσωτερικό της χώρα (το εμπονομαζόμενο και «τρίτο μέτωπο»), ως ένα μέτρο για να αποτρέψουν οποιεσδήποτε αμερικανικές βλέψεις. Βέβαια η απότομη εξέλιξη έφερε και διοικητικά προβλήματα και προβλήματα ηγεσίας, τα οποία οδήγησαν σε οργανωτικές αλλαγές. Η ανάπτυξη και η έρευνα (R&D³⁰) ανατέθηκε στη νεοσυσταθείσα Επιτροπή Επιστήμης και Τεχνολογίας Εθνικής Άμυνας (NDSTC³¹), ενώ το Γραφείο Εθνικής Αμυντικής Βιομηχανίας (NDIO³²) συστάθηκε για το συντονισμό, πλην όμως οι δύο οργανισμοί αυτοί δεν έλυσαν τα διοικητικά και ηγετικά προβλήματα της αμυντικής βιομηχανίας.

Η περίοδος της σοβιετικής βοήθειας στην Κίνα, όπως φαίνεται από την εξέλιξη ήταν σημαντική και έθεσε τις βάσεις για την περαιτέρω γιγάντωση της. Η εξάρτηση όμως της Κίνας από τη σοβιετική βοήθεια άφησε σημάδια στην κινεζική αντίληψη για την ξένη βοήθεια, κυρίως λόγω της απότομης διακοπής της συνεργασίας, αλλά και της υπερεξάρτησης. Η έκβαση της συνεργασίας των δυο κομμουνιστικών χωρών αύξησε την καχυποψία των Κινέζων στην προμήθεια

---

³⁰ Research and Development

³¹ National Defence Science and Technology Commission

³² National Defence Industries Office

όπλων από ξένες χώρες. Η ρήξη των σχέσεων των δυο χωρών που επήλθε το 1960 οδήγησε ακόμα και σε διασυνοριακές συγκρούσεις. Η απότομη απόσυρση της σοβιετικής βοήθειας δημιούργησε μια προβληματική σχέση για τις δυο χώρες για 30 τουλάχιστον χρόνια. Εκτός από άλλες διαφορές, τα σοσιαλιστικά μονοπάτια των δυο χωρών φάνηκαν να αποκλίνουν (Zagoria 2015). Η περίοδος που αναφερόμαστε περιλάμβανε διάφορες κρίσεις³³, οι οποίες με τον έναν ή τον άλλο τρόπο επηρέασαν τις δύο χώρες.

Η δυσμενής εξέλιξη έφερε πολλά προβλήματα στην εξέλιξη της πολεμικής βιομηχανίας που με τη σοβιετική βοήθεια είχε ξεκινήσει να παίρνει άλλες διαστάσεις. Πάρα πολλά έργα έμειναν χωρίς να ολοκληρωθούν. Αυτό οδήγησε δίχως αμφιβολία στο να στραφεί η Κίνα στην αυτοβοήθεια και να στηριχτεί πλέον στις δικές τις δυνάμεις³⁴. Η προσπάθεια αυτή με απλά λόγια αφορούσε στην ανάπτυξη εγχώριας δυνατότητας πολεμικής βιομηχανίας χωρίς την βοήθεια από το εξωτερικό. Η Κίνα έπρεπε να βρει έναν τρόπο να βγει από τη δύσκολη θέση και να παράγει οπλικά συστήματα, δίχως τη συνδρομή από κομμουνιστικές γειτονικές χώρες. Η λύση που προκρίθηκε ήταν η αντίστροφη μηχανική (reverse engineering). Τι σήμαινε αυτό; Ουσιαστικά την αποσυναρμολόγηση των ξένων οπλικών συστημάτων με σκοπό την κατανόηση της μηχανικής κατασκευής τους και την προσπάθεια αναπαραγωγής τους εγχώρια με σχέδια και υλικά πλέον από Κίνα. Με τον τρόπο αυτό βέβαια η ανάπτυξη σε διάφορους τομείς της πολεμικής βιομηχανίας θα καθυστερούσε περισσότερο. Η κανονικότητα στην εγχώρια παραγωγή θα ερχόταν σχεδόν στα μέσα της δεκαετίας του 60.

Η πολιτιστική επανάσταση έβλαψε περαιτέρω την πολεμική βιομηχανία και απέτρεψε την κινεζική επιστήμη από το να εκμεταλλευτεί την παγκόσμια άνθιση των επιστημών και της τεχνολογίας της εποχής. Ο απολογισμός της εποχής του Μao ήταν αμφιλεγόμενος. Ο στρατός και η πολεμική βιομηχανία της Κίνας «νοσούσαν» και η ανάγκη για εκμοντερνισμό ήταν παραπάνω από φανερή, στις ένοπλες δυνάμεις αλλά και στην «ασθενή» πολεμική βιομηχανία. Η ανάγκη για αλλαγή δόγματος και μετατροπή του στρατού σε ένα σύνολο πιο ευέλικτο, καλύτερα

---

³³ Πχ. η κρίση των πυραύλων στην Κούβα το 1962

³⁴ Στο πλαίσιο αυτό η βιομηχανία χωρίστηκε σε οχτώ τομείς που αφορούσαν πυρηνική ενέργεια και όπλα, αεροπορία, ναυτικά σκάφη και βαλλιστικούς πυραύλους.

εξοπλισμένο και μια πολεμική βιομηχανία που να παρακολουθεί τις εξελίξεις και να συνδράμει στην εξελικτική πορεία ήταν επιτακτική.

2.3 Ο ΙΔΕΑΛΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΑΟ ΔΙΝΕΙ ΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΣΤΟΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΣΜΟ ΤΟΥ DENG ΧΙΑΟΡΙΝΓ, Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ 863.

Η εποχή του Mao Zedong, έδωσε τη σκυτάλη στον Deng Xiaoping, ο οποίος αναλαμβάνοντας την εξουσία απαίτησε εξάλειψη των παλαιότερων λανθασμένων χειρισμών. Σαν πραγματιστής που ήταν πίστευε στην οικονομία της αγοράς και αφοσιώθηκε στην προσεκτική ανάλυση των καταστάσεων, παρατηρώντας την αναποτελεσματικότητα του κρατικού σοσιαλισμού της Κίνας εντοπίζοντας την ανάγκη για εσωτερική μεταρρύθμιση. Ο Xiaoping ξεκίνησε την αναμόρφωση κάνοντας ένα άνοιγμα προς τον υπόλοιπο κόσμο. Φαινόταν να παραμερίζει τον μαοϊσμό παρουσιάζοντας τον «σοσιαλισμό με κινεζικά χαρακτηριστικά». Η κατάσταση στην οποία είχε επέλθει η χώρα «φώναζε» απελπισμένα για μεταρρυθμίσεις. Η προσπάθεια στην αρχή ήταν εξαιρετικά δύσκολη, υπήρχε διαφθορά, ανεργία, φτώχεια και διαμαρτυρίες από τη φοιτητική νεολαία. Οι διαμαρτυρίες αυτές των φοιτητών, αλλά και η αγανάκτηση των πολιτών είχαν ως αποτέλεσμα την εξέγερση στην πλατεία Tiananmen το 1989 (κίνημα διαμαρτυρίας με εκατοντάδες διαδηλωτές που ξεχύθηκαν στους δρόμους στο Πεκίνο και σε άλλες ογδόντα πόλεις), όπου η αντιμετώπιση της από τον Deng Xiaoping ήταν φυσικά η καταστολή της με κάθε τρόπο. Οι ενέργειες αυτές στιγμάτισαν την εικόνα της Κίνας, η οποία εξερχόμενη από την περίοδο του Mao, προσπαθούσε να κάνει το άνοιγμα στον υπόλοιπο κόσμο. Η καταστολή του 1989 έβαλε την Κίνα σε «μπελάδες», καθώς θα έπρεπε πλέον να καταβάλει προσπάθεια να πείσει εκ νέου τον υπόλοιπο κόσμο για τις προθέσεις της (John King Fairbank 2006).

Η επιδίωξη της Κίνας την εποχή που αναφερόμαστε ήταν σαφώς η αναβάθμιση των ένοπλων δυνάμεων. Η πολιτική που εφαρμόζονταν προς την κατεύθυνση αυτή ήταν η απόκτηση τεχνολογίας από το εξωτερικό, αλλά ταυτόχρονα η εξέλιξη της τεχνολογίας προς όφελος της χώρας, έτσι ώστε να αποκτήσει δυνατότητες για εγχώρια παραγωγή και ενίσχυση της πολεμικής της βιομηχανίας. Βέβαια τα τραύματα από τη σοβιετική εξάρτηση και την έξοδο από τον «αιώνα της ταπείνωσης» ήταν ακόμα νωπά. Η δυσκολία θα ήταν στο να κατευαστούν οι φωνές

αντίδρασης εντός του κράτους για την ικανοποίηση των αναγκών αυτών με ξένη συνδρομή-βοήθεια.

Η κινεζική πολεμική βιομηχανία έμοιαζε να βρίσκεται σε ένα διαρκή μαραθώνιο προκειμένου να προλάβει την εξέλιξη της τεχνολογίας σε ένα άτυπο αγώνα δρόμου με τη Δύση. Η περίοδος αυτή δεν ευνόησε στην επιθυμητή σύγκλιση με τη Δύση σε θέματα πολεμικής τεχνολογίας. Και βέβαια αυτή την εποχή, η Κίνα δεν ήταν ο σημερινός οικονομικός γίγαντας με την αγοραστική δύναμη που θα επιτάχυνε την ανάπτυξη και την εξέλιξη στην πολεμική βιομηχανία, χωρίς να αναφέρεται και η διαβάθμιση των αναγκών του εκσυγχρονισμού, στην οποία διαβάθμιση η πολεμική βιομηχανία και ο εκμοντερνισμός της δεν ήταν στις πρώτες επιλογές.

Αναλύοντας την πολιτική της εποχής που αφορούσε στους τομείς που αποτελούσαν τους «τέσσερις εκσυγχρονισμούς» παρατηρείται ότι η μετά Mao Zedong εποχή έδωσε βαρύτητα στη γεωργία, τη βιομηχανία, την επιστήμη και τεχνολογία και τελευταία στην άμυνα. Η εποχή αυτή υιοθέτησε την τακτική του να κάνεις τους «ξένους» να υπηρετούν την Κίνα και το 1975, η κινεζική ηγεσία ενέκρινε σχέδιο εκσυγχρονισμού της πολεμικής βιομηχανίας. Το γεγονός ότι ο πραγματιστής Deng Xiaoping υπερίσχυσε των αντιπάλων του, ενίσχυσε την τακτική αυτή που κατέδειξε τη ανάγκη για αεροπορική ισχύ και για εφαρμοσμένη στρατιωτική έρευνα και ανάπτυξη (William Tow 1981).

Η Κίνα σε αυτό το πλαίσιο για άλλη μια φορά αναζήτησε πωλητές οπλικών συστημάτων στη Δύση, έχοντας κατά νου όμως να διερευνήσει την αγορά έτσι ώστε να αποκτήσει ένα αριθμό οπλικών συστημάτων με απώτερο σκοπό να παράγει εγχώρια δικά της, έχοντας ως πρότυπα τα αποκτηθέντα δυτικά. Παρατηρούμε την τάση με την οποία η Κίνα προκειμένου να εκσυγχρονίσει την πολεμική της βιομηχανία χρησιμοποίησε αντίστροφη μηχανική (reverse engineering). Η Κίνα στο πλαίσιο αυτό διατηρώντας εμπορικές σχέσεις με τη Μεγάλη Βρετανία, τη Γαλλία, τις ΗΠΑ και τη Δυτική Γερμανία προσπάθησε να εφαρμόσει την τακτική της αντίστροφης μηχανικής και στην ευρύτερη προσπάθεια εκσυγχρονισμού. Η συνεργασία με τους δυτικούς ήταν κάτι που προκάλεσε ανησυχία στη Σοβιετική Ένωση η οποία και έσπευσε να εκφράσει τους προβληματισμούς της.

Η εξεταζόμενη περίοδος δεν είχε ξεκάθαρη πολιτική, καθώς ο Deng Xiaoping και η προσπάθεια εκσυγχρονισμού έβρισκαν αντίσταση σε πυρήνες που αντιστέκονταν στην αγορά ξένων οπλικών συστημάτων προκειμένου να «μελετηθούν», ώστε να προκύψουν σχέδια για εγχώρια παραγωγή. Συνυπολογίζοντας τους περιορισμούς στις προμήθειες όπλων, την αλλαγή στρατηγικής, την οικονομική δυστοκία της Κίνας σε συνδυασμό με την ακρίβεια στις τιμές των οπλικών συστημάτων, αλλά και τη δυσκολία υιοθέτησης νέων τεχνικών είναι εύκολο να διαπιστωθεί η θέση της αναπτυσσόμενης Κίνας εκείνη την εποχή, η οποία αναλογικά με το μέγεθος της ήταν χαμηλή. Τα διάφορα προγράμματα συνεργασίας που είχε αναπτύξει η Κίνα με άλλες χώρες διακόπηκαν μετά τα γεγονότα στην πλατεία Tiananmen φέρνοντας τη σε δυσμενή θέση και την παγκόσμια κοινή γνώμη εναντίον της. Σημαντικές προμήθειες ακυρώθηκαν, όπως ελικόπτερα Chinook, άρματα μάχης, ραντάρ AN/TPQ 37³⁵, αλλά και τεχνολογία για το κινέζικο μαχητικό J-8II (Blake 1988).

Η αρνητική δημοσιότητα από τα γεγονότα της πλατείας στην Tiananmen, αλλά και ο τερματισμός του Ψυχρού Πολέμου με την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης ανέβασαν το επίπεδο δυσκολίας της πολεμικής βιομηχανίας της Κίνας για περαιτέρω εκμοντερνισμό. Η Δύση διακρίνονταν από καχυποψία για τις κινεζικές βλέψεις, όσον αφορά στις επιλεκτικές αγορές οπλικών συστημάτων που πραγματοποιούσε η Κίνα. Η εκτίμηση ήταν ότι θα χρησιμοποιούσε τα οπλικά συστήματα αυτά ως πρότυπα για να σχεδιάσει τα δικά της και να αυξήσει τις πωλήσεις της εγχώριας βιομηχανίας, κάτι που δεν απείχε πολύ από την πραγματικότητα.

Καθώς πλησιάζουμε προς το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου, παρατηρούμε μια μεγάλη πρωτοβουλία του Deng Xiaoping το πρόγραμμα 863³⁶. Αυτό αφορούσε στην απόκτηση επιστήμης και τεχνολογίας από επιστήμονες που τους είχαν ανατεθεί διάφοροι στόχοι, ένας εκ των οποίων ήταν και η πρόοδος στην αμυντική τεχνολογία και την πολεμική βιομηχανία. Ο απώτερος σκοπός του προγράμματος ήταν μέχρι το κατώφλι του 21^{ου} αιώνα να έχει μικραίνει η διαφορά της Κίνας με τη Δύση, σε τομείς όπως η αεροναυτική, η τεχνολογία ενέργειας, λείζερ, αυτοματισμού και πληροφορικής. Ο προϋπολογισμός του προγράμματος

³⁵ Με το ραντάρ αυτό επιτυγχάνεται ακριβής και αξιόπιστος εντοπισμός των θέσεων εχθρικών όπλων καμπύλης τροχιάς

³⁶ Ονομάστηκε έτσι από την ημερομηνία που προτάθηκε, κατά το κινεζικό πρότυπο 86/3.

χρηματοδότησε στρατιωτικές έρευνες αλλά και πολιτικές. Η στρατιωτική έρευνα επικεντρώθηκε στον βιολογικό πόλεμο, τα όπλα λέιζερ, τη διαστημική τεχνολογία, τη στρατιωτική πληροφορική, αλλά και τα πυρηνικά όπλα. Το 1996 το πρόγραμμα 863 ανανεώθηκε και ονομάστηκε υπερασχέδιο 863.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΑΛΛΑΓΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ - ΝΕΕΣ ΦΙΛΟΔΟΞΙΕΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ (1990 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ)

3.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και κατ' επέκταση το τέλος του Ψυχρού Πολέμου ήταν ένα γεγονός το οποίο δεν ήταν αναμενόμενο και κληροδότησε μια κατάσταση στο Διεθνές Σύστημα με τις ΗΠΑ ως τη μόνη υπερδύναμη (Κουσκουβέλης 2007). Η περίοδος που ακολούθησε χαρακτηρίστηκε από πολλές αλλαγές, αναπροσαρμογές σε πολιτικές και σε σχέσεις μεταξύ των κρατών. Μια νέα τάξη πραγμάτων ξεπρόβαλε και καλούσε τις χώρες να επεξεργαστούν και να προσδιορίσουν εκ νέου το ρόλο τους. Η όλη κατάσταση δεν ήταν δυνατόν να μην επηρεάσει και την κινεζική πολιτική που εσχάτως είχε αρχίσει σθεναρά την επαναπροσέγγιση με τη Σοβιετική Ένωση. Η Κίνα στο νέο μονοπολικό σύστημα έπρεπε να ανασυγκροτηθεί και στο πλαίσιο αυτό, οι Κινέζοι άρχισαν να επεξεργάζονται τα επόμενα βήματα τους. Τα αποτελέσματα της επεξεργασίας αυτής αποτυπώθηκαν σε δύο διαστάσεις: την οριζόντια που περιλάμβανε πολιτική, οικονομία και διπλωματία και την κάθετη που αφορούσε στην εθνική ανεξαρτησία και την προστασία αυτής με κάθε κόστος, αλλά και τη διαρκή προσπάθεια για ανάπτυξη (China Defence White Papers 1998).

Η μεταψυχροπολεμική εποχή θα χαρακτηριστεί από τους πολέμους του Κόλπου³⁷, γεγονός που θα επηρεάσει την κινεζική πολιτική ασφαλείας, καθώς παρακολουθώντας τη διεξαγωγή του Πολέμου του Κόλπου, οι Κινέζοι θα διαπιστώσουν με βεβαιότητα ότι τεχνολογικά δεν ήταν τόσο προηγμένοι. Η πολεμική βιομηχανία τους δεν μπορούσε σε καμία περίπτωση να συναγωνιστεί αυτή των Δυτικών. Η PLAAF σε καμία περίπτωση δεν μπορούσε να συγκριθεί με το σύγχρονο αεροπορικό στόλο των συμμάχων, αλλά και σε θέματα ηλεκτρονικού πολέμου και οπλικών συστημάτων που χαρακτηρίζονται από υψηλή τεχνολογία, η διαφορά ήταν χαοτική. Η ύπαρξη σύγχρονων συστημάτων διοικήσεως και ελέγχου, δυνατότητες

---

³⁷ Πρώτος Πόλεμος του Κόλπου (2 Αυγούστου 1990 - 28 Φεβρουαρίου 1991) μεταξύ της συμμαχίας των Η.Π.Α. κατά του Ιράκ, για την απελευθέρωση του Κουβέιτ.

ISTAR³⁸, AWACS³⁹, δορυφορικές δυνατότητες και βέβαια ένα επαρκές σύστημα διοικητικής μέριμνας για να υποστηρίξει όλα τα παραπάνω ήταν μια ανάγκη επιτακτική. Οι Κινέζοι μελετώντας όλα τα lessons learnt από τον Πόλεμο του Κόλπου κατέληξαν στο Δόγμα «περιορισμένου πολέμου με μέσα υψηλής τεχνολογίας» και προς αυτή την κατεύθυνση αποφάσισαν να κινηθούν. Η κινεζική πολεμική βιομηχανία είχε λάβει την «εντολή» για σύγχρονες ένοπλες δυνάμεις που θα χαρακτηρίζονται από υψηλή τεχνολογία, όπως υπέδειξαν τα συμπεράσματα της πρώτης μεταψυχροπολεμικής σύρραξης, αλλά και ανάπτυξη αντιβαλλιστικών δυνατοτήτων, δορυφορικών συστημάτων διοικήσεως και ελέγχου. Σύντομα διαπιστώθηκε ότι δεν ήταν δυνατόν να ανταποκριθεί στις τεράστιες απαιτήσεις στο χρόνο που υπολογιζόταν αρχικά η αναβάθμιση των ενόπλων δυνάμεων, συνεπώς έπρεπε να βρεθεί μια λύση.

Για άλλη μια φορά, η Κίνα στράφηκε στην πρώην Σοβιετική Ένωση και για την ακρίβεια στη Ρωσία πλέον για να προμηθευτεί σύγχρονο εξοπλισμό προκειμένου να «προλάβει» τον ανταγωνισμό. Αναγνωρίζοντας την αξία του διαδικτύου, οι Κινέζοι εισήγαγαν τον πληροφοριακό πόλεμο στη φαρέτρα τους και παράλληλα ενίσχυσαν το οπλοστάσιο τους με αεροσκάφη, οπλικά συστήματα, υποβρύχια, ελικόπτερα και πλοία. Ταυτόχρονα, οι Ρώσοι τεχνικοί συνεργάστηκαν με τους Κινέζους βοηθώντας την κινεζική πολεμική βιομηχανία στην εξέλιξη της εγχώριας παραγωγής. Η βασικότερη διαπίστωση της περιόδου αυτής ήταν ότι η ποιότητα υπερίσχυε της ποσότητας. Δεν έφτανε ένας πολυάριθμος κινεζικός στρατός για να ανταποκριθεί στις προκλήσεις του 21ου αιώνα που σε λίγο θα ξεπρόβαλε. Η εξειδίκευση, η υψηλή τεχνολογία και η ευρεία χρήση του διαδικτύου ήταν νέες συνισταμένες στην εγχώρια πολεμική βιομηχανία και έπρεπε να χρησιμοποιηθούν εφόσον η Κίνα ήθελε όχι μόνο να προλάβει τον ανταγωνισμό, αλλά και να τον ξεπεράσει. Το νέο Δόγμα επιβεβαιώθηκε και αργότερα καθώς οι Κινέζοι παρατηρούσαν τους συμμάχους να επεμβαίνουν στη Γιουγκοσλαβία, εκεί όπου δέχθηκαν και ένα «ακούσιο» πλήγμα στην πρεσβεία τους στο Βελιγράδι⁴⁰. Αποτέλεσμα της δεκαετίας προσαρμογής στη νέα τάξη πραγμάτων ήταν η υιοθέτηση της προσπάθειας κτήσης αεροσκαφών χαμηλού ίχνους⁴¹, επιθετικών

³⁸ ISTAR: Intelligence, Surveillance, Target acquisition, and Reconnaissance. Ουσιαστικά αναφέρεται στη διασύνδεση όλων των επιπέδων και των λειτουργιών του πεδίου της μάχης.

³⁹ Airborne Warning And Control System

⁴⁰ Στις 7 Μαΐου 1999 βόμβες του NATO έπληξαν την Κινεζική πρεσβεία στο Βελιγράδι, με θύματα 3 δημοσιογράφους.

⁴¹ stealth

ελικοπτέρων και πυραύλων cruise, σε συνδυασμό με ικανότητες αποτροπής αναγνώρισης, παρατήρησης και προσβολής (Shambaugh 2002).

3.2 ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ-ΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ ΤΟΥ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ

Μεταψυχροπολεμικά η Κίνα συνεργάστηκε με τη Ρωσία, όπως αναφέρθηκε. Εκτός όμως από τη Ρωσία, κι άλλες χώρες, όπως η Γερμανία, η Γαλλία, το Ισραήλ, το Ηνωμένο Βασίλειο και οι ΗΠΑ συνεργάστηκαν με τους Κινέζους σε θέματα στρατιωτικών εφαρμογών στον τομέα της πολεμικής βιομηχανίας. Ήταν η περίοδος που η Κίνα προσπαθούσε να πείσει τον κόσμο για τις προθέσεις της, μετά και τα γεγονότα της πλατείας Tiananmen. Οι παθογένειες του παρελθόντος αναβίωσαν. Το δίλημμα αυτάρκειας και αυτοβοήθειας ή η εισαγόμενη πολεμική τεχνολογία επανήλθε. Οι βασικές γραμμές για τον εκσυγχρονισμό των ενόπλων δυνάμεων ήταν να βασιστεί η κινεζική τεχνολογία στις δικές της δυνάμεις, αλλά με επιλεκτική δυνατότητα εισαγωγής προηγμένης τεχνολογίας από το εξωτερικό.

Η ρωσική βοήθεια αντικατοπτρίστηκε σε τεχνολογία όσον αφορά στα μαχητικά αεροσκάφη, σε πλοία, αλλά και τεθωρακισμένα οχήματα και πολλαπλούς εκτοξευτές. Παρά τις αντιδράσεις για τα γεγονότα στην πλατεία Tiananmen, οι ΗΠΑ επέτρεψαν κάποιες εξαγωγές αμερικανικών δορυφόρων, συμπαραγωγές ελαφρών ελικοπτέρων, τεχνολογία που αφορά στο διάστημα, αλλά και μηχανές εκπαιδευτικών αεροσκαφών. Αντίστοιχες συνεργασίες έγιναν με γαλλικές εταιρίες για ελικόπτερα και πυραύλους πλοίων, με γερμανικές εταιρίες για μηχανές πλοίων και μηχανές τεθωρακισμένων οχημάτων, αλλά και ισραηλινές εταιρίες για βαλλιστικούς πυραύλους (Bates και Taeho 1995).

Το 1997 μπορεί να εκληφθεί ως η αρχή του εκσυγχρονισμού των ενόπλων δυνάμεων της Κίνας, καθώς ήταν και η χρονιά που άρχισε η αύξηση του αμυντικού προϋπολογισμού κάτι που συνέβαινε σταθερά κάθε χρόνο έκτοτε. Τη χρονιά αυτή αποφασίστηκε η αναμόρφωση των κρατικών εταιριών κάτι που πυροδότησε την αναδιάρθρωση και την εξέλιξη στην πολεμική τεχνολογία. Ο εκσυγχρονισμός των ενόπλων δυνάμεων σχετίστηκε άμεσα με τις απαιτήσεις του νέου δόγματος, δηλαδή η δυνατότητα διεξαγωγής περιορισμένων τοπικών πολέμων σε πληροφοριακές συνθήκες. Κι έτσι προχώρησε ο εκσυγχρονισμός της πολεμικής βιομηχανίας, πάνω

στη βάση των αναγκών της αναβάθμισης του κινεζικού στρατού. Ο προϋπολογισμός της ΛΔΚ για τις ένοπλες δυνάμεις επεκτάθηκε ως και το 2008 και αριθμούσε μια αύξηση της τάξεως του 16% συνολικά. Αποτέλεσμα της αυξητικής τάσης αυτής ήταν να βρεθεί η ΛΔΚ να είναι δεύτερη στον κόσμο στις αμυντικές δαπάνες. Η αύξηση αυτή βεβαίως διοχέτευσε τεράστια κονδύλια στην έρευνα και ανάπτυξη στην αμυντική βιομηχανία. Αυτό προώθησε την εξέλιξη πολλών προγραμμάτων, όπως το μαχητικό αεροσκάφος J-20 πέμπτης γενιάς, τους αντιπλοϊκούς βαλλιστικούς πυραύλους, αλλά και τα προγράμματα για τα πυρηνικά υποβρύχια. Το 2006 εγκαινιάστηκε το δεκαπενταετές πλάνο εθνικής ανάπτυξης με σκοπό την εξέλιξη στην αμυντική επιστήμη και τεχνολογία και την δημιουργία σύγχρονου στρατού με λύσεις πληροφοριακής τεχνολογίας.

Η Κίνα έχει το προνόμιο να είναι από τις λίγες χώρες οι οποίες έχουν τη δυνατότητα να παράγουν από απλό στρατιωτικό εξοπλισμό ως και εξελιγμένα υποβρύχια, πολεμικά πλοία και πυρηνικούς βαλλιστικούς πυραύλους. Παρά το μέγεθος της, μέχρι και το τέλος του Ψυχρού Πολέμου η πολεμική βιομηχανία της Κίνας ήταν αρκετά πίσω από τον ανταγωνισμό και σε κάποιους τομείς προβληματική. Στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα η Κίνα κατάφερε να το ανατρέψει αυτό φτάνοντας στο σημείο να προσπαθεί με σχετική επιτυχία να γιατρέψει την «ασθενή» πολεμικής της βιομηχανία. Τα λάθη του παρελθόντος παραμερίστηκαν, δόθηκαν κίνητρα και πάρθηκαν αρκετές καινοτόμες πρωτοβουλίες, ανάμεσα σε αυτές και η εισαγωγή «δυτικών» τεχνικών διαχείρισης (*western management*), καλύτερο έλεγχο ποιότητας και έλεγχο προμηθειών. Η συνεργασία πολιτικού και στρατιωτικού τομέα ενισχύθηκε και προήχθη σε εθνική στρατηγική της τωρινής ηγεσίας της ΛΔΚ (Bitzinger 2011). Οι πυλώνες που στηρίχτηκε ο εκσυγχρονισμός του στρατού και της πολεμικής βιομηχανίας ήταν τρεις. Ο πρώτος ήταν η ανάπτυξη και η προμήθεια νέων οπλικών συστημάτων, μαχητικών ικανοτήτων και τεχνολογιών. Ο δεύτερος αφορούσε περισσότερο συστηματικές αναμορφώσεις και τέλος ο τρίτος πυλώνας του εκσυγχρονισμού εστιάστηκε στην ανάπτυξη νέων δογμάτων προσαρμοσμένων στις νέες απαιτήσεις (Bergsten, et al. 2008).

Οι πωλήσεις οπλικών συστημάτων σε παγκόσμια κλίμακα φανερώνουν την αμερικανική κυριαρχία, με τη Ρωσία να ακολουθεί και στη συνέχεια τη Γαλλία που βρίσκεται σε άνοδο. Η Κίνα προσπαθεί να «προλάβει» τους δυτικούς, κερδίζοντας μερίδια αγοράς σε Ασία και Αφρική. Στο συνέδριο του Κόμματος το 2019 ο νυν

πρόεδρος Xi Jinping υπερτόνισε την ανάγκη για εθνική άμυνα και εκσυγχρονισμό του στρατού μέχρι το 2035, έτσι ώστε να καταστεί ο PLA ένας στρατός παγκόσμιας κλάσης. Η ανάγκη περαιτέρω συνεργασίας πολιτικού και στρατιωτικού τομέα ήταν ανάμεσα στα κύρια σημεία του λόγου του Κινέζου προέδρου. Η εποχή που η κινεζική πολεμική βιομηχανία υιοθετούσε «απορροφητικές» τακτικές είχε προ πολλού περάσει. Τα 100 χρόνια από την ίδρυση της ΛΔΚ έπρεπε να βρουν την Κίνα ανάμεσα στις υπερδυνάμεις, αν όχι την πρώτη υπερδύναμη, ξεπερνώντας τις ΗΠΑ.

3.3 CIVIL MILITARY FUSION (CMF) - Η ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΗ/ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Ανέκαθεν οι πολιτικοστρατιωτικές σχέσεις ήταν ένας τομέας στον οποίο η κινεζική ηγεσία έδινε βαρύτητα. Όπως εύστοχα είχε θέσει ο ίδιος ο Mao Zedong, «η πολιτική δύναμη μεγαλώνει από την κάνη ενός όπλου⁴²». Παρακολουθώντας τα ιστορικά στοιχεία, παρατηρείται ότι η σημασία του στρατού στην επιβολή της γεωργικής επανάστασης ήταν μεγάλη. Ο Mao είχε αναγνωρίσει τη συμβολή του στρατού και το κέρδος που μπορούσε να επέλθει από τη σύμπραξη του με πολιτικές δυνάμεις. Η κομματική κυριαρχία στην κινεζική επικράτεια είχε τις βάσεις της στο στρατό. Η συμμετοχή του στρατού στην παραγωγική διαδικασία είναι κάτι που παρατηρείται σε όλη τη σύγχρονη κινεζική ιστορία. Εφόσον δεν αποτελούσε εμπόδιο για τις αποστολές που αναλάμβαναν οι ένοπλες δυνάμεις, τότε η συμμετοχή στην βιομηχανική και την αγροτική παραγωγή ήταν ευπρόσδεκτη. Βέβαια, ο ίδιος ο Mao Zedong πρότεινε τη μείωση του κρατικού προϋπολογισμού για την άμυνα από 30% που ήταν στο πρώτο πενταετές πλάνο, σε 20% κατά το δεύτερο. Και ο λόγος ήταν σαφής: η πρόοδος στον τομέα της αμυντικής βιομηχανίας και η παραγωγή περισσότερου εξοπλισμού από τη μείωση αυτή. Η «αντανάκλαση» αυτής της πρότασης του Mao Zedong είχε ως αποτέλεσμα το Υπουργείο που ήταν υπεύθυνο για την παραγωγή οπλικών συστημάτων να παρουσιάσει μια πολιτική 16 σημείων για την πολεμική βιομηχανία, η οποία βασιζόταν στην πολιτικοστρατιωτική σύμπραξη και την υποστήριξη του πολιτικού τομέα από τις ένοπλες δυνάμεις (China's military strategy in the new era 2020).

⁴² Ο Mao Zedong ανέφερε αυτή τη φράση σε συνάντηση του Κινεζικού Κομμουνιστικού Κόμματος (ΚΚΚ) τον Αύγουστο του 1927, ενόψει του εμφυλίου πολέμου.

Οι τότε περίπλοκες σχέσεις και η διπλωματία μεταξύ Κίνας, ΗΠΑ και ΕΣΣΔ δεν επέτρεψαν στην παραπάνω πολιτική να ευδοκιμήσει. Στη δεκαετία του 1960 και κυρίως προς το τέλος της, η βάση δόθηκε στην πολεμική βιομηχανία, όμως ο PLA περιήλθε σε μια κατάσταση στην οποία αριθμούσε σχεδόν 6,5 εκατομμύρια προσωπικό, αριθμός που θεωρούνταν υπερβολικός. Παρόλη την κατάσταση που επικρατούσε, ειδικά την περίοδο της πολιτιστικής επανάστασης, ο στρατός συνέχιζε να συμμετέχει στην παραγωγική διαδικασία. Παρατηρείται λοιπόν ότι η συνεργασία πολιτικού και στρατιωτικού τομέα παραμένει σαν στρατηγική παρά τις πολιτικές εξελίξεις, αλλαγές και ανακατατάξεις. «Ο PLA είναι μια πολεμική δύναμη, αλλά ταυτόχρονα και μια παραγωγική εργατική δύναμη» διατύπωνε σε κάποιο σημείο του το αναθεωρημένο Σύνταγμα του 1975.

Η αλλαγή πορείας και το άνοιγμα του Deng Xiaoping άφησαν λίγο στην άκρη την πολεμική βιομηχανία, καθώς δόθηκε προτεραιότητα σε άλλους τομείς. Η οικονομική εξέλιξη αποτέλεσε τον βασικό στόχο αυτή την εποχή και αυτό επηρέασε την πολιτική συνεργασίας πολιτικού και στρατιωτικού τομέα. Η έντονη εστίαση στο στρατιωτικό τομέα θα ισοσταθμιζόταν αλλάζοντας την προτεραιότητα στο στρατό με την προτεραιότητα στα στρατιωτικά αγαθά, όσον αφορά στο βιομηχανικό τομέα. Οι πλεονασματικές εγκαταστάσεις μετακινήθηκαν στον ιδιωτικό τομέα και προσωπικό του PLA που θεωρήθηκε υπεράριθμο μετακινήθηκε κι αυτό. Ενδεικτικό είναι ότι η πολεμική βιομηχανία το 1979 παρήγαγε ένα ποσοστό 8,2% σε πολιτικά αγαθά, πλην όμως το 1989 αυτό το ποσοστό έφτασε το 70%! Η ραγδαία αυτή αύξηση δεν ήταν ανώδυνη, καθώς μαζί με τα ποσοστά που αναφέρθηκαν αυξήθηκε εκθετικά και η διαφθορά (Makoto 2011).

Η δεκαετία του 1990 υπήρξε κομβική παγκοσμίως και η Κίνα δεν ήταν δυνατόν να αποτελέσει εξαίρεση. Η πτώση του διπολισμού, ο πόλεμος του Κόλπου και τα επεισόδια στην πλατεία Tiananmen που χαρακτήρισαν την αρχή της δεκαετίας, επηρέασαν τη συνεργασία πολιτικού και στρατιωτικού τομέα. Τα στρατιωτικά δόγματα της εποχής για τοπικούς πολέμους μικρής κλίμακας με υψηλής τεχνολογίας πολεμικό υλικό, φανερά επηρεασμένα από τον πόλεμο του Κόλπου, υπογράμμισαν στην Κίνα την ανάγκη για ποιότητα και όχι ποσότητα. Παρατηρείται λοιπόν πως για την υποστήριξη των στρατηγικών αυτών ήταν πλέον απαραίτητη η

συνεργασία πολιτικού και στρατιωτικού τομέα. Ο Jiang Zemin⁴³ υποστήριξε την εξεύρεση στρατιωτικών δυνατοτήτων στον ευρύτερο πολιτικό βιομηχανικό τομέα.

Η αυγή του 21^{ου} αιώνα βρήκε την Κίνα να έχει υιοθετήσει πλήρως την στρατηγική της ενσωμάτωσης των καινοτομιών του πολιτικού τομέα της βιομηχανίας και της τεχνολογίας στην πολεμική βιομηχανία για την επίτευξη της συνεργασίας-συγχώνευσης με περαιτέρω οικονομικά οφέλη, αλλά κυρίως ανάπτυξη. Η ανάδυση του πληροφοριακού πολέμου και λίγο πιο μετά του κυβερνοπολέμου ανέδειξε την επιτακτική ανάγκη συνεργασίας των δυο τομέων σε θέματα πληροφορικής και ενσωμάτωσης υψηλής τεχνολογίας στις ένοπλες δυνάμεις. Στο νόμο για την εθνική αμυντική κινητοποίηση αναγράφεται η βοήθεια του δημοσίου τομέα στην ανάπτυξη και συνεργασία για θέματα τεχνολογίας που μπορούν να ενσωματωθούν στο στρατό (Xinhua 2010). Στη Λευκή Βίβλο του 2019, την τελευταία που έχει δημοσιοποιήσει η Κίνα, αναφέρεται ξεκάθαρα ότι η εθνική άμυνα είναι υποχρέωση όλων των Κινέζων και διαπιστώνεται ότι κάτω από αυτό το «καπέλο» περιλαμβάνεται όλη η στρατηγική χρήσης, συνεργασίας και συγχώνευσης του ιδιωτικού πολιτικού τομέα με τις αμυντικές βιομηχανίες (www.gov.cn 2019).

Ο νυν πρόεδρος Χι Jīnpíng αναβάθμισε τη συνεργασία πολιτικού και στρατιωτικού τομέα σε εθνική στρατηγική το 2015 κάτι που υπογράμμισε και στο 19^ο Συνέδριο του Κομμουνιστικού Κόμματος το 2019 αναφέροντας την χαρακτηριστικά ως στρατηγική πολιτικοστρατιωτικής ενσωμάτωσης (Scobell 2012). Προτεραιότητα για την εθνική αυτή στρατηγική δόθηκε στον τομέα του διαστήματος, του κυβερνοχώρου και της θάλασσας. Η στρατηγική ενσωμάτωσης του πολιτικού με το στρατιωτικό τομέα στην τεχνολογία και τη βιομηχανία αποτελεί καθοδηγητική αρχή για την Κίνα, αλλά και όπως παρατηρήθηκε αποτελεί σημείο τριβής και ανησυχίας με τις ΗΠΑ.

3.4 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΙΝΕΖΙΚΗΣ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Η διαρκής ενίσχυση των επιχειρησιακών δυνατοτήτων των κινεζικών ενόπλων δυνάμεων αποτέλεσε φυσική συνέπεια της θέσης της Κίνας στο Διεθνές

---

⁴³ Γενικός Γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος της Κίνας (1989-2002) και Πρόεδρος της ΛΔΚ (1993-2003).

Σύστημα και αναπόφευκτη ήταν η γιγάντωση της πολεμικής βιομηχανίας. Ο βασικότερος λόγος ήταν η οικονομική εξέλιξη της Κίνας και η ανάδειξή της σε μια εκ των κορυφαίων οικονομιών παγκοσμίως. Η κινεζική ανάπτυξη έφερε και την αντίστοιχη στην πολεμική βιομηχανία και ειδικά στην ενίσχυση των πυραυλικών δυνατοτήτων της Κίνας, την αύξηση του στόλου των υποβρυχίων και των αεροπλανοφόρων, την εξέλιξη μαχητικών αεροσκαφών, όπλων αέρος-εδάφους και αέρος-αέρος, UCAV⁴⁴ και HEAT⁴⁵.

Η οικονομική άνοδος επέφερε και την αύξηση του προϋπολογισμού των δαπανών για την άμυνα και βέβαια η πολεμική βιομηχανία της Κίνας βελτίωνε τη θέση της στο παγκόσμιο εμπόριο όπλων με αποτέλεσμα να είναι πλέον στην πέμπτη θέση πίσω από τις ΗΠΑ, τη Ρωσία, τη Γαλλία και τη Γερμανία, ξεπερνώντας το Ηνωμένο Βασίλειο. Η ραγδαία άνοδος της πολεμικής βιομηχανίας αντικατοπτρίστηκε στις εξαγωγές οπλικών συστημάτων, ενώ η αύξηση του κύκλου εργασιών και οι εξαγωγές αυτές προκάλεσαν ένα άγχος στη Δύση. Η απόσταση μεταξύ των δυο «μειωνόταν» και η ανωτερότητα των δυτικών οπλικών συστημάτων δεν θα ίσχυε για πολύ ακόμα.

Η μετατροπή της Κίνας από χερσαία δύναμη σε ναυτική αποτέλεσε το ορόσημο που έδειξε τις προθέσεις της κινεζικής ηγεσίας και έδωσε μεγαλύτερο κύρος στην κινεζική πολεμική βιομηχανία. Η επιθυμία της Κίνας να μετατρέψει την οικονομική ευμάρεια σε ισχύ και στην προκειμένη περίπτωση σε στρατιωτική ισχύ και να καταστεί υπερδύναμη, επήλθε μέσω της πολεμικής βιομηχανίας και της στρατιωτικής ισχύος. Μια υπερδύναμη θα πρέπει να έχει μια ισχυρή πολεμική βιομηχανία. Στο πλαίσιο αυτό προσπάθησε να εξάγει τα οπλικά της συστήματα και πέτυχε να έχει στο πελατολόγιο της 48 κράτη, με καλύτερο «πελάτη» το Πακιστάν.

3.4.1 ΚΙΝΕΖΙΚΟΙ ΒΑΛΛΙΣΤΙΚΟΙ ΠΥΡΑΥΛΟΙ ΚΑΙ ΠΥΡΑΥΛΟΙ CRUISE

Η κινεζική επένδυση σε ικανότητες αντιπρόσβασης-άρνησης περιοχής (A2/AD⁴⁶) αποτέλεσε τη λύση αντιστάθμισης των ικανοτήτων των ΗΠΑ και με βάση αυτό το σκεπτικό αναπτύχθηκε και η αντίστοιχη φιλοσοφία. Και μέσα στην υιοθέτηση οποιουδήποτε δόγματος ανέκαθεν κυριαρχεί το θέμα της Taiwan και η

---

⁴⁴ Unmanned Combat Aerial Vehicle

⁴⁵ High End Asymmetrical Threats

⁴⁶ Anti-Access/Area Denial

αποφυγή ανακήρυξης της ανεξαρτησίας αυτής πάση θυσία. Στην προσπάθεια τους αυτή, οι Κινέζοι συνδύασαν όλα τα επίπεδα και δημιούργησαν βαλλιστικά συστήματα σε συνδυασμό με ραντάρ και μη επανδρωμένα για την επιτυχή επιτήρηση των ακτών και των ζωτικών χώρων της κινεζικής επικράτειας.

Στην εξέλιξη της πυραυλικής ασπίδας οι Κινέζοι χρησιμοποιούν βαλλιστικούς πυραύλους μικρού βεληνεκούς (SRBM⁴⁷) και πυραύλους μέσου βεληνεκούς (MRBM⁴⁸), οι οποίοι άρχισαν να κάνουν την εμφάνιση τους στο κινεζικό οπλοστάσιο μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Έκτοτε δεν σταμάτησε να εργάζεται για την εξέλιξη αυτών, κάνοντας την αρχή με τον βαλλιστικό πύραυλο Dong Feng που σε διάφορες εκδόσεις εξόπλισε το κινεζικό οπλοστάσιο. Η αρχή έγινε με τον Dong Feng 4 και 5 (ο DF-5 ήταν ο πρώτος διηπειρωτικός βαλλιστικός πύραυλος που ανέπτυξε η Κίνα με βεληνεκές 13000Km) το 1980 και το 1981 αντίστοιχα. Ακολούθησαν διάφορες εκδόσεις του Dong Feng, DF-15 το 1990, DF-21 το 1991, DF-31 το 2006, DF-16 και DF-12 το 2011 και 2013 αντίστοιχα, DF-26 το 2016 και τέλος τον DF-17 το 2019, με διάφορα βεληνεκή και διάφορες δυνατότητες (misslethreat 2021). Μαζί με την ανάπτυξη αυτού του βαλλιστικού οπλοστασίου ακολούθησε και η ανάπτυξη ραντάρ ΟΤΗ⁴⁹ για τον εντοπισμό των στόχων προκειμένου να χρησιμοποιηθούν με επιτυχία οι πύραυλοι. Και βέβαια η Κίνα δεν θα μπορούσε να μην αναπτύξει το δικό της σύστημα δορυφόρων το Beidou για την χρήση των ραντάρ και για την καθοδήγηση και τον εντοπισμό στόχων, όπως οι ΗΠΑ με το (GPS⁵⁰). Η εκτόξευση του Beidou-3 τον Ιούνιο του 2020 κατέστησε τη χώρα ανεξάρτητη από το σύστημα GPS των ΗΠΑ. Στο οπλοστάσιο της η Κίνα εκτός από βαλλιστικούς πυραύλους διαθέτει και ρουκετοβόλα μεγάλου βεληνεκούς και πολλαπλούς εκτοξευτές weishi-2 ή αλλιώς ws-2 με βεληνεκές 400km, οι οποίοι εκτοξευτές εξελίχθηκαν με την πάροδο των ετών.

Η σημασία που δίνεται στα πυραυλικά συστήματα αντανακλάται στο γεγονός ότι στο πλαίσιο των αναδιοργανώσεων, ο πρόεδρος Χι Jinping ίδρυσε το 2015 την «πυραυλική» δύναμη του στρατού (PLARF⁵¹) για να τονίσει το γεγονός της στρατηγικής πυρηνικής αποτροπής της Κίνας. Και στην προσπάθεια να κυριαρχήσει

⁴⁷ Short Range Ballistic Missile

⁴⁸ Medium-Range Ballistic Missile

⁴⁹ Over The Horizon

⁵⁰ Global Positioning System

⁵¹ People' s Liberation Army Rocket Force

κατάφερε σημαντικά πράγματα, όπως τον πρώτο βαλλιστικό πύραυλο εναντίον πλοίων. Η επιτυχία των Κινέζων στο θέμα των βαλλιστικών πυραύλων οδήγησε στην υιοθέτηση μιας στρατηγικής βασισμένης στους πυραύλους. Η εγγενής αδυναμία της κινέζικης βιομηχανίας στην παραγωγή κινητήρων μαχητικών και stealth είχε ως συνέπεια την αγορά αυτών από τον συνήθη ύποπτο, τη Ρωσία. Για το λόγο αυτό επειδή δεν μπορεί να ανταγωνιστεί - ακόμα- τις ΗΠΑ και τις άλλες προηγμένες χώρες σε μαχητικά αεροσκάφη υιοθετεί αυτή τη στρατηγική που στηρίζεται σε βαλλιστικούς πυραύλους και πυραύλους cruise. Το γεωγραφικό βάθος της κινεζικής ενδοχώρας ευνοεί τη χρήση πυραύλων και βέβαια τα φτηνά εργατικά χέρια είναι μια αιτία που επίσης ευνοεί την παραγωγή τέτοιων όπλων για την κινεζική πολεμική βιομηχανία (Enter the PLA Rocket Force: Assessing Chona's missile capabilities 2016).

Οι κινεζικοί πύραυλοι cruise εμπλουτίζουν τις δυνατότητες και έχουν φτάσει στο επίπεδο να ανταγωνίζονται αντίστοιχους των ΗΠΑ. Οι πύραυλοι HN-1,2,3 προσφέρουν ένα βεληνεκές από 600Km-3000km και έχουν μπει στην ενεργό υπηρεσία από το 1996 και εξελίσσονται μέχρι σήμερα. Η κινεζική φιλοσοφία ανάπτυξης των βαλλιστικών πυραύλων εδράζεται στην προσπάθεια αποτροπής των ΗΠΑ από «βλέψεις» επί των κινεζικών ακτών και την αποτροπή προστασίας τις Taiwan από αμερικανικές δυνάμεις. Σε αυτό το μονοπάτι η πολεμική βιομηχανία της Κίνας εργάζεται αθόρυβα και επιτυγχάνει τον αρχικό στόχο αντιπρόσβασης-άρνησης περιοχής για τις ΗΠΑ, αλλά και σε κοντινότερους αντιπάλους της προσπαθώντας να εκμεταλλευθεί κάθε ευκαιρία για να ξεπεράσει τις αμερικανικές δυνατότητες (Γρίβας 2013).

3.4.2 ΥΠΟΒΡΥΧΙΑ

Η ιστορία του κινεζικού υποβρυχίου που αιφνιδίασε το αμερικανικό ναυτικό καθώς αναδύθηκε ανάμεσα σε ομάδα μάχης του αμερικανικού στόλου το 2006 αποτελεί μια καλή εισαγωγή για οποιαδήποτε αναφορά στην υποβρυχιακή δύναμη του κινεζικού στόλου. Το υποβρύχιο αυτό αιφνιδίασε το στόλο των ΗΠΑ λόγω του γεγονότος ότι δεν εντοπίστηκε αλλά και λόγω της απόστασής του από τις κινεζικές ακτές. Το υποβρύχιο ήταν ένα μικρό type 041 με κινητήρα diesel. Το πρώτο του είδους ναυπηγήθηκε στη Wuhan το 2004. Η Κίνα για τον στόλο των υποβρυχιών

της εμπιστεύτηκε τη Ρωσία και μεταψυχροπολεμικά απέκτησε 12 από αυτή, τα οποία έφεραν ρωσικούς πυραύλους cruise.

Από το 1962 βέβαια, η Κίνα κατασκεύαζε υποβρύχια πάνω σε σοβιετικά πρότυπα, ενώ αναφέρεται ότι το 1953 η ΕΣΣΔ της είχε προμηθεύσει το πρώτο υποβρύχιο. Από το 1983 και μετά η κινεζική πολεμική βιομηχανία άρχισε να κατασκευάζει δικά της [Xia-class (Type 092)], με τα όποια προβλήματα, τα οποία όμως σταδιακά τα βελτίωνε. Η ομοιότητα των κινεζικών υποβρυχίων με τα ρωσικά υπονοούσε ότι ίσως και να υπήρχαν εκατέρωθεν ανταλλαγές σχεδίων και βοήθεια στην παραγωγή. Τα υποβρύχια κλάσεως Yuan ήταν τα πρώτα που κατασκευάστηκαν με αναερόβιο σύστημα πρόωσης. Τα τελευταία χρόνια, από το 2015 εξάγει υποβρύχια στην Ταϊλάνδη, το Πακιστάν και το Μπαγκλαντές (NTI-Nuclear Threat Initiative 2021).

Σήμερα ο κινεζικός στόλος αποτελείται από πετρελαιο-ηλεκτροκίνητα υποβρύχια αλλά και πυρηνικά. Ο συνολικός αριθμός φτάνει τα 60 υποβρύχια διαφόρων κλάσεων και δυνατοτήτων, όπως για παράδειγμα υποβρύχια βαλλιστικών πυραύλων (4), πυρηνικά υποβρύχια (6), πετρελαιο-ηλεκτροκίνητα επιθετικά υποβρύχια (50), εκ των οποίων 17 χρησιμοποιούν αναερόβιο σύστημα πρόωσης. Τα μισά περίπου από αυτά είναι σύγχρονα, αλλά οι γνώσεις για τις επιδόσεις τους είναι ομιχλώδεις. Τα ρωσικής προέλευσης φημολογείται ότι είναι εξαιρετικά αθόρυβα και αποτελεσματικά σε κλειστές θάλασσες κάτι που είναι επιθυμητό από την κινεζική πλευρά. Το 2017 ξεκίνησε η κατασκευή ενός εργοστασίου για την κατασκευή υποβρυχίων με δύο παράλληλες γραμμές παραγωγής με σκοπό την κατασκευή 4 υποβρυχίων ταυτόχρονα και οι υπηρεσίες πληροφοριών έδειξαν ότι ολοκληρώθηκε το καλοκαίρι του 2020. Η εκτίμηση είναι ότι μέχρι το 2030 ο κινεζικός στόλος θα περιλαμβάνει 76 υποβρύχια εκ των οποίων συνολικά 12 θα είναι πυρηνοκίνητα. Ωστόσο, σήμερα θεωρείται από τους ειδικούς ότι στον τομέα των υποβρυχίων η κινεζική πολεμική βιομηχανία βρίσκεται αρκετά χρόνια πίσω από τον ανταγωνισμό των προηγμένων βιομηχανιών των δυτικών χωρών.

3.4.3 ΑΕΡΟΠΛΑΝΟΦΟΡΑ

Η σφραγίδα ενός κράτους με την οποία θα μπορεί να θεωρείται επίσημα ως υπερδύναμη είναι σαφώς η ύπαρξη αεροπλανοφόρων στο οπλοστάσιο της. Η αξία τους ως όργανα προβολής ισχύος είναι μεγάλη και οι Κινέζοι ηγέτες το γνώριζαν καλά αυτό. Το πρώτο κινεζικό αεροπλανοφόρο αποκτήθηκε από το ρωσικό οπλοστάσιο και ήταν παρόμοιο με το ρωσικό αεροπλανοφόρο Kuznetsov. Μετά από ανακατασκευές και διάφορες εργασίες, οι οποίες κράτησαν αρκετά χρόνια (Γρίβας 2013) και ενώ αποκτήθηκε το 2002, το αεροπλανοφόρο Liaoning τέθηκε σε υπηρεσία δέκα χρόνια μετά, αποτελώντας ωστόσο ορόσημο για τον κινεζικό στόλο. Έχει δυνατότητα να φιλοξενήσει περί τα 50 αεροπλάνα και ικανό αριθμό ελικοπτέρων.

Η καθέλκυση αυτή σημαδεύτηκε από μεγαλόπνοες δηλώσεις κινέζων αξιωματούχων, οι οποίοι τόνισαν ότι με την κίνηση αυτή θα μπορέσουν να φέρουν την Κίνα στο επίπεδο των υπολοίπων μονίμων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας. Η κινεζική πολεμική βιομηχανία βέβαια δεν ήταν η πρώτη φορά που επιχειρούσε να αποκτήσει αεροπλανοφόρο, καθώς στο παρελθόν είχε αποκτήσει ένα αυστραλιανό και δύο ρωσικά αεροπλανοφόρα, τα οποία δεν αξιοποιήθηκαν αλλά μελετήθηκαν από τους Κινέζους επιστήμονες, κατά την προσφιλή τους μέθοδο. Από το 2012 και μετά η κινεζική ηγεσία εξέφρασε την επιθυμία για αύξηση του στόλου των αεροπλανοφόρων με κατασκευή αυτών εγχώρια.

Το Shandong αποτέλεσε το δεύτερο αεροπλανοφόρο το οποίο τέθηκε σε υπηρεσία το 2019 και κατασκευάστηκε εγχώρια. Οι ομοιότητες με το σοβιετικό πρώτο αεροπλανοφόρο ήταν εμφανείς, αλλά στο δεύτερο υπήρξαν σαφείς βελτιώσεις σε πολλά επίπεδα και ήταν μεγαλύτερο έχοντας τη δυνατότητα να φιλοξενήσει περίπου 8 αεροσκάφη παραπάνω. Η Κίνα όμως δεν αρκέστηκε σε αυτά και διάφορες αναφορές και πρόσφατες δορυφορικές φωτογραφίες μαρτυρούν ότι κατασκευάζεται και τρίτο αεροπλανοφόρο.

Η στρατηγική σημασία της ανάπτυξης των αεροπλανοφόρων είναι μεγάλη καθώς εκτός από ένδειξη γοήτρου υπερδύναμης αποτελούν έναν τρόπο διασφάλισης των κινεζικών συμφερόντων αρκετά μακριά από τα ύδατα και τις ακτές της ηπειρωτικής χώρας. Σημαντικός είναι και ο ρόλος που τους αποδίδουν οι Κινέζοι στην παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας για αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών όπως φυσικές καταστροφές. Η προβολή ισχύος αυτή από την κινεζική ηγεσία ανησύχησε

εκτός από τους δυτικούς, και τους βόρειους γείτονες της, τους Ρώσους που ενώ δεν παύουν να τροφοδοτούν ενίοτε το κινεζικό οπλοστάσιο, ωστόσο ταυτόχρονα ανησυχούν για την γιγάντωση των «πελατών» τους.

3.4.4 ΜΑΧΗΤΙΚΑ ΑΕΡΟΣΚΑΦΗ

Η πολεμική αεροπορία της ΛΔΚ, όπως αναφέρθηκε και στο 2^ο κεφάλαιο, ιδρύθηκε το 1949 και για μια 15ετία βασιζόταν πλήρως στη ρωσική βοήθεια μέχρι να μπορέσει να θέσει σε υπηρεσία το πρώτο μαχητικό εξολοκλήρου φτιαγμένο από την κινεζική πολεμική βιομηχανία. Τα πρώτα μαχητικά J-5, J-6 και J-7 ήταν κλώνοι των αντίστοιχων ρωσικών. Με τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου πολλά ρωσικά μαχητικά πωλήθηκαν στη ΛΔΚ. Η πολεμική βιομηχανία διένυσε μεγάλη απόσταση προσπαθώντας να ορθοποδήσει και να φτάσει σε σημείο να προκαλεί τις αντίστοιχες δυτικές. Ήταν Ιανουάριος του 2011, όταν οι Κινέζοι παρουσίασαν το J-20 πέμπτης γενιάς μαχητικό αεροσκάφος με τεχνολογία χαμηλής παρατήρησης⁵². Αν και οι ΗΠΑ δεν πίστευαν ότι είχε τη δυνατότητα η Κίνα να ανταγωνιστεί τα F-22⁵³ και F-35⁵⁴, ωστόσο αυτό διαψεύστηκε από τις υπηρεσίες πληροφοριών (Γρίβας 2013).

Από το 1990 οι αλλαγές στην πολεμική αεροπορία της Κίνας ήταν εμφανείς. Η απόκτηση αεροσκαφών τέταρτης γενιάς αποτέλεσε σημαντικό βήμα για την PLAAF. Η Κίνα στον τομέα των μαχητικών αεροσκαφών προσπάθησε να ανατρέψει την εις βάρος της άποψη ότι είναι ικανή μόνο για αντιγραφές προσπαθώντας να παρουσιάσει αξιόλογα μαχητικά, όπως το J-20 και το J-31, των οποίων η εισαγωγή στον κινεζικό αεροπορικό στόλο θα άλλαζε την προβολή ισχύος της χώρας. Και στο πλαίσιο αυτό η κινεζική βιομηχανία επιθυμεί διακαώς να καταστεί εξαγωγέας μαχητικών. Αν και η οικονομική γιγάντωση της Κίνας ήταν ραγδαία αυτό δεν αντικατοπτρίστηκε στις πωλήσεις. Οι προβλέψεις έλεγαν ότι η κινεζική πολεμική βιομηχανία θα παρήγαγε αεροσκάφη, έτσι ώστε να καταστεί ο βασικός εξαγωγέας μαχητικών, ωστόσο τα στοιχεία από το ινστιτούτο SIPRI έδειξαν ότι οι πωλήσεις μέχρι το 2020 ήταν μικρές σχετικά. Από το 1990, οι βασικοί πελάτες των Κινέζων ήταν το Πακιστάν, το Μπαγκλαντές, η Μιανμάρ, η Βόρεια Κορέα και κάποιες

⁵² Τα αεροσκάφη Stealth διαθέτουν τεχνολογία ώστε να αποφεύγουν τον εντοπισμό.

⁵³ Lockheed Martin F-22 Raptor αμερικανικό διπλού κινητήρα, μαχητικό αεροσκάφος stealth.

⁵⁴ Lockheed Martin F-35 Lightning II αμερικάνικο μονοκινητήριο, παντός καιρού stealth μαχητικό αεροσκάφος.

αφρικανικές χώρες. Μετά από σχεδόν 30 χρόνια η παραπάνω λίστα παραμένει στάσιμη κάτι που δεν οφείλεται στην ποιότητα των κινεζικών αεροσκαφών. Τουναντίον τα μαχητικά J-10, J-10C και το J-17 αποτελούν ικανές μονάδες και η εξέλιξη των μαχητικών χαμηλής ορατότητας (J-20 και J-31) δίνει άλλες προοπτικές στην κινεζική πολεμική βιομηχανία. Αναζητώντας την αιτία που τα μαχητικά αεροσκάφη δεν αποτελούν επιλογή αλλοδαπών αεροποριών παρατηρείται πως ενώ η βιομηχανία κατασκευής τους έχει κάνει τα απαραίτητα βήματα προς τα εμπρός, ωστόσο η εξωτερική πολιτική της Κίνας αποτελεί «εμπόδιο» στις πωλήσεις (Aboulafia 2021).

Η θεωρία έλεγε ότι η αμερικανική τεχνολογία προηγούνταν περίπου είκοσι χρόνια από την κινεζική, όταν έθεσαν σε επιχειρησιακή ετοιμότητα τα F-22, ωστόσο άργησαν πολύ να τα εξελίξουν, ώστε να προλάβουν οποιαδήποτε κινεζική, αλλά και ρωσική εξέλιξη στον τομέα των μαχητικών. Η προσπάθεια για την εξέλιξη των J-20 αποτελεί μια «απάντηση» στο οπλοστάσιο των αμερικανικών μαχητικών. Το 2018 η PLAAF δήλωσε το εν λόγω μαχητικό επιχειρησιακά έτοιμο εξοπλίζοντας τις πολεμικές Μοίρες της. Το μεγάλο στοίχημα της PLAAF είναι σίγουρα η ανάπτυξη μαχητικών αεροσκαφών επόμενης γενιάς, τα οποία υπολογίζεται να ενεργούν περί το 2035, καθώς η πρόοδος στην ανάπτυξη και την έρευνα έχει ενταθεί προμηνύεται ελπιδοφόρα.

3.4.5 ΟΠΛΑ ΑΕΡΟΣ-ΑΕΡΟΣ ΚΑΙ ΑΕΡΟΣ ΕΔΑΦΟΥΣ, UCAV, HEAT

Σαν ανερχόμενη αεροπορική δύναμη η PLAAF, αναπτύσσει τα δικά της μαχητικά αεροσκάφη «πέμπτης γενιάς» με τα stealth χαρακτηριστικά (χαμηλής παρατήρησης). Αν και οι συζητήσεις περί εξέλιξης μαχητικών και ανταγωνισμού των αμερικανικών F-22 και F-35 με τα κινεζικά J-20 και J-31 αποτελούν κύρια θέματα, ωστόσο υπάρχουν κάποιες κατηγορίες οπλικών συστημάτων που δεν αγνοούνται μεν, αλλά δεν δίνεται και η πρέπουσα προσοχή. Η αναφορά γίνεται για όπλα αέρος-αέρος και όπλα αέρος-εδάφους.

Ο πύραυλος SD-10 (ή PL-12) (BVR⁵⁵), ο οποίος είναι αέρος-αέρος και διαθέτει μεγάλο βεληνεκές (70-100 χιλιόμετρα) θεωρείται από τους αποτελεσματικότερους στο κινεζικό οπλοστάσιο. Ο SD-10 παράγεται από τον

⁵⁵ Beyond Vision Range (πέραν του οπτικού ορίζοντα)

βιομηχανικό κολοσσό AVIC⁵⁶ που θα παρουσιαστεί στο επόμενο κεφάλαιο. Ο συγκεκριμένος πύραυλος διαθέτει δυνατότητα συστήματος έρευνας εγκλωβισμού και καθοδήγησης, ενεργής ναυτιλίας, ενώ δέχεται δεδομένα κατά τη διάρκεια της πτήσης. Η επίσημη κινεζική μαρτυρία αναφέρει ότι οι πύραυλοι κατασκευάζονται από την εγχώρια πολεμική βιομηχανία, αλλά υπάρχουν και κάποιες μαρτυρίες για απάρτια από άλλες χώρες που ωστόσο διαψεύδονται από τους υπεύθυνους της ΛΔΚ. Άλλοι πύραυλοι αέρος-αέρος του κινεζικού οπλοστασίου είναι ο PL-5, PL-8 και PL-9 με τις διάφορες εκδόσεις τους και θεωρούνται αντίγραφα αμερικανικών και ισραηλινών πυραύλων αντίστοιχα. Η εξέλιξη στον τομέα αυτό στην αμυντική βιομηχανία αναφέρει την παραγωγή πυραύλων με ανώτερες δυνατότητες, όπως ο PL-12, ο PL-15 που βρίσκονται ήδη στο οπλοστάσιο, ενώ στα σκαριά υπάρχει και περαιτέρω αναβαθμισμένος πύραυλος. Οι πύραυλοι αυτοί αποτελούν πολλαπλασιαστή ισχύος των αεροπορικών δυνάμεων (Chinese and Russian air-launched weapons: a test for Western air dominance 2018).

Πέρα από αυτές τις δυνατότητες υπάρχουν και τα όπλα αέρος-εδάφους που η κινεζική πολεμική βιομηχανία έχει αναπτύξει τόσο που φτάνει στο σημείο να κλείνει την «ψαλίδα» με τους δυτικούς. Οι βόμβες τύπου FT⁵⁷ είναι ενδεικτικές της κατηγορίας αυτής (FT-1, FT-3, FT-5, FT-6). Καθοδηγούνται από αδρανειακό σύστημα και σύστημα δορυφορικής πλοήγησης, ενώ με την προσθήκη πτερύγων αυξάνεται και το βεληνεκές. Τα φάσματα σφαλμάτων των παραπάνω βομβών ποικίλουν από 20 μέτρα ως το εντυπωσιακό 5 μέτρα με πιθανή κατάδειξη από laser. Οι ανωτέρω βόμβες κατασκευάζονται από την CASC⁵⁸, ενώ υπάρχει και η LS-6 της LOEC⁵⁹. Ακόμα υπάρχει και η εταιρία CASIC⁶⁰ που παρουσίασε ένα αεροεκτοξευόμενο όπλο ακριβείας, κάτι σαν φορητό αντιπυραυλικό σύστημα.

Μια άλλη κατηγορία στην οποία η κινεζική πολεμική βιομηχανία αναπτύσσεται και κάνει έρευνα είναι η κατηγορία των μαχητικών μη επανδρωμένων (UCAV) ή αλλιώς combat drones. Σίγουρα δεν μπορούν να βρίσκονται στο επίπεδο των ΗΠΑ, πλην όμως η επιβράδυνση της αμερικανικής εξέλιξης λειτούργησε υπέρ της Κίνας. Οι αναφορές δείχνουν ένα μη επανδρωμένο μαχητικό με χρήση κυρίως

⁵⁶ Aviation Industries Corporation of China

⁵⁷ Fei Tei το οποίο μεταφράζεται ανέρχομαι ραγδαία

⁵⁸ China Aerospace Science and Technology

⁵⁹ Luoyang Optoelectric Co

⁶⁰ China Aerospace Science and Industry Corporation

για εγγύς αεροπορική υποστήριξη. Σε έκθεση που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της έκθεσης China Airshow το 2008 παρουσιάστηκε το CH-3 UAV που είχε τη δυνατότητα φόρτωσης δύο πυραύλων αέρος εδάφους. Στην εθνική παρέλαση της Κίνας το 2019 διάφορα UCAV παρουσιάστηκαν, όπως πχ το GJ-11, WZ-7 και WZ-8 με εγχώρια παραγωγή από την AVIC, η οποία εξήρε τις δυνατότητες χαμηλής ορατότητας σε συνδυασμό με τη διείσδυση των μαχητικών drone που παράγει. Οι πωλήσεις τέτοιων UCAVs έχουν φέρει αρκετά κέρδη στην κινεζική πολεμική βιομηχανία (Global Times 2021).

Και ενώ η κινεζική πολεμική βιομηχανία απλώνεται σε όλους τους τομείς παραγωγής οπλικών συστημάτων, το Μάρτιο του 2011, ο τότε υπουργός άμυνας των ΗΠΑ αναφέρθηκε στις ασύμμετρες απειλές υψηλής τεχνολογίας, που στην αγγλική συνοψίζεται στο αρκτικόλεξο HEAT (High End Asymmetrical Threats). Η κινεζική τεχνολογία με τα όπλα ακριβείας που περιλαμβάνουν βαλλιστικούς πυραύλους και πυραύλους cruise, υποβρύχια με δυνατότητα αθόρυβης πλοήγησης, αντιπλοϊκούς βαλλιστικούς πύραυλους, καθώς και οι νέου τύπου αεροπορικοί πύραυλοι, σε συνδυασμό με τις κινεζικές προσπάθειες αντιπρόσβασης και άρνησης περιοχής (A2/AD) και τις δυνατότητες σε διάστημα και κυβερνοχώρο αποτελούν τις ασύμμετρες απειλές υψηλής τεχνολογίας. Αυτές αυξάνουν το κινεζικό κύρος και προκαλούν αναδιπλώσεις και επανεξετάσεις στρατηγικών και τροποποιήσεις δογμάτων από τις μεγάλες δυνάμεις που αισθάνονται την κινεζική πολεμική βιομηχανία να πλησιάζει και να απειλεί την πρωτοκαθεδρία τους (Γρίβας 2013).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΙΝΕΖΙΚΗ ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ - ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ SIPRI

4.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η σύγχρονη κινεζική πολεμική βιομηχανία έχει εισέλθει στη φάση που δρέπει καρπούς από τον εκσυγχρονισμό που διενεργείται εδώ και χρόνια και ιδιαίτερα από τα τέλη της δεκαετίας του 1990. Η έλλειψη διαφάνειας έχει καταστήσει δύσκολη τη μελέτη των εταιριών και την κατάταξη τους στο παγκόσμιο στερέωμα των πολεμικών βιομηχανιών. Η αρχική τάση όσον αφορά στα παραγόμενα οπλικά συστήματα ήταν η ποιοτική αξιολόγηση και όχι τόσο η ποσοτική, καθώς η φήμη της Κίνας ως χώρα που «αντιγράφει» με τη μέθοδο της αντίστροφης μηχανικής ήταν γνωστή στους κύκλους της αμυντικής βιομηχανίας. Ωστόσο, αυτό τα τελευταία χρόνια έχει αλλάξει και πλέον είναι δυνατή η αξιολόγηση των κινεζικών εταιριών, μερικές από τις οποίες «σκαρφαλώνουν» στην πρώτη δεκάδα!

Εμβαθύνοντας στη σύγχρονη κινεζική πολεμική βιομηχανία παρατηρούμε πως υπάρχουν δέκα κύριες εταιρίες και ένα ερευνητικό ινστιτούτο⁶¹. Από αυτές τις δέκα εταιρίες και λόγω των οικονομικών στοιχείων που μπόρεσαν να ανευρεθούν θα εξεταστούν οι παρακάτω τέσσερις: AVIC, CETC, NORINCO και CSGC. Όσα στοιχεία αναφέρονται στο κομμάτι των προϊόντων που δεν αφορούν στις ένοπλες δυνάμεις είναι εύκολο να αναζητηθούν στις ιστοσελίδες των εταιριών, στις ετήσιες απογραφές κλπ. Για την παραγωγή στρατιωτικών προϊόντων και οπλικών συστημάτων δεν αναγράφεται κάτι αναλυτικά και συνήθως στις ετήσιες αναφορές αναγράφονται ως «λοιπά», καθώς περιέχουν εμπιστευτικές πληροφορίες. Ο τρόπος υπολογισμού των δεδομένων είναι απλός και καθαρά μαθηματικός: από τις συνολικές πωλήσεις αφαιρούνται οι πωλήσεις που αφορούν στον πολιτικό τομέα και ότι απομένει αναφέρεται σε προϊόντα που προορίζονται για τις ένοπλες δυνάμεις (Tian and Su 2020).

4.2 AVIC (AVIATION INDUSTRY CORPORATION OF CHINA)

---

⁶¹ Το ερευνητικό ινστιτούτο είναι το China Academy of Engineering Physics.

Όταν κάποιος προσπαθήσει να δει την ιστορία αυτής της εταιρίας θα βρει στην ιστοσελίδα της την απαρχή της στο 1951. Η κεντρική επιτροπή του Κομμουνιστικού Κόμματος ιδρύει το Γραφείο Αεροπορικής Βιομηχανίας, το οποίο το 1982 μετατρέπεται σε Υπουργείο Αεροπορικής Βιομηχανίας. Το 1993 διαπιστώνεται μια αλλαγή πλεύσης όσον αφορά στο σχεδιασμό, καθώς εδώ απαντάται το ορόσημο της μετατροπής της αεροπορικής βιομηχανίας σε επιχείρηση. Το 2008 κατόπιν εγκρίσεως ιδρύεται η Aviation Industry Corporation of China.

Όπως αναφέρει και η ιστοσελίδα της εταιρίας, οι υπηρεσίες της διαχέονται σε πολλούς τομείς και συμπεριλαμβάνει σαφώς τον τομέα R&D⁶² αλλά και τη χρηματοδότηση και την κατασκευή. Οι παραγωγές της εταιρίας αφορούν σε αεροσκάφη, ελικόπτερα, διάφορα συστήματα ηλεκτρονικά και διάφορα άλλα γενικής αεροπορίας και όχι μόνο. Αριθμεί περισσότερες από 100 θυγατρικές, αλλά και 24 εισηγμένες εταιρείες με ένα σύνολο περισσότερων των 400.000 υπαλλήλων, που αποτελεί το μεγαλύτερο εργατικό δυναμικό σε πολεμική βιομηχανία παγκοσμίως⁶³. Το «χαρτοφυλάκιο» της εταιρίας όσον αφορά στην πολεμική πτέρυγα της βιομηχανίας είναι μεγάλο, καθώς σε αυτό συμπεριλαμβάνονται μαχητικά αεροσκάφη τελευταίας γενιάς, εκπαιδευτικά αεροσκάφη, μεταφορικά, ελικόπτερα, αλλά και UAV (avic.com χ.χ.).

Η AVIC είναι κρατική εταιρία με τα κεντρικά της γραφεία να βρίσκονται στο Πεκίνο. Οι οικονομικές της πληροφορίες είναι οι λιγότερο διαχωρισμένες από τις άλλες εταιρίες, καθώς υπάρχει καταμερισμός σε τρεις κατηγορίες: αεροσκάφη, υπηρεσίες και μη σχετιζόμενα με αεροσκάφη προϊόντα (ραντάρ, αεροηλεκτρονικά και ανταλλακτικά). Σε αναφορά του 2018 για την πιστωτική αξιολόγηση της εταιρίας παρατηρήθηκε ότι οι πωλήσεις πολεμικών αεροσκαφών είχαν το μεγαλύτερο μερίδιο στις πωλήσεις. Οι εκτιμήσεις ανέφεραν ότι οι πωλήσεις της εταιρίας το 2017 ήταν περίπου 20 δισεκατομμύρια δολάρια, που ίσως να είναι και υποεκτιμημένο από την αξία των πραγματικών πωλήσεων (Tian and Su 2020). Το γεγονός ότι ο μεγαλύτερος πελάτης της είναι οι κινεζικές ένοπλες δυνάμεις δικαιολογεί το ετήσιο εισόδημα της εταιρίας.

---

⁶² Research and Development

⁶³ Η BOIENG απασχολεί περίπου 150000 προσωπικό, ενώ η LOCKHEED MARTIN περίπου 97000.

Η εταιρία στο παρελθόν έχει κατηγορηθεί για αντιγραφή σχεδίων και βιομηχανική κατασκοπεία, καθόσον πολλοί δεν θεωρούν τυχαία την ομοιότητα των κινέζικων μαχητικών J-20 και J-31 με τα αντίστοιχα αμερικανικά F-22 και F-35. Ωστόσο, ακόμα κι αν είναι έτσι, η εταιρία γλίτωσε χρόνο και χρήμα στην ανάπτυξη και την έρευνα. Η διαφορά με τις αντίστοιχες αμερικανικές δυνατότητες όμως θα αργήσει ακόμα να καλυφθεί.

4.3 CETC (CHINA ELECTRONICS TECHNOLOGY GROUP)

Η CETC αποτελεί εταιρία κρατικής ιδιοκτησίας με εξειδίκευση στα ηλεκτρονικά. Ιδρύθηκε το 2002 και θεωρείται μια από τις μεγαλύτερες αμυντικές βιομηχανίες. Οι βασικές κατηγορίες των προϊόντων που παράγει συμπεριλαμβάνουν μεταξύ άλλων και συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης, ραντάρ, συστήματα ηλεκτρονικού πόλεμου, και μη επανδρωμένα. Η παρουσία της εταιρίας στη διεθνή αγορά είναι σημαντική, ενώ έχει έδρα και στην Αυστρία και επενδύσεις σε αυστραλιανά πανεπιστήμια. Διάφορες συλλήψεις στελεχών στις ΗΠΑ που σχετίζονται με την εταιρία, για προσπάθεια παράνομης προμήθειας και εξαγωγής υλικών και προγραμμάτων την συμπεριέλαβαν στις λίστες απαγόρευσης των Αμερικανών, αφού κατηγορήθηκε αρκετές φορές για βιομηχανική κατασκοπεία.

Οι πληροφορίες για την εταιρία αυτή βασίζονται σε αναφορές της ίδιας. Τα έσοδα της εταιρίας το 2017 ήταν 30 δισεκατομμύρια δολάρια εκ των οποίων περίπου 12,2 δισεκατομμύρια αφορούσαν σε πωλήσεις στρατιωτικών προϊόντων. Η CETC επενδύει ικανά χρηματικά ποσά στην έρευνα και την ανάπτυξη και συνδράμει στην ανάπτυξη προϊόντων για το στρατό, τα οποία ενσωματώνουν χαρακτηριστικά υψηλής τεχνολογίας (Tian και Su 2020).

Η σημασία της για την παραγωγή ηλεκτρονικών διπλής χρήσης (πολιτική και στρατιωτική) είναι μεγάλη. Θεωρείται κολοσσός, τόσο σε ερευνητικό όσο και αναπτυξιακό επίπεδο με εξειδίκευση στα προηγμένα ηλεκτρονικά για τις ένοπλες δυνάμεις της Κίνας. Η εκμετάλλευση της χρηματοδότησης και της κρατικής ασπίδας προστασίας την καθιστούν μια σύγχρονη επιχείρηση, με σημαντικές συνεργασίες και παρουσία παγκοσμίως. Αριθμεί περί τους 80000 υπαλλήλους και αρκετές θυγατρικές, ενώ υπό τον έλεγχο της βρίσκονται αρκετά ερευνητικά ινστιτούτα, τα οποία είναι από τα πιο παλιά στη χώρα, παρά το γεγονός ότι η εταιρία ιδρύθηκε μόλις πριν 20 χρόνια περίπου. Τα ινστιτούτα αυτά έλαβαν μέρος σε πολλές έρευνες

τα χρόνια που η ΛΔΚ αναζητούσε την ταυτότητα της μέσα από τις προσπάθειες εκσυγχρονισμού. Για παράδειγμα τα ερευνητικά αυτά ιδρύματα ήταν υπεύθυνα για την πρωτοβουλία «δύο βόμβες ένας δορυφόρος» που συνέβαλε στη δημιουργία της πυρηνικής βόμβας, πυραύλων και δορυφόρων.

Ο ρόλος της CETC είναι διπτός ως ερευνητικός φορέας αλλά και σαν εμπορική επιχείρηση. Η σύμπραξη αυτή σε συνδυασμό και με τα αναφερόμενα στο κεφάλαιο 3 για τη συγχώνευση-συνεργασία πολιτικού και στρατιωτικού τομέα την καθιστούν κυρίαρχη, καθώς με έντεχνο τρόπο εκμεταλλεύεται τη γενναία κρατική χρηματοδότηση των διεξαγόμενων ερευνών για την παρουσίαση ηλεκτρονικών προϊόντων διπλής χρήσης, είτε στρατιωτικής, είτε πολιτικής συμβάλλοντας στην ανάπτυξη και την πρόοδο με τη συνεργασία των πολυάριθμων ινστιτούτων υπό την αιγίδα της. Η σύμπραξη πολιτικού και στρατιωτικού τομέα σε θέματα ηλεκτρονικών, δίνει τη δυνατότητα στην CETC και τα ιδρύματά της να συνάπτουν κοινοπραξίες και συμπαραγωγές με εταιρείες όπως η Cisco, η IBM, αλλά και η Huawei (Luce 2012).

4.4 NORINCO GROUP (CHINA NORTH INDUSTRIES GROUP CORPORATION LIMITED

Η NORINCO GROUP είναι μια εταιρία που δραστηριοποιείται σε πολλούς τομείς, όπως τα πετροχημικά, τα οχήματα, τα βαριά μηχανήματα, την παραγωγή οπλικών συστημάτων κλπ. κατά αντιστοιχία με τα δηλωθέντα στην ιστοσελίδα της εταιρίας, όπου αναφέρει δραστηριοποίηση σε βαρύ εξοπλισμό, πετρέλαιο, ορυκτά, ηλεκτροοπτικά και οικονομικές υπηρεσίες, αλλά και «λοιπά». Τα «λοιπά» σαφώς και υποδηλώνουν τις πωλήσεις οπλικών συστημάτων (Tian και Su 2020).

Η εταιρία παράγει τεθωρακισμένα οχήματα, όπλα μεγάλου βεληνεκούς, αντιαεροπορικής άμυνας και αντιπυραυλικής, αλλά και άλλες κατηγορίες όπως τα έξυπνα πυρομαχικά. Στην ιστοσελίδα της, υπερθεματίζεται το πόσο σημασία δίνει στην έρευνα, στην ανάπτυξη και στην κατασκευή σύγχρονων οπλικών συστημάτων για το στρατό. Εξάλλου αναφέρεται ξεκάθαρα ότι παράγει για το στρατό, ασχέτως αν στις οικονομικές αναφορές η κατηγορία της άμυνας αναφέρεται ως «λοιπά». Ανατρέχοντας στην παρουσίαση της εταιρίας, η NORINCO ως κρατική εταιρία αναφέρει ότι πρωταρχικό της μέλημα είναι η προάσπιση των εθνικών συμφερόντων και η προμήθεια εξοπλισμού και οπλικών συστημάτων για τις ένοπλες δυνάμεις.

Το 2017 είχε έσοδα 64,3 δισεκατομμύρια δολάρια, εκ των οποίων περίπου 17 δισεκατομμύρια αφορούσαν στις πωλήσεις όπλων και προϊόντων πολεμικής βιομηχανίας, αν και αναφορές ανάγουν τα ποσά αυτά σε μεγαλύτερα ποσοστά. Η NORINCO συμμετέχει στο μεγάλο εγχείρημα που θα αναφερθεί αναλυτικότερα παρακάτω, την «Πρωτοβουλία της Ζώνης και του Δρόμου» της Κίνας. Ο Όμιλος NORINCO έχει αρκετές θυγατρικές, σε διάφορες πόλεις, όπως το Πεκίνο, το Shaanxi και την Εσωτερική Μογγολία, με υποκαταστήματα και αντιπροσωπευτικά γραφεία στο εξωτερικό σε περισσότερες από 70 χώρες. Είναι από τις εταιρίες που επιβλήθηκαν αμερικανικές κυρώσεις για πωλήσεις στο Ιράν⁶⁴. Δραστηριοποιείται επίσης και σε εγχώρια πολιτικά κατασκευαστικά έργα. Η εταιρία έκλεισε το 2020 με θετικό πρόσημο στον ισολογισμό, αν κάποιος υπολογίσει ότι ήταν από τις χρονιές που οι εταιρίες ζημιώθηκαν εξαιτίας της πανδημίας.

4.5 CSGC (CHINA SOUTH INDUSTRIES GROUP CORPORATION)

Η τελευταία στη σειρά προς διερεύνηση εταιρία είναι η CSGC. Η ιστοσελίδα της μαρτυρά την δραστηριοποίηση της σε τομείς όπως οχήματα, πετρελαιοειδή, ορυκτά, άλλες επιχειρήσεις (πχ. ενοικίαση οχημάτων) και «λοιπά». Οι πωλήσεις της εταιρίας το 2017 ανέρχονταν σε 39,9 δισεκατομμύρια δολάρια, με αντιστοιχία για τις παραγωγές για τις ένοπλες δυνάμεις να ανέρχονται στα 6,4 δισεκατομμύρια (Tian και Su 2020).

Η εταιρία ιδρύθηκε το 1999 και αποτελεί έναν από τους προμηθευτές του κινεζικού στρατού και στις συνεργασίες της αναφέρονται αμερικανικές εταιρίες όπως η Ford, η IBM αλλά και ιαπωνικές, όπως η Suzuki και η Yamaha. Συνεργασία επιτεύχθηκε και με γαλλικές εταιρίες στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας του θαλάσσιου δρόμου του μεταξιού. Η δραστηριότητα της εταιρίας έχει να κάνει κατά ένα μεγάλο ποσοστό με παραγωγές στον πολιτικό τομέα και λιγότερο στο στρατιωτικό. Αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους κατασκευαστές φορτηγών, αυτοκινήτων, μηχανών, ενώ επενδύει σε τεχνολογίες καθαρής ενέργειας. Όσον αφορά στο στρατιωτικό τομέα, η CSGC δίνει μεγάλη έμφαση στην έρευνα και στην ανάπτυξη ειδικά σε ελαφρά όπλα (Alderman και Ding 2013).

⁶⁴ Την πενταετία 2002-2007 οι ΗΠΑ επέβαλαν κυρώσεις στη NORINCO.

4.6 ΣΤΟΙΧΕΙΑ STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INTITUTE (SIPRI)

Σύμφωνα με το έγκυρο ινστιτούτο SIPRI θα αναλυθούν παρακάτω δεδομένα που αφορούν στην πολεμική βιομηχανία της Κίνας. Το SIPRI αποτελεί ένα ινστιτούτο έρευνας, εξοπλισμών κλπ., το οποίο ιδρύθηκε το 1966 στη Στοκχόλμη και εκδίδει πίνακες δεδομένων, αλλά και εμπειριστατωμένες αναλύσεις στον κάθε ενδιαφερόμενο που θα ανατρέξει στην ιστοσελίδα του. Η Κίνα έχει θέσει ένα μεγαλεπήβολο στόχο, ο οποίος με λίγα λόγια είναι η επιστροφή της χώρας στη θέση που της ανήκει. Άλλωστε, όπως αναφέρθηκε, η πρόσφατη άνοδος της μπορεί κάλλιστα να χαρακτηριστεί ως η μεγάλη επιστροφή, καθώς για αρκετούς αιώνες κυριαρχούσε οικονομικά. Η επανεμφάνιση της ως υπερδύναμη, έχοντας τη δεύτερη οικονομία στον κόσμο, με έναν στρατό παγκόσμιας κλάσης δείχνει την πρόθεση της να «κατακτήσει» το διεθνές σύστημα και τους παγκόσμιους θεσμούς διακυβέρνησης σαν μια χώρα με αυτάρκεια σε τεχνολογία και αμυντικούς εξοπλισμούς, χωρίς να εξαρτάται από εξωγενείς παράγοντες.

Η κινεζική πολεμική βιομηχανία και οι εξαγωγές της δείχνουν την πρόοδο που έχει επιτευχθεί. Η έλλειψη διαφάνειας όμως και γενικά το «ομιχλώδης» τοπίο δυσκολεύει τις εκτιμήσεις και τους υπολογισμούς των αριθμών για τις κρατικές και μη κινεζικές βιομηχανίες του αμυντικού τομέα. Αυτός ήταν βέβαια και ο κύριος λόγος που δεν περιλαμβάνονταν κινεζικές εταιρίες στους καταλόγους του ινστιτούτου SIPRI. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια τα δεδομένα έχουν αλλάξει και είναι δυνατό πλέον να συμπεριληφθούν και οι κινεζικές εταιρίες στα στατιστικά του SIPRI.

Όπως αναφέρθηκε στην αρχή του κεφαλαίου, οι βασικές εταιρίες που συμβάλλουν στην πολεμική βιομηχανία της χώρας είναι δέκα⁶⁵ και ένα ινστιτούτο έρευνας. Όλες αυτές οι κύριες εταιρίες είναι «διπλής ενεργείας», καθώς παράγουν και πολιτικά και στρατιωτικά προϊόντα. Στην κορυφή των 25 παραγωγών εταιριών έχουμε τη Lockheed Martin από τις ΗΠΑ. Οι κινεζικές εταιρίες βρίσκονται στην έκτη θέση (NORINCO Group και AVIC), στην όγδοη θέση (CETC) και στη δέκατη (CSGC). Η NORINCO μετρά ένα ποσοστό 27% σε πωλήσεις οπλικών συστημάτων επί του συνόλου των πωλήσεων της, ενώ η AVIC είναι στο 26%. Η CETC έχει ακόμα μεγαλύτερο ποσοστό που φτάνει στο 45%, δηλαδή σχεδόν τα μισά προϊόντα που

---

⁶⁵ Πέντε εταιρίες που ασχολούνται με αέρα και διάστημα, μια για ηλεκτρονικά, δύο για χερσαία συστήματα, μια με πυρηνικά και δύο με ναυπηγική.

παράγει αφορούν στην πολεμική βιομηχανία, ενώ η CSGC έχει ένα ποσοστό της τάξεως του 13%. Το ινστιτούτο βέβαια αναφέρει ότι υπάρχουν κι άλλες κινεζικές εταιρίες που ενδεχομένως είχαν τη δυνατότητα να βρίσκονται στις 25 μεγαλύτερες των δεδομένων που παρέχει το SIPRI, αλλά αυτό δεν κατέστη δυνατό λόγω έλλειψης συγκρίσιμων δεδομένων.

Rank	Company	Country	Arms sales (2019)
1	Lockheed Martin Corp.	United States	53230
2	Boeing	United States	33580
3	Northrop Grumman Corp.	United States	29220
4	Raytheon	United States	25320
5	General Dynamics Corp.	United States	24500
6	AVIC	China	22470
7	BAE Systems	United Kingdom	22240
8	CETC	China	15090
9	NORINCO Group	China	14540
10	L3Harris Technologies	United States	13920
11	United Technologies Corp.	United States	13100
12	Leonardo	Italy	11110
13	Airbus	Trans-European	11050
14	Thales	France	9470
15	Almaz-Antey	Russia	9420
16	Huntington Ingalls Industries	United States	7740
17	Dassault Aviation Group	France	5760
18	Honeywell International	United States	5330
19	Leidos	United States	5330
20	Booz Allen Hamilton	United States	5140
21	General Electric	United States	4760
22	EDGE	United Arab Emirates	4750
23	Rolls-Royce	United Kingdom	4710
24	CSGC	China	4610
25	United Shipbuilding Corp.	Russia	4500

Πίνακας 1. Οι κορυφαίες 25 εταιρίες παραγωγής οπλικών συστημάτων παγκοσμίως με στοιχεία 2019 (πηγή: www.sipri.com).

Στους πίνακες του SIPRI καθώς μελετάμε τις εισαγωγές βλέπουμε διάφορες χώρες να συνεισφέρουν σε αμυντικό υλικό για την Κίνα. Από το 2000 και μέχρι το 2020 που είναι τα στοιχεία που έχουμε στη διάθεση μας βλέπουμε σταθερές πωλήσεις από Γερμανία, Γαλλία, Ρωσία, Ουκρανία, Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ κάποια έτη υπήρχαν και εισαγωγές από Λευκορωσία, Ισραήλ και Ουζμπεκιστάν. Τα

μεγαλύτερα νούμερα παρατηρούνται στις εισαγωγές από Ρωσία, Γαλλία και Ουκρανία. Όσον αφορά στο τι εισάγεται από αυτές τις χώρες βλέπουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό είναι μηχανές, αεροσκάφη και ναυτικά όπλα.

Οι συνολικές εισαγωγές από Ρωσία ανέρχονται σχεδόν στο 79,2% για την παραπάνω περίοδο και ακολουθούν η Γαλλία με 8,4%, η Ουκρανία με 4,8%, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ελβετία με 3% και διάφοροι άλλοι με πολύ μικρότερα ποσοστά. Αν εξετάσουμε μικρότερη περίοδο, για παράδειγμα την τελευταία πενταετία, τα αποτελέσματα είναι παραπλήσια. Από τη Γαλλία εισάγει ελικόπτερα, πετρελαιομηχανές, ενώ από τη Γερμανία μόνο μηχανές πετρελαίου. Από τη Ρωσία τώρα, τη χώρα που παραδοσιακά προμήθευε το κινεζικό οπλοστάσιο, εισάγει αντιαρματικούς πυραύλους, αντιπλοϊκούς πυραύλους, ναυτικά όπλα, ραντάρ θαλάσσιας έρευνας, μεταφορικά αεροσκάφη, ενώ από την Ουκρανία τουρμπίνες αερίου.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Total
Aircraft	513	527	642	626	26	73	2407
Air defence systems	15	15	8	268	260		565
Engines	491	428	460	777	842	710	3708
Missiles	78	23	48	194	184		527
Naval weapons	23	28	28	28	35	28	168
Sensors	142	119	94	71			426
Ships			59				59
Total	1262	1139	1338	1962	1347	811	7858

Πίνακας 2. Εισαγωγές οπλικών συστημάτων από την Κίνα (2015-2020). Στις εισαγωγές της Κίνας τώρα παρατηρούμε μειωμένα τα νούμερα στα πολεμικά αεροσκάφη που εν μέρει εξηγείται από την ανάπτυξη των εγχώριων. Σταθερές είναι οι εισαγωγές σε μηχανές, ναυτικά όπλα, ενώ δεν προμηθεύεται πλέον πολεμικά πλοία από αλλού καθώς αναπτύσσει τα εγχώρια. (πηγή: www.sipri.com).

Παρατηρώντας τις εξαγωγές της Κίνας στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα, από το 2000 δηλαδή μέχρι και το 2020, εμφανίζεται μια αύξηση των συνολικών εξαγωγών από το 2000 και μέχρι το 2013 και από εκεί και πέρα μικρά скаμπανεβάσματα. Εξαιρούμε βέβαια το 2020 που οι εξαγωγές έφτασαν τα επίπεδα του 2008, αλλά δικαιολογείται λόγω της πανδημίας. Από τις χώρες στις οποίες η Κίνα εξαγεί τα προϊόντα της πολεμικής της βιομηχανίας βλέπουμε σχετικά σταθερές σχέσεις με την

Αλγερία, το Μπαγκλαντές, την Αίγυπτο (με εξαίρεση τα δύο τελευταία χρόνια), την Ινδονησία, το Ιράν (μέχρι το 2015 σταθερά), τη Μιανμάρ, το Πακιστάν, τη Σαουδική Αραβία (από το 2015 και μετά), το Σουδάν, την Ταϊλάνδη και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Από τις χώρες αυτές το μεγαλύτερο ποσοστό πωλήσεων είναι προς το Πακιστάν και το Μπαγκλαντές, 40% και 12,9% αντίστοιχα. Ακολουθούν η Μιανμάρ με 7,6%, η Αλγερία με 4,6%, 3,5% το Ιράν, 2,8% η Βενεζουέλα και άλλες χώρες με πολύ μικρότερα ποσοστά.

Στα δεδομένα του SIPRI για τις εξαγωγές των εταιριών της κινεζικής πολεμικής βιομηχανίας βλέπουμε ότι οι κατηγορίες στις οποίες δραστηριοποιούνται είναι τα αεροσκάφη, τα συστήματα αεράμυνας, πυροβολικό, πύραυλοι, ναυτικά όπλα, αισθητήρες, πλοία και θωρακισμένα οχήματα. Από αυτές τις κατηγορίες, υψηλές είναι οι πωλήσεις σε αεροσκάφη και θωρακισμένα οχήματα και ακολουθούν οι πωλήσεις πυραύλων και πλοίων. Επίσης παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια μηδενικές πωλήσεις συστημάτων αεράμυνας, τα οποία ήταν στη λίστα εξαγωγών μέχρι το 2018, το ίδιο και για ναυτικά όπλα. Τα οπλικά συστήματα με τις μεγαλύτερες εξαγωγικές ιδιότητες τώρα είναι τα υποβρύχια κλάσεως Yuan⁶⁶, τα μη επανδρωμένα και τα οπλισμένα drones ⁶⁷, το μαχητικό JF-17⁶⁸, πύραυλοι cruise κατά πλοίων⁶⁹, εκπαιδευτικά αεροσκάφη, F-7MG μαχητικά αεροσκάφη και θωρακισμένα οχήματα μεταφοράς προσωπικού.

Rank 2015-2020	Rank 2014-2019	Supplier	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2015-2020
1	1	United States	9937	9868	12070	9895	10788	9372	61930
2	2	Russia	5922	6790	6088	6753	5226	3203	33983
3	3	France	2043	2088	2359	1784	3269	1995	13537
4	4	Germany	1763	2506	1944	1070	978	1232	9494
5	5	China	1780	2410	1438	1169	1472	760	9029
6	6	United Kingdom	1180	1393	1237	703	907	429	5849
7	7	Spain	1162	471	820	1025	989	1201	5669
8	8	Israel	790	1464	1268	704	363	345	4934
9	11	South Korea	94	480	742	1056	693	827	3892
10	9	Italy	676	618	791	535	321	806	3747

Πίνακας 3. Οι δέκα μεγαλύτεροι εξαγωγείς οπλικών συστημάτων (πηγή: sipri.com).

⁶⁶ Η Κίνα πούλησε 8 υποβρύχια στο Πακιστάν και τρία στην Ταϊλάνδη.

⁶⁷ Οι πωλήσεις αυτών των οπλικών συστημάτων είχαν παραλήπτες την Αίγυπτο, τα ΗΑΕ, τη Σαουδική Αραβία, τη Νιγηρία και το Ιράκ.

⁶⁸ Πωλήσεις σε χώρες όπως η Μιανμάρ και η Νιγηρία.

⁶⁹ Πωλήσεις σε Αλγερία, Μπαγκλαντές, Ινδονησία, Ιράν και Πακιστάν.

Την τελευταία πενταετία, από το 2015 μέχρι το 2020 η Κίνα βρίσκεται σταθερά στη δεκάδα των μεγαλύτερων εξαγωγέων παγκοσμίως όσον αφορά στην πολεμική βιομηχανία. Η θέση της κυμαίνεται περίπου στην πέμπτη θέση, με μικρές αλλαγές κάθε χρόνο, αλλά συνολικά στην πενταετία η Κίνα είναι πέμπτη σε πωλήσεις παγκοσμίως, με διπλάσια ποσοστά από το Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά πολύ πίσω από τις ΗΠΑ. Ενδεικτικά αναφέρεται για την Κίνα 9029 για την πενταετία 2015-2020, ενώ για τις ΗΠΑ 61930⁷⁰.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Total
Aircraft	491	504	445	384	359	463	2645
Air defence systems	158	435	152	127			872
Armoured vehicles	241	221	289	207	271	136	1364
Artillery	46	31	23	49	19	13	180
Engines	1						1
Missiles	198	456	208	310	159	74	1405
Naval weapons	13	2	12				27
Sensors	25	90	55	34	42	10	256
Ships	608	671	255	58	622	65	2279
Total	1780	2410	1438	1169	1472	760	9029

Πίνακας 4. Εισαγωγές οπλικών συστημάτων (2015-2020). (πηγή: www.sipri.com). Παρατηρούνται σχετικά σταθερές εξαγωγές όσον αφορά στα πολεμικά αεροσκάφη και τα τεθωρακισμένα οχήματα. Το ίδιο ισχύει και για τα πολεμικά πλοία με εξαίρεση το 2018 που υπάρχει σημαντική πτώση. Το 2020 τα νούμερα διαφέρουν αρκετά λόγω της πανδημίας. Σχετικά σταθερή εμφανίζεται η πορεία των πωλήσεων πυραύλων.

Όμως η Κίνα είναι και στην πρώτη δεκάδα των χωρών με τις περισσότερες εισαγωγές σε θέματα άμυνας. Μετρώντας επίσης τις εισαγωγές από το 2015 ως το 2020, παρατηρούμε ότι συνολικά και για τα πέντε έτη, η Κίνα κατέχει την πέμπτη θέση επίσης. Στις άλλες θέσεις από το ένα ως το τέσσερα, είναι η Σαουδική Αραβία, η Ινδία, η Αίγυπτος και η Αυστραλία. Μετά την Κίνα, αλλά με παραπλήσια νούμερα έχουμε την Αλγερία και τη Νότια Κορέα.

⁷⁰ Τα στοιχεία είναι οι τιμές δεικτών τάσης SIPRI (TIVs) που εκφράζονται σε εκατομμύρια.

Rank 2015-2020	Rank 2014-2019	Recipient	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2015-2020
1	1	Saudi Arabia	3377	2961	3931	3315	3419	2466	19469
2	2	India	3117	3003	2909	1485	3075	2799	16388
3	3	Egypt	1436	1690	2395	1677	1046	1311	9555
4	5	Australia	1464	1026	1653	1557	1184	1658	8542
5	4	China	1262	1139	1338	1962	1347	811	7858
6	6	Algeria	898	2903	1128	1284	164	549	6925
7	8	South Korea	254	1058	1052	1100	1480	1317	6261
8	10	Qatar	519	905	665	620	2358	783	5849
9	7	UAE	1224	956	966	1196	691	432	5464
10	9	Iraq	1464	1789	1004	543	175	1	4977
		Others	13624	14009	14721	12290	12167	10702	77513
		Total	28638	31438	31762	27028	27105	22831	168801

Πίνακας 5. Οι δέκα μεγαλύτεροι εισαγωγείς οπλικών συστημάτων. Στον παραπάνω πίνακα παρατηρείται ότι η Κίνα εξακολουθεί να βρίσκεται ανάμεσα στους μεγαλύτερους εισαγωγείς οπλικών συστημάτων. (πηγή: www.sipri.com).

4.7 ΟΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΗΣ ΚΙΝΕΖΙΚΗΣ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Η Κίνα έχει κάνει μεγάλη πρόοδο και η συνεχής προσπάθεια για εκσυγχρονισμό αποδίδει καρπούς. Δεν είναι μυστικό ότι η πάλαι ποτέ εξάρτηση από τη Σοβιετική Ένωση και στη συνέχεια από τη Ρωσία, έχει αρχίσει να μειώνεται σημαντικά. Η κινεζική πολεμική βιομηχανία δείχνει σημάδια ότι βρίσκεται κοντά στην αυτάρκεια και δεν είναι μακριά ο καιρός που θα το επιτύχει. Παρόλα αυτά όμως, οι αδυναμίες της πολεμικής βιομηχανίας είναι εμφανείς. Οι δυνατότητες έρευνας και ανάπτυξης θεωρούνται ακόμα περιορισμένες όταν αναφερόμαστε σε υψηλή τεχνολογία και υπάρχει δρόμος για να καλυφθεί η διαφορά με τη Δύση, ειδικά στους τομείς των ηλεκτρονικών και της πρόωσης.

Η προσπάθεια εκσυγχρονισμού και ειδικά αυτή μετά το 1997 κατάφερε αποτελέσματα, καθώς οι οργανωτικές αλλαγές που προωθήθηκαν απέδωσαν καρπούς. Ωστόσο η πολεμική βιομηχανία της Κίνας θεωρείται ότι πάσχει ακόμα από διάφορα προβλήματα τα οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν. Οι αδυναμίες της προέρχονται από την απαρχή της κινεζικής πολεμικής βιομηχανίας, της

κληρονομιάς της από την ταραχώδη ιστορία της. Οι «αντιγραφές» από τη Σοβιετική Ένωση και η εξάρτηση κατά κάποιον τρόπο εξακολουθεί να επηρεάζει μέχρι και σήμερα. Η προσπάθεια απεξάρτησης από τα πρώην σοβιετικά μοντέλα είναι το επιθυμητό, αλλά συναντά συμφέροντα που αντιτίθενται στις μεγάλες αλλαγές, τα οποία κάνουν την επίκληση στην κακώς εννοούμενη «παράδοση». Η αδυναμία στα διοικητικά μοντέλα, στην έρευνα, την ανάπτυξη και στις προμήθειες εξοπλισμών αποτελεί το εμπόδιο που πρέπει να υπερνικήσει η πολεμική βιομηχανία για να επιτύχει την πρόοδο που της αναλογεί.

Η δομή του κινεζικού συστήματος δεν ευνοεί την πρόοδο λόγω της αποκοπής από τον υπόλοιπο κόσμο και την κυριαρχία των ολιγάριθμων κρατικών αμυντικών βιομηχανιών. Επίσης τροχοπέδη αποτελεί η γραφειοκρατία που μαστίζει το σύστημα, ειδικά του τομέα της αμυντικής βιομηχανίας, όπως επίσης και το μεγάλο εύρος της διαμερισματοποίησης σε όλο το φάσμα της πολεμικής βιομηχανίας, η οποία χρονολογείται από την εποχή της ίδρυσης της ΛΔΚ. Ένα μέρος της αμυντικής βιομηχανίας σχετίζεται σαφώς με τις ένοπλες δυνάμεις (PLA) και το υπόλοιπο με την πολεμική βιομηχανία. Και κάνοντας αυτό τον διαχωρισμό διαπιστώνεται πως οι καθαυτού πολεμικές βιομηχανίες έχουν καλύτερη τοποθέτηση σαν επιχείρηση και διαθέτουν περισσότερο προσωπικό όσον αφορά σε επιστήμονες, μηχανικούς και γενικά εξειδικευμένο προσωπικό.

Ένα εξίσου σοβαρό μειονέκτημα είναι ότι οι πολεμικές βιομηχανίες που σχετίζονται με το στρατό αντιμετωπίζουν πρόβλημα καθώς υπάρχουν διάφοροι περιορισμοί που αντίκεινται στη στρατιωτική δεοντολογία και πρέπει να ξεπεραστούν. Για παράδειγμα, σε περίπτωση εμπλοκής σε σύρραξη με κάποια χώρα θα υπάρξει πρόβλημα εφόσον υπήρχαν πρότερες επιχειρηματικές δραστηριότητες μεταξύ των δυο χωρών. Διακυβεύεται η ακεραιότητα και ο επαγγελματισμός, καθώς υπάρχει και η πιθανότητα το προσωπικό των ενόπλων δυνάμεων να εκληφθεί ως εργατικό προσωπικό, αν το εξετάσουμε σαν μια επιχείρηση. Η απόλυτη αναζήτηση του κέρδους σε αυτή την περίπτωση απειλεί τα επαγγελματικό επίπεδο των ενόπλων δυνάμεων, κάτι βέβαια που αρχικά αντιμετωπίστηκε με την απαγόρευση πρόσληψης ενεργού προσωπικού των ενόπλων δυνάμεων σε θέσεις στην πολεμική βιομηχανία της χώρας (Reppy 2000).

Η φανερή έλλειψη ενός συστήματος που να αποφέρει αποτελέσματα όσον αφορά στη διαχείριση συμβάσεων και η εξάρτηση του στρατού από πεπερασμένα εργαλεία διοίκησης των έργων αποτελεί μια ακόμη εγγενή αδυναμία της κινεζικής πολεμικής βιομηχανίας. Στην κατηγορία των αδυναμιών εντάσσεται και η μυστικοπάθεια όσον αφορά στην τιμολόγηση των οπλικών συστημάτων, γεγονός που δείχνει ότι δεν έχει αποκατασταθεί μια σχέση εμπιστοσύνης της αμυντικής βιομηχανίας με το στρατό. Και βέβαια τα μεγάλα ποσοστά διαφθοράς στον τομέα αυτό είναι που τον χαρακτηρίζουν ως τομέα υψηλού επιχειρηματικού κινδύνου αποκόπτοντας έτσι τις πραγματικές δυνατότητες ανάπτυξης (Michael, et al. 2015).

Ο κίνδυνος να ξεμείνουν διάφοροι τομείς που δεν θα προλάβουν τον εκσυγχρονισμό είναι σημαντικός. Ο επιλεκτικός εκσυγχρονισμός δεν φάνηκε να επηρεάζει τόσο, ίσως γιατί τα κονδύλια ρέουν άφθονα, όμως μια πιθανή μείωση σε αυτά μπορεί να αναδείξει τις αδυναμίες της πολεμικής βιομηχανίας. Στις συζητήσεις περί αμυντικών βιομηχανιών οι Κινέζοι χαρακτηρίζονται ως γρήγοροι στο να ακολουθούν την τεχνολογία, αλλά ακόμα φαίνεται να μην την προλαβαίνουν. Ωστόσο δεν αρνείται κανείς τα άλματα που πραγματοποίησαν τα τελευταία χρόνια και κατάφεραν να προκαλούν άγχος στους δυτικούς, οι οποίοι αισθάνονται την κινεζική «απειλή» στην πρωτοκαθεδρία τους στον τομέα της πολεμικής βιομηχανίας και όχι μόνο (Bitzinger 2011).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Ο «ΔΙΑΣΤΗΜΙΚΟΣ» ΚΑΙ Ο «ΠΥΡΗΝΙΚΟΣ» ΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΙΟΥ

5.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Είναι κοινό μυστικό ότι η περίοδος που διανύουμε χαρακτηρίζεται ως ένας νέος Ψυχρός Πόλεμος. Όμως ένας ψυχρός πόλεμος συνήθως συνδυάζεται με πυρηνικούς εξοπλισμούς και ανταγωνισμό στο διάστημα. Συνεπώς είναι σοφό να εξετάσουμε τον «πυρηνικό» και το «διαστημικό» δρόμο του μεταξίου και τον ανταγωνισμό σε αυτά τα πεδία. Η εκτίμηση των ΗΠΑ είναι πως μέχρι το 2030 η Κίνα θα έχει καταφέρει να διπλασιάσει το πυρηνικό της οπλοστάσιο. Και βέβαια αυτό δεν είναι κάτι μη αναμενόμενο, όμως σίγουρα είναι κάτι που προβληματίζει, καθώς οι ΗΠΑ και οι λοιπές μεγάλες δυνάμεις σαφώς και δεν θα επιθυμούσαν ένα νέο ψυχρό πόλεμο.

Οι ικανότητες και οι δυνατότητες της Κίνας σε πυρηνικά όπλα θα καθορίσουν τον χαρακτηρισμό της ως παγκόσμια δύναμη ή ακόμα και ως υπερδύναμη και οι Κινέζοι ηγέτες το γνωρίζουν καλά αυτό. Η ιστορία έχει δείξει ότι η πυρηνική αποτροπή θα πρέπει να συνοδεύεται από διπλωματία. Η Κίνα εκτός της αντιπαράθεσης της με τις ΗΠΑ θα πρέπει να υπολογίζει σε κάθε εκτίμηση της για πυρηνική αποτροπή-έστω και περιορισμένης έκτασης-τις περιφερειακές δυνάμεις: Β.Κορέα, Ρωσία, Ινδία και Πακιστάν. Στην περίοδο του Mao Zedong τα πυρηνικά όπλα δεν είχαν λάβει τη σημασία που έπρεπε, ωστόσο οι αξιωματούχοι είχαν αναγνωρίσει την αναγκαιότητα τους στο δρόμο της Κίνας για επιστροφή στη θέση που της αρμόζει στο Διεθνές Σύστημα.

Στη σημερινή σύγχρονη εποχή, οι πυρηνικές δυνατότητες της Κίνας επηρεάζουν σαφώς τη στρατηγική της σε κάθε τομέα, αν υπολογίσει κανείς και τη θέση της στην υδρόγειο που είναι σε σημείο όπου οι γείτονες της κατέχουν πυρηνικά και αυτό αποτελεί σημαντικό παράγοντα ώθησης στη διαρκή προσπάθεια ανάπτυξης. Ο εκσυγχρονισμός βρίσκεται διαρκώς στην ημερήσια διάταξη για την Κίνα, χωρίς ωστόσο να παρέχεται η απαραίτητη διαφάνεια για το επίπεδο εκσυγχρονισμού και βέβαια για την ποσοτική βελτίωση. Η εκτίμηση είναι ότι οι πυρηνικές ικανότητες της Κίνας εξελίσσονται στο πλαίσιο της περιορισμένης-ελάχιστης αποτροπής και είναι περίπου όσες και της Γαλλίας ή του Ηνωμένου

Βασιλείου, αλλά αυτά δεν παύουν να είναι εκτιμήσεις (Cordesman and Kendall 2016).

Η μετεξέλιξη της Κίνας σε καινοτόμο κράτος στη διαστημική τεχνολογία και ιδιαίτερα στη διαστημική βιομηχανία της έδωσε τη δυνατότητα να αναπτύξει οπτικά συστήματα που σε αρκετές περιπτώσεις έχουν ως στόχο τις διαστημικές δυνατότητες των ανταγωνιστών της. Οι αρχικές κινεζικές βλέψεις για το διαστημικό πρόγραμμα είχαν ως σκοπό την επιτυχία στην επικράτεια της ΛΔΚ, αλλά και πέρα από αυτή. Η εξέλιξη των δορυφορικών συστημάτων δίνει μεγαλύτερες δυνατότητες πληροφοριών και επιτήρησης στους Κινέζους, ειδικά στο θέμα της Taiwan, όχι μόνο για έγκαιρη προειδοποίηση αλλά και στη ροή πληροφοριών πεδίου μάχης. Εκτιμάται πως οι δυνατότητες της κινεζικής διαστημικής τεχνολογίας κατά κύριο λόγο εξαιτίας της αλματώδους προόδου, θα προσδώσουν τη δυνατότητα σε έναν μελλοντικό διοικητή να στοχοποιεί με ευκολία, έχοντας πολλαπλούς τρόπους κρούσης για εξουδετέρωση στόχων.

Ο Deng Xiaoping είχε πει: «Κρύβε τις δυνατότητες σου και περίμενε την ώρα σου», όμως φαίνεται ότι αυτή η τακτική έχει περάσει. Στα διαστημικά προγράμματα δεν υπάρχει διαφάνεια, ώστε να ειπωθεί ότι η ώρα της Κίνας έχει έρθει. Και προκύπτει η ερώτηση αν η στρατηγική του νυν προέδρου Χι Jinping περιλαμβάνει ή όχι απόκρυψη δυνατοτήτων όπως στο παρελθόν. Οι κινεζικές ικανότητες εξελίχθηκαν με άλματα στη διαστημική τεχνολογία και δεν είναι τυχαίο ότι δημοσιεύματα που είδαν τη δημοσιότητα ανέφεραν ότι η Κίνα με επιτυχία κατέρριψε αμερικανικό μετεωρολογικό δορυφόρο⁷¹ (Gady 2015). Αυτό το γεγονός δείχνει τις ικανότητες των Κινέζων και επέφερε προβληματισμό στην αμερικανική διπλωματική, επιστημονική και στρατιωτική κοινότητα.

Οι Αμερικάνοι διαπίστωσαν σύντομα ότι το διάστημα αποτελεί τομέα στον οποίο πρέπει να υπολογίσουν την πιθανότητα αντιπαράθεσης. Τα επίπεδα του πολέμου έχουν πλέον διαφοροποιηθεί και οι σύγχρονες αντιπαραθέσεις ξεφεύγουν από την κλασική έννοια του επίγειου πολέμου. Μετά την ξηρά, τον αέρα και τη θάλασσα, το διάστημα αποτελεί σαφώς διάσταση ή τομέα πολέμου κατά τα σύγχρονα δόγματα, όπως βεβαίως και ο κυβερνοπόλεμος, καταδεικνύοντας έτσι την

---

⁷¹ Το 2007 οι Κινέζοι σύμφωνα με τα wiki leaks κατέρριψαν αμερικανικό μετεωρολογικό δορυφόρο, γεγονός που επέφερε διπλωματική κρίση.

πολυπλοκότητα του σύγχρονου πολυεπίπεδου πεδίου μάχης (Krepon and Thompson 2013).

5.2 Η ΚΙΝΕΖΙΚΗ ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΑΠΟΤΡΟΠΗ-ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Η κινεζική πυρηνική αποτροπή ήταν ένας τομέας στον οποίο δόθηκε βαρύτητα από την ίδρυση σχεδόν της ΛΔΚ. Όπως αναφέρθηκε και στο δεύτερο κεφάλαιο, η αρχική ευθύνη «προστασίας» της Κίνας ήταν στις «πλάτες» της Σοβιετικής Ένωσης. Οι Κινέζοι ίδρυσαν Υπουργείο Πυρηνικής Βιομηχανίας από το 1955, αναγνωρίζοντας σαφώς την αξία της πυρηνικής αποτροπής. Εκείνη την περίοδο οι σινο-αμερικανικές σχέσεις είχαν επιδεινωθεί, λόγω και του πολέμου στην Κορέα. Πάντως, αρκετά νωρίς η κινεζική επιστημονική κοινότητα προετοίμασε το έδαφος για την εξέλιξη πυρηνικού προγράμματος στη χώρα.

Ωστόσο, η αρχική εκτίμηση του Mao Zedong για τα πυρηνικά ήταν πως δεν θα είχαν τη δυνατότητα να αλλάξουν την έκβαση ενός πολέμου και τα χαρακτήρισε ως «χάρτινο τίγρη». Βέβαια, οι ιστορικοί δεν έχουν συμφωνήσει ακόμα απόλυτα αν αυτή ήταν η πραγματικότητα ή αν οι δηλώσεις του Κινέζου ηγέτη αποσκοπούσαν σε παραπλάνηση και εξυπηρευτούσαν άλλους σκοπούς, όπως τη σκόπιμη απόκρυψη των κινεζικών δυνατοτήτων. Όπως και να έχει, οι αλματώδεις εξελίξεις στην τεχνολογία και ο κλοιός των πυρηνικών από τους Αμερικανούς έπεισαν την κινεζική ηγεσία να επανέλθει στον αρχικό δρόμο και να επαναπροσδιορίσει τη σημασία των πυρηνικών.

Η Σοβιετική Ένωση λοιπόν σαν σύμμαχος της Κίνας ανέλαβε το συγχρονισμό και την εξέλιξη και σε αυτόν τον τομέα, αφού το 1955 επίσημα υπογράφηκε η Συνθήκη Ατομικής Συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών. Η συνεργασία θα αφορούσε σε βοήθεια στην ανεύρεση και εξόρυξη ουρανίου, σε εργαστήρια και εγκαταστάσεις, στην εκπαίδευση και παροχή εξοπλισμού. Αφού υπογράφηκαν οι σχετικές συμφωνίες, η σοβιετική εξάρτηση συνεχίστηκε μέχρι το 1960. Η «αποχώρηση» όμως των Σοβιετικών δεν ανέκοψε την εξέλιξη των πυρηνικών όπλων, καθώς οι Κινέζοι είχαν αντιληφθεί νωρίς τη σημασία τους. Δεν αποδείχτηκε ποτέ αν οι Σοβιετικοί προμήθευσαν τα πρώτα πυρηνικά όπλα στους Κινέζους ή αν πράγματι τα κατασκεύασαν μόνοι τους. Οι Σοβιετικοί ήθελαν μέσω της ανάμειξης

τους να ελέγχουν τους γείτονες τους σε αυτόν τον τομέα, όμως οι Κινέζοι δεν ήταν διατεθειμένοι να το δεχθούν.

Η περίοδος από τη ρήξη των σχέσεων με τη Σοβιετική Ένωση μέχρι και το 1962, αποτέλεσε περίοδο αναπροσαρμογής σχεδίων και κατά κάποιον τρόπο έπρεπε να ενταθούν οι προσπάθειες των Κινέζων προκειμένου να αποδείξουν ότι ήταν ικανοί. Το 1964 διεξήχθησαν δοκιμές ατομικής βόμβας ίσης δύναμης με αυτή που προκάλεσε τη φρίκη στη Χιροσίμα. Οι δοκιμές συνεχίστηκαν το 1966 φτάνοντας στο 1967, όπου διεξήχθη η πρώτη επιτυχημένη δοκιμή θερμοπυρηνικής βόμβας. Τα πολιτικά γεγονότα της εποχής βέβαια επιβράδυναν αυτή την προσπάθεια για εξέλιξη. Για άλλη μια φορά παρατηρήθηκε ότι η πολιτιστική επανάσταση δεν έφερε τα αποτελέσματα για τα οποία πραγματοποιήθηκε, αντίθετα το χάος που προκάλεσε επιβράδυνε την πρόοδο σχεδόν σε κάθε τομέα, όπως και στην προκειμένη περίπτωση στην ανάπτυξη των πυρηνικών όπλων.

Το 1980 γίνονται δοκιμές διηπειρωτικών πυραύλων, ενώ η εξέλιξη δυνατοτήτων των πυρηνικών υποβρυχίων και βαλλιστικών πυραύλων ήταν σε αναμονή. Ωστόσο η Κίνα είχε καταφέρει να αποκτήσει την πολυπόθητη πυρηνική αποτροπή, έστω και περιορισμένης έκτασης, σε μια περίοδο που τα γεγονότα παγκοσμίως ήταν καταιγιστικά και το Διεθνές Σύστημα βάδιζε προς μεγάλες αλλαγές. Η προσπάθεια των Κινέζων ηγετών για υποβάθμιση της πυρηνικής απειλής και της σημασίας των πυρηνικών δεν μείωσε το κινεζικό ορόσημο της κατασκευής της ατομικής και της θερμοπυρηνικής βόμβας (Χουρχούλης 2016).

Σήμερα η Κίνα κρατάει τα χαρτιά της ακόμα κλειστά σε ότι αφορά τις πυρηνικές της δυνατότητες. Αυτό παρατηρήθηκε διαχρονικά σε όλο το ιστορικό της εξέλιξης των πυρηνικών όπλων της. Η προσπάθεια απεικόνισης των πυρηνικών κεφαλών που διαθέτουν οι Κινέζοι δεν αποτελεί εύκολη υπόθεση. Οι Αμερικανοί ειδικοί υπολογίζουν τις κεφαλές σε ένα αριθμό που πλησιάζει τις 200, πλην όμως πρόσφατες έρευνες ανεβάζουν τον αριθμό σε 350, εκ των οποίων περίπου 272 σε διάφορα συστήματα (βαλλιστικούς πυραύλους, υποβρύχια κλπ). Και όπως τονίστηκε στην αρχή, οι εκτιμήσεις όχι μόνο των Αμερικανών, είναι ότι οι αριθμοί αυτοί θα διπλασιαστούν μέχρι το 2030 (Κτενάς 2020).

Η στρατηγική των Κινέζων ανέκαθεν αναφερόταν στην ελάχιστη αποτροπή και η πολιτική τους δεν ήταν η πολιτική του πρώτου χτυπήματος. Η «γιγάντωση» των Κινέζων όμως προκάλεσε και την επιθυμία για εκσυγχρονισμένο και σαφώς μεγαλύτερο πυρηνικό οπλοστάσιο. Οι υπηρεσίες πληροφοριών αναφέρουν ενέργειες των Κινέζων για κατασκευή 30 πυρηνικών κεφαλών μέσα στο 2020. Η στρατηγική της ελάχιστης αποτροπής ξαφνικά άρχισε πλέον να μην ικανοποιεί την κινεζική ηγεσία, γεγονός που επιβεβαιώνεται από τις παραπάνω προθέσεις.

Στο πλαίσιο αυτό η κινεζική πολεμική βιομηχανία εξοπλίζει συνεχώς το πυρηνικό οπλοστάσιο με βαλλιστικά συστήματα, τα οποία συνεχώς και εξελίσσει, αφήνοντας στην άκρη οποιοδήποτε σύστημα παλαιότερης τεχνολογίας στην προσπάθεια να προλάβει τον ανταγωνισμό. Οι βαλλιστικοί πύραυλοι παλαιότερης τεχνολογίας, όπως ο DF-4, αντικαθίστανται με πιο σύγχρονους και πιο εξελιγμένους νεότερης γενιάς, όπως ο DF-31 και ο DF-26. Αυτό που είναι αξιοσημείωτο στο κινεζικό οπλοστάσιο και αποτελεί πρόκληση είναι οι δυνατότητες των συστημάτων διπλής χρήσης. Για παράδειγμα ο DF-26 δύναται να φέρει και συμβατική και πυρηνική κεφαλή. Βέβαια, οι ειδικοί αναφέρονται και στην πιθανότητα να βληθεί λάθος είδος κεφαλής και να προκληθεί κλιμάκωση μιας κρίσης, κάτι που αποτελεί ζήτημα προς μελέτη για τη χρήση των συστημάτων διπλής ενεργείας. Η προσπάθεια των Κινέζων τέλος εστιάζεται στη δημιουργία αποτροπής που να βασίζεται στη θάλασσα, δηλαδή στα υποβρύχια με δυνατότητα εκτόξευσης πυρηνικών όπλων μέσω βαλλιστικών πυραύλων (υποβρύχια κλάσεως Jin) (Martinho 2021).

Η Κίνα πάντοτε με την άκρη του ματιού της κοίταζε το αμερικανικό πυρηνικό οπλοστάσιο, έχοντας την ανησυχία ότι δεν θα μπορούσε να ανταποδώσει ένα χτύπημα από την άλλη πλευρά του Ειρηνικού ωκεανού. Η αμερικανική εξέλιξη κατά κάποιον τρόπο επιτάχυνε και θεωρείται καταλύτης για την αλματώδη πρόοδο της κινεζικής πολεμικής βιομηχανίας και αντικατοπτρίστηκε στο όλο και αυξανόμενο κινεζικό πυρηνικό οπλοστάσιο. Η πραγματικότητα που διαμορφώνεται πλέον και οι διαφορές της Κίνας με τις ΗΠΑ (και όχι μόνο) υποχρεώνουν την Κίνα να επενδύει στην ισχύ, ειδικά την πυρηνική. Εξάλλου ο Χι Jinqing από την αρχή που ανέλαβε την εξουσία δεν σταμάτησε ποτέ να καταδεικνύει τη σημασία των πυρηνικών δυνατοτήτων, με τη δημιουργία κλάδου πυραύλων που αργότερα μετονομάστηκε και ενισχύθηκε. Η προσπάθεια των σοβιετικών να ανταγωνιστούν τις ΗΠΑ κατά την

ψυχροπολεμική περίοδο αντιμετώπιστηκε με αυξανόμενη συσσώρευση πυρηνικών ως ένδειξη ισχύος. Κάτι αντίστοιχο φαίνεται να συμβαίνει και με τον κινέζικο ανταγωνισμό (Zhao 2021).

World nuclear forces, January 2021

Country	Deployed warheads*	Other warheads**	Total 2021	Total 2020
USA	1 800	3 750	5 550	5 800
Russia	1 625	4 630	6 255	6 375
UK***	120	105	225	215
France	280	10	290	290
China		350	350	320
India		156	156	150
Pakistan		165	165	160
Israel		90	90	90
North Korea****	...	[40–50]	[40–50]	[30–40]
Total	3 825	9 255	13 080	13 400

Source: SIPRI Yearbook 2021.

Πίνακας 6. Παγκόσμιες Πυρηνικές Δυνάμεις

5.3 Η ΔΙΑΣΤΗΜΙΚΗ ΓΕΩΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ

Η διαστημική γεωστρατηγική της Κίνας και το διαστημικό πρόγραμμα της, από την ίδρυση της και μετά εμφάνισε μεγάλη πρόοδο, καταγράφοντας μερικά ρεκόρ, όπως την εκτόξευση του βαρύτερου δορυφόρου το 1970⁷², αλλά και την εκτόξευση ανακτήσιμου πυραύλου⁷³. Ακολούθησε η εκτόξευση διαστημικού πλοίου έρευνας για τους ωκεανούς, ενώ με τον Shenzou-5, η Κίνα έστειλε άνθρωπο στο διάστημα. Έτσι έγινε η τρίτη χώρα που πραγματοποιεί τέτοιο επίτευγμα μετά τις ΗΠΑ και τη Σοβιετική Ένωση. Την επιτυχημένη αυτή εκτόξευση ακολούθησαν κι άλλες εξίσου πετυχημένες με ομάδες ανθρώπων.

Η Κίνα εκτόξευσε το πρώτο διαστημικό σκάφος το Shenzhou το 1999, το οποίο αποτελούσε μια τροποποίηση του ρωσικού Soyuz και το 2003 έστειλε τον

⁷² Το 1970 η Κίνα εκτόξευσε το δορυφόρο Dong Fang Hong-I, με συνολική μάζα μεγαλύτερη από ότι όλοι οι υπόλοιποι δορυφόροι σε τροχιά εκείνη την περίοδο.

⁷³ Η Κίνα αποτέλεσε την τρίτη χώρα με δυνατότητες ανάκτησης δορυφόρων.

πρώτο αστροναύτη σε τροχιά, ενώ ταυτόχρονα ανακοίνωσε το πρόγραμμα εξερεύνησης της σελήνης. Διαθέτει δυο φορείς που ασχολούνται με το διάστημα, την Εθνική Διαστημική Διοίκηση Κίνας (CNSA⁷⁴) και την China Science and Industry Aerospace Corporation (CASIC). Οι φορείς αυτοί σχηματίστηκαν το 1993 από τη διάσπαση του Υπουργείου Αεροδιαστημικής Βιομηχανίας. Το πρόγραμμα της εξερεύνησης της σελήνης εκτελέστηκε από την CNSA σε δύο φάσεις, καθώς αρχικά έγιναν συλλογές δεδομένων με δορυφόρους και κατόπιν στη δεύτερη φάση στάλθηκε όχημα και άνθρωπος για την εξερεύνηση της επιφάνειας το 2013 (Foo, W και B. 2015). Τα προγράμματα εξερεύνησης της σελήνης συνεχίστηκαν με εξέταση των δυνατοτήτων αναμετάδοσης επικοινωνιών.

Από το 2016 οι Κινέζοι σχεδίαζαν αποστολή στον Άρη, προκειμένου να γίνουν η τρίτη χώρα παγκοσμίως που καταφέρνει να στείλει αποστολή στο συγκεκριμένο πλανήτη. Η εκτόξευση σχεδιάστηκε για το 2020, όπως και πραγματοποιήθηκε. Μετά από 449 ημέρες, 21 ώρες και 24 λεπτά, ο Tianwen-1 μπήκε σε τροχιά και τελικά σχεδόν δυο μήνες μετά προσεδαφίστηκε στον πλανήτη Άρη. Όλες αυτές οι επιτυχίες των Κινέζων τους κατατάσσουν στην τρίτη θέση στις κυρίαρχες διαστημικές δυνάμεις πίσω από τις ΗΠΑ και τη Ρωσία. Ο στόχος της Κίνας βέβαια είναι η κορυφή και δεν το κρύβουν, καθώς σχεδιάζουν την ολοκλήρωση του διαστημικού προγράμματος στη σελήνη με δείγματα από την επιστροφή των διαστημικών αποστολών, έχοντας ως απώτερο σκοπό στην επόμενη αποστολή στη σελήνη (την τέταρτη φάση 2023-2027) να εγκαταστήσουν ερευνητικό φυλάκιο. Επίσης η δημιουργία ενός μεγαλύτερου διαστημικού σταθμού είναι στα άμεσα σχέδια της διαστημικής υπηρεσίας της Κίνας, καθώς θα χρησιμοποιήσει τα συμπεράσματα που αντλήθηκαν από τους προηγούμενους διαστημικούς σταθμούς (Harrison 2019).

Συνολικά η Κίνα έχει στείλει 13 δορυφόρους στο διάστημα και μέσα σε αυτούς περιλαμβάνεται ένας δορυφόρος με τεχνολογία που θα εξετάσει τη λειτουργία δικτύων έκκτης γενιάς (6G). Η χρήση των δορυφόρων αυτών αφορά σε εμπορικές υπηρεσίες και όχι μόνο. Η δοκιμή δικτύων έκκτης γενιάς στο διάστημα αποσκοπεί στην εξακρίβωση της απόδοσης στο διάστημα, ενώ εικάζεται ότι οι επιδόσεις της ξεπερνάνε τις δυνατότητες του 5G, καθώς υπολογίζεται ότι τα δίκτυα 6^{ης} γενιάς είναι

---

⁷⁴ China National Space Administration

100 φορές γρηγορότερα. Η χρήση αυτού του δορυφόρου θα ωφελήσει στην πρόληψη φυσικών καταστροφών, στις έξυπνες πόλεις, στην παρακολούθηση έργων, στην προστασία του περιβάλλοντος, αλλά και σε στρατιωτικές χρήσεις.

Η κινεζική διαστημική βιομηχανία πραγματοποίησε άλματα και κατάφερε τρόπον τινά να «τρυπώσει» στην τριάδα των διαστημικών υπερδυνάμεων. Η γνώση και η καινοτομία αποτέλεσαν την βάση ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού της κινεζικής διαστημικής βιομηχανίας, η οποία από τους βαλλιστικούς πυραύλους, με τη χρήση της τεχνολογίας διπλής χρήσης έφτασε να σχεδιάζει εγκατάσταση ερευνητικών κέντρων στη σελήνη. Η δομή της διαστημικής βιομηχανίας αποτελεί έναν πραγματικό γρίφο, καθώς κρατικές εταιρίες, ιδρύματα και ερευνητές συνθέτουν το πλέγμα των κινεζικών δυνατοτήτων στη διαστημική τεχνολογία και στη διαστημική βιομηχανία. Είναι άξιο απορίας πώς παρά την σχετικά πρόσφατη ίδρυση των φορέων της, οι επιτυχίες είναι σημαντικότερες και χαρακτηρίζονται από καινοτομία (Foo, W και B. 2015).

Βέβαια αυτή η γρήγορη εξέλιξη των κινεζικών δυνατοτήτων δημιούργησε καχυποψία στους υπόλοιπους δρώντες στο διαστημικό τομέα. Σαφώς και στοχοποιήθηκε, καθώς θεωρήθηκε πως η πρόοδος επιτεύχθηκε με τη γνωστή μέθοδο της αντίστροφης μηχανικής (reverse engineering) ή και της βιομηχανικής κατασκοπείας. Υπονοείται εμμέσως πλην σαφώς ότι πολλά από τα κινεζικά προγράμματα αποτελούν αντιγραφές από ξένους ανταγωνιστές προκειμένου να προλάβουν και να προσπεράσουν τον ανταγωνισμό. Αυτό που αποτέλεσε αντικείμενο έρευνας από τους υπόλοιπους ανταγωνιστές είναι πώς η κινεζική ικανότητα μέσω της αντίστροφης μηχανικής ή ακόμα και της αντιγραφής αξιοποίησε την τεχνογνωσία και επέφερε επιτυχία σε δύσκολα διαπλανητικά προγράμματα. Οι γραμμές μεταξύ της καινοτομίας και της αντίστροφης μηχανικής οδήγησαν την κινεζική διαστημική βιομηχανία στην καινοτομία και στην αναμφισβήτητη επιτυχία.

Στον τομέα του στρατηγικού ανταγωνισμού, το διάστημα αποτελεί για την Κίνα σημαντικό τομέα στην κούρσα του ανταγωνισμού. Για το λόγο αυτό, επενδύει στην καινοτομία της διαστημικής βιομηχανίας με σκοπό την προώθηση των κινεζικών συμφερόντων. Το γεγονός ότι η Κίνα έχει καταστεί διαστημική υπερδύναμη την φέρνει σε πλεονεκτική θέση σε σχέση με τους ανταγωνιστές, δεδομένου και της οικονομικής ευμάρειας της χώρας. Οι ενέργειες προς μια

κατεύθυνση που αποσκοπεί στην άρνηση πρόσβασης-χρήσης του διαστήματος από πιθανό εχθρό είναι εξαιρετικά σημαντικές. Η δημιουργία ενεργειακών όπλων, πυραύλων anti-satellite και δορυφορικών παρεμβολέων δείχνουν το πόσο σοβαρά έχει εκλάβει η Κίνα τις διαστημικές δυνατότητες. Κινεζικά προγράμματα περιλαμβάνουν διαστημικούς σταθμούς υπό τον PLA. Βέβαια σε όλα αυτά υπάρχει μια σχετική μυστικότητα και απροθυμία για αναφορά σε στοιχεία που να σκιαγραφούν τις πραγματικές κινεζικές δυνατότητες. Η προπαγάνδα και η αναφορά σε πολιτικούς και μόνο δορυφόρους, παραπλανούν ως προς τη διπλή χρήση αυτών, καθώς αναφορές υπηρεσιών πληροφοριών σημειώνουν πως το κινεζικό διαστημικό πρόγραμμα αποτελεί αντικείμενο διαχείρισης του PLA.

Οι μελλοντικές προοπτικές συμβαδίζουν με τις κινεζικές φιλοδοξίες για παγκόσμια παρουσία. Η εξέλιξη των κινεζικών διαστημικών δυνατοτήτων δίνει τη δυνατότητα για επιχειρήσεις μακριά από τις κινεζικές ακτές. Η σύγχρονη διαστημική αρχιτεκτονική που αναπτύσσει η Κίνα θα της δώσει τη δυνατότητα για χειρουργικές επεμβάσεις παγκοσμίως στα πρότυπα του ανταγωνισμού, δηλαδή την ικανότητα να πλησιάσει τις αμερικάνικες δυνατότητες και γιατί όχι να τις ξεπεράσει. Οι δορυφορικές δυνατότητες θα αυξήσουν την εμβέλεια της κινεζικής πολεμικής αεροπορίας, αλλά και του ναυτικού. Το Πεκίνο στέλνει ένα μήνυμα προς πάσα κατεύθυνση. Ο εκσυγχρονισμός των διαστημικών υπηρεσιών πληροφοριών δείχνει το πόσο σοβαρά έχουν εκλάβει οι Κινέζοι τον τομέα του διαστήματος. Ο «διαστημικός» δρόμος του μεταξιού δομείται και σχηματίζεται γρηγορότερα από ότι εκτίμησαν οι ανταγωνιστές. Υπάρχει η πίστη ότι το κενό που υπήρχε όλα αυτά τα χρόνια θα γεφυρωθεί λίαν συντόμως και η αμερικανική και ρωσική υπεροχή έχουν ημερομηνία λήξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΒΑΔΙΖΟΝΤΑΣ ΠΡΟΣ ΤΑ 100 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ

6.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η ΛΔΚ από τη στιγμή της ίδρυσης της πέρασε από διάφορες περιόδους και από μια αγροτική κοινωνία μετατράπηκε σε βιομηχανικό και τεχνολογικό κολοσσό. Ο πληθυσμός της αριθμεί σχεδόν 1,4 δισεκατομμύρια ανθρώπους σε μια έκταση 9,5 εκατομμυρίων km² και αποτελεί τη δεύτερη οικονομία παγκοσμίως απειλώντας την αμερικανική κυριαρχία. Τις τελευταίες δεκαετίες άπλωσε ένα παγκόσμιο δίκτυο επενδύσεων και δημιούργησε θεσμούς για την εδραίωση της θέσης της. Το 2001 σηματοδότησε την επιστροφή της στο παγκόσμιο στερέωμα με την ένταξη της στο διάδοχο θεσμό της GATT⁷⁵, του συστήματος Bretton Woods⁷⁶, τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (Jackson and Sorensen 2003).

Η Κίνα επέστρεψε χαράσσοντας μια πορεία που δύσκολα κάποιος μπορεί να προβλέψει που θα φτάσει, καθώς προσπαθεί να υλοποιήσει το κινέζικο όνειρο. Οι επενδύσεις της αγκαλιάζουν την υφήλιο, από την Ασία ως τη Λατινική Αμερική και από την Ευρώπη ως την Αφρική. Στην πορεία της αυτή είναι δεδομένο ότι θα έρθει αντιμέτωπη με τους μέχρι τώρα ηγέτες της παγκόσμιας οικονομικής διακυβέρνησης. Η παγκοσμιοποίηση στην οικονομία βρίσκεται σε επίπεδα που θεωρούνταν αδύνατο ότι μπορούν να επιτευχθούν. Είναι πλέον δυνατόν να παραχθούν προϊόντα οπουδήποτε, χρησιμοποιώντας πρώτες ύλες από οπουδήποτε, για να πουληθούν οπουδήποτε (Milton 1993).

6.2 Ο ΝΕΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

⁷⁵ Η λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου δημιουργεί την ανάγκη διευθέτησης της παγκόσμιας οικονομικής διακυβέρνησης και επόπτευσης της ελεύθερης παγκόσμιας οικονομίας. Η παγκόσμια διακυβέρνηση στηρίχθηκε στην νομισματική σταθερότητα με κύριο εκφραστή το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), στη στρατηγική της ανάπτυξης μέσω του ομίλου της Παγκόσμιας Τράπεζας και στη φιλελεύθερη εμπορική πολιτική μέσω της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (GATT) και του διαδόχου οργανισμού της, του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ).

⁷⁶ Η συμφωνία του Bretton Woods πραγματοποιήθηκε τον Ιούλιο του 1944 από αντιπροσώπους από 44 χώρες στη Νομισματική και Χρηματοοικονομική Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών, με κύριους στόχους τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού συστήματος συναλλάγματος.

Η Κίνα έχει εξελιχθεί σε οικονομική δύναμη με ρυθμούς ανάπτυξης μεγάλους και επένδυσε ποσοστά του ΑΕΠ της. Οι κύριοι εταίροι της είναι οι ασιατικές χώρες και το ελλειμματικό εμπόριο με τις χώρες αυτές αντισταθμίζεται με το πλεονασματικό των συναλλαγών με την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις ΗΠΑ. Το ΑΕΠ διαμορφώνεται από τις εξαγωγές της αλλά και τις εισαγωγές, λόγω του ότι απορροφά προϊόντα και πρώτες ύλες. Η εμπορική πολιτική της προβληματίζει γιατί χαρακτηρίζεται επιθετική από πολλές χώρες. Οι ΑΞΕ⁷⁷ υπολογίζονται στα 50 δισεκατομμύρια δολάρια και με την αύξηση τους δημιούργησαν συναλλαγματικά αποθέματα που επενδύθηκαν σε ομόλογα του αμερικανικού δημοσίου. Τα πλεονάσματα οφείλονται αρχικά στην πολιτική σταθερής ισοτιμίας της Κίνας, όσον αφορά στο γιουάν⁷⁸ έναντι του δολαρίου. Η Κίνα δεν επιτρέπει τη μετατροπή του γιουάν σε άλλα νομίσματα, για αποφυγή κρίσεων, λόγω του ευάλωτου χαρακτήρα του κινεζικού τραπεζικού συστήματος.

Για την εξασφάλιση των πρώτων υλών, προωθείται η πολυεθνικοποίηση των κινεζικών επιχειρήσεων. Ωστόσο, το ετήσιο κατά κεφαλήν ΑΕΠ κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα, ενώ η κατάργηση του σοσιαλιστικού συστήματος παραγωγής οδήγησε στην ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών της ανατολικής Κίνας με μεταφορά πλεονάσματος και φθηνών εργατικών χεριών προς τα αστικά κέντρα. Η συγκέντρωση της βιομηχανικής παραγωγής, η προώθηση κινεζικών επιχειρήσεων στο εξωτερικό (πολυεθνικοποίηση) και η αναδιάρθρωση των δημοσίων επιχειρήσεων εκτόξευσε την ανεργία σε ποσοστό που ξεπερνά το 5%.

Στην περιφέρεια της η Κίνα συνεργάζεται με τις χώρες της Ασίας, συμμετέχοντας στη ζώνη ελευθέρων συναλλαγών. Οι εκτιμήσεις παγκοσμίως προβλέπουν την οικονομία της ως τη μεγαλύτερη στον κόσμο στα προσεχή έτη, ενώ ταυτόχρονα θα έχει το μεγαλύτερο πληθυσμό παγκοσμίως, σε συνδυασμό με έναν εκσυγχρονισμένο στρατό και ένα ισχυρό μονοκομματικό καθεστώς. Η Κίνα επιθυμεί να κυριαρχήσει στον 21ο αιώνα, ως ο κατ' εξοχήν κληρονόμος της παγκοσμιοποίησης. Οι πρωτοβουλίες που έχει αναλάβει οδηγούν προς αυτό. Παρέχει οικονομική βοήθεια και απλώνει τις επενδύσεις της επιδιώκοντας να επιβάλλει αυτό που ο πρόεδρος της έχει ονομάσει κινέζικο όνειρο. Η κινεζική ειρήνη (Pax Sinica) φιλοδοξεί να γίνει διάδοχος κατάσταση της αμερικανικής ειρήνης (Pax

---

⁷⁷ Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

⁷⁸ Το κινεζικό γιουάν είναι το νόμισμα της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας.

Americana). Στο πλαίσιο αυτό πέτυχε το νόμισμα της να χρησιμοποιείται ευρέως στο παγκόσμιο εμπόριο, να ηγείται των αναπτυσσόμενων χωρών, να είναι βασικός μέτοχος των BRICS⁷⁹ και κινητήρια δύναμη πίσω από τη Νέα Ασιατική Τράπεζα Επενδύσεων και Υποδομών.

Η απόσταση από τις ΗΠΑ είναι μεγάλη ακόμα, αλλά η Κίνα φιλοδοξεί να την καλύψει. Η οικονομική ισχύς, η καινοτομία και η στρατιωτική δύναμη των ΗΠΑ αποτελούν πρόκληση και η Κίνα την έχει αποδεχτεί επιδιώκοντας αρχικά να κατακτήσει μια θέση τουλάχιστον ισότιμη με τις ΗΠΑ και στη συνέχεια να τις ξεπεράσει. Οι κινεζικές επιχειρήσεις, απέχουν αρκετά από την απρόσκοπτη λειτουργία της αγοράς με ισότιμους όρους ανταγωνισμού. Η Κίνα πιο άμεσα επιθυμεί να εδραιωθεί στο μεγαλύτερο μέρος της θάλασσας της νότιας Κίνας και να πάρει όσο το δυνατόν μεγαλύτερο μερίδιο από τον παλιό εχθρό της, την Ιαπωνία. Η προσπάθεια εκσυγχρονισμού της δεν συνοδεύεται ωστόσο με δεσμεύσεις. Η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας παραμένει πιστή στο εθνικό παρελθόν της αγκιστρωμένη σε τρόπους σκέψης που υπαγορεύονται τόσο από την πολιτισμική της κληρονομιά, όσο και από τον φόβο της ηγεσίας της για μια ενδεχόμενη απώλεια της εξουσίας (Fenby 2019).

6.3 Η ΚΙΝΕΖΙΚΗ ΑΝΟΔΟΣ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΙΟΥ

Η πρωτοβουλία της «ζώνης» και του «δρόμου» (Belt and the Road Initiative - BRI) συνιστά «ζώνη» χερσαίων και θαλάσσιων «δρόμων», που αλλιώς αναφέρεται ως ο νέος δρόμος του μεταξιού και αποτελεί μια φιλοδοξία του Χι Jinping που θεσπίστηκε το 2013. Αφορά αναπτυξιακά έργα υποδομής σε Ασία και Ευρώπη, που προωθούν την οικονομική και πολιτική επιρροή της Κίνας (N.Kommenda 2018).

Το BRI αποτελείται από τη χερσαία οδό (Silk Road Economic Belt) και το θαλάσσιο δρόμο του μεταξιού. Σε αυτά έρχεται να προστεθεί από το 2018 ο «πολικός» δρόμος του μεταξιού, που αναφέρεται στην Αρκτική (beltroad-initiative.com). Οι επενδύσεις της Κίνας δίνουν στις εμπλεκόμενες χώρες δυνατότητα για ανάπτυξη και εξέλιξη, με βάση το αμοιβαίο όφελος που θα βοηθήσει στην ανάπτυξη αγορών για τα προϊόντα της Κίνας μακροπρόθεσμα και στην

⁷⁹ Το BRICS είναι το ακρωνύμιο που επινοήθηκε για να συσχετίσει πέντε μεγάλες αναδυόμενες οικονομίες : Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα και Νότια Αφρική.

ανακούφιση της βιομηχανικής πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας βραχυπρόθεσμα, δίνοντας προτεραιότητα στις υποδομές (OECD.org). Η Κίνα με την πρωτοβουλία της αυτή αναζητά το μερίδιο που της αναλογεί ως παγκόσμια οικονομική δύναμη, καθώς την ίδια στιγμή οι ΗΠΑ απομακρύνονται από την παγκοσμιοποίηση (Baniya, Rocha and Ruta 2019).

Παράλληλα με το BRI, η Κίνα «επεκτείνεται» στην παγκόσμια διακυβέρνηση, αποκαθιστώντας την εμπιστοσύνη με τα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Ταυτόχρονα έχει μια παγκόσμια προβολή συμμετέχοντας στις ειρηνευτικές επιχειρήσεις του ΟΗΕ. Με τον τρόπο αυτό, θέλει να προβάλει το προφίλ μιας υπεύθυνης δύναμης. Η πρωτοβουλία BRI είναι σημαντική, όχι μόνο λόγω κλίμακας, αλλά και για το χρονικό πλαίσιο υλοποίησης, καθώς η επιδίωξη είναι να ολοκληρωθεί στα 100 χρόνια από την ίδρυση της ΛΔΚ. Αποτελεί τη μεγαλύτερη ώθηση υποδομών, με εκτιμώμενη αξία τα 143 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Εκτιμάται ότι ξεπερνά ακόμα και το αμερικανικό σχέδιο Marshall, της αμερικανικής οικονομικής ενίσχυσης μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Πυροδοτεί την παγκόσμια ανάπτυξη, την προώθηση και ανταλλαγή τεχνολογίας και βέβαια, την κινεζική επιρροή στον 21ο αιώνα.

Το BRI θα «ωφελήσει» το βιομηχανικό πλεόνασμα της Κίνας και θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στις διεθνείς σχέσεις επί των δρόμων του μεταξιού, ενώ δίνει άλλο αέρα στην κινεζική ανάπτυξη σύνθετων διεθνικών έργων υποδομής και βοηθά στη διεθνοποίηση του κινεζικού νομίσματος. Αποσκοπεί σ' έναν αυτοενισχυτικό κύκλο αυξανόμενης ευημερίας, συμμετέχοντας στο «σφράγισμα» των διαπιστευτηρίων της Κίνας ως παγκόσμιας δύναμης. Πολλές χώρες εξαρτώνται από το BRI, ειδικά οι ασιατικές και η δημιουργία υποδομών ενισχύει τη μακροπρόθεσμη και βραχυπρόθεσμη εξέλιξη, με έργα όπως τα συστήματα μεταφοράς, υποδομών νερού, τηλεπικοινωνιών και ισχύος. Η σύνδεση του BRI με την Παγκόσμια Τράπεζα και την Ασιατική Τράπεζα Ανάπτυξης τονίζει την εμπορική σημασία του έργου στην παγκόσμια οικονομία (Fisk 2018).

6.4 ΚΥΒΕΡΝΟΠΟΛΕΜΟΣ

Η εξέλιξη της επιστήμης και της τεχνολογίας συνέβαλαν στη δημιουργία του κυβερνοπολέμου, ο οποίος συνιστά έναν ιστό διασυνδεμένων δικτύων με παντός

είδους πληροφορίες. Μέσω αυτών των δικτύων διεξάγεται μεγάλο μέρος της ανθρώπινης δραστηριότητας. Περιλαμβάνει το διαδίκτυο με όλα τα συστήματα που συνδέονται σε αυτό, όλα τα αυτοδύναμα κλειστά δίκτυα, όλα τα δίκτυα βιομηχανικού ελέγχου, καθώς επίσης και όλο το πλέγμα που έχει αναπτυχθεί γύρω από αυτά (Μαυρόπουλος 2012).

Στη μεταψυχροπολεμική εποχή πλέον, το νέο (πέμπτο) πεδίο μάχης, θα είναι ο κυβερνοχώρος και ο όρος για τον πόλεμο διαμέσου αυτού, ο κυβερνοπόλεμος. Οι επιχειρήσεις αυτές αποτελούν ασύμμετρη απειλή και συνίσταται η ανάπτυξη μέτρων αντιμετώπισης, καθόσον αποτελούν κίνδυνο για την Εθνική Ασφάλεια, αφού «στοχεύουν» στρατιωτικές, κυβερνητικές ή κρίσιμες υποδομές δικτύων και Συστημάτων Επικοινωνιών και Πληροφορικής (ΣΕΠ). Ο κυβερνοπόλεμος συνιστά ήπια μορφή πολέμου, λόγω της ελεγχόμενης κλιμάκωσης του. Η Κίνα δεν θα μπορούσε να απουσιάζει από αυτό το προσκλητήριο, καθώς η απόκτηση ασύμμετρων δυνατοτήτων της κίνησε το ενδιαφέρον. Ο κυβερνοπόλεμος δίνει την ευκαιρία για εμπλοκή σε οποιοδήποτε σημείο του πλανήτη, με δυνατότητες απόκρυψης που ενισχύουν τον ανωτέρω χαρακτηρισμό ως ήπια μορφή πολέμου. Η Κίνα εκμεταλλεύτηκε τις δυνατότητες των νέων αυτών τεχνολογιών και τρόπων εμπλοκής προκειμένου να αναπτύξει νέες θεωρίες και τρόπους σκέψης, όπως τη θεωρία των 1000 κόκκων⁸⁰.

Οι κινεζικές ικανότητες στον κυβερνοπόλεμο απασχολούν τον υπόλοιπο κόσμο. Εκείνο όμως που απασχολεί ιδιαίτερα είναι η κρατική χρηματοδότηση. Οι εκτιμήσεις των ειδικών ασφαλείας σε θέματα κυβερνοπολέμου είναι ότι το επίπεδο των επιθέσεων που προέρχονται από την Κίνα ολοένα και αυξάνεται και βέβαια αποτελεί υπολογίσιμη απειλή. Η εμπλοκή της Κίνας σε δραστηριότητες κυβερνοπολέμου είναι κάτι που επίσημα αρνούνται οι Κινέζοι αξιωματούχοι και αντεπιτίθενται στις κατηγορίες.

Η προσπάθεια για μείωση των κυβερνοαπειλών σημείωσε κάποιες επιτυχίες μετά τη συμφωνία του 2015 μεταξύ Jinping και Obama, όπως και με τους αντίστοιχους αξιωματούχους του Ηνωμένου Βασιλείου. Οι ενέργειες αυτές όμως έχασαν την αξία τους με την αλλαγή της αμερικάνικης κυβέρνησης και την ανάληψη

---

⁸⁰ Η θεωρία των 1000 κόκκων αφορά στη συλλογή πληροφοριών από διάφορες πηγές για τη δημιουργία της συνολικής εικόνας που περιλαμβάνει και τον κυβερνοπόλεμο.

της εξουσίας από τον πρόεδρο Trump. Οι Κινέζοι με την αλλαγή πλεύσης αυτή ανέθεσαν την ευθύνη της κυβερνοασφάλειας και του κυβερνοχώρου, από τον PLA στο Υπουργείο Κρατικής Ασφάλειας, ενώ ταυτόχρονα απελευθερώνονταν από τις δεσμεύσεις της συμφωνίας του 2015. Η βιομηχανική κατασκοπεία διαμέσου του κυβερνοχώρου αποτέλεσε τρόπο πρόσβασης σε πνευματική ιδιοκτησία. Η Κίνα κατηγορήθηκε πολλές φορές για προσπάθεια επίτευξης τέτοιων στόχων με διάφορους τρόπους, όπως για παράδειγμα με στρατολόγηση στελεχών βιομηχανιών μέσω του δικτύου LinkedIn⁸¹, έλκοντας τους με ψεύτικα γυναικεία προφίλ με απώτερο σκοπό την απόκτηση πληροφοριών (Sabbagh 2021).

Οι τρεις πυλώνες ανάπτυξης δυνατοτήτων κυβερνοπολέμου αναφέρονται στην αποτροπή διείσδυσης σε κρίσιμους τομείς, στην απόκτηση γνώσεων τεχνολογικών δυνατοτήτων για την ταχύτερη ανάπτυξη και βέβαια στα οικονομικά οφέλη. Η δυνατότητα απόκρυψης της ταυτότητας ταιριάζει με την κινεζική φιλοσοφία και για το λόγο αυτό απολαμβάνει την εκτίμηση των κινέζων αξιωματούχων. Η δυνατότητα επιβολής στον αντίπαλο χωρίς απώλειες αποτελεί την υπέρτατη επιδίωξη, άλλωστε όπως είχε τονίσει και ο Sun Tzu, δύομιση χιλιάδες χρόνια πριν: «Η μεγαλύτερη τέχνη στον πόλεμο είναι η υποταγή του εχθρού χωρίς μάχη». Η Κίνα έχει κατηγορηθεί πολλές φορές για τακτικές κυβερνοεπιθέσεων, είτε για βιομηχανική κατασκοπεία, για επιθέσεις στη Microsoft, για παρακολούθηση Θιβετιανών εξόριστων, για επιθέσεις σε ξένες υπηρεσίες πληροφοριών, στην Ινδία, στην Ιαπωνία, αλλά και σε επιχειρήσεις και ερευνητικά κέντρα. Η πρόοδος της πληροφορικής τα τελευταία χρόνια, έφερε στην επιφάνεια τη νέα αυτή μορφή απειλής (Hjortdal 2011).

Όλα τα κράτη που εξαρτώνται από τα δίκτυα υπολογιστών για τη λειτουργία των κρίσιμων υποδομών τους αντιμετωπίζουν την απειλή με επιπτώσεις στην καθημερινότητα, που μπορούν να φτάσουν ως την υπονόμευση της εθνικής κυριαρχίας τους. Η ελκυστικότητα της επιλογής είναι εμφανέστατη και επιθυμητή, αφού δεν περιορίζεται από όρια και υπάρχει το στοιχείο της απόκρυψης του επιτιθέμενου. Το κόστος απόκτησης είναι χαμηλό, και τα εργαλεία διεξαγωγής

---

⁸¹ Το LinkedIn είναι μια αμερικανική διαδικτυακή υπηρεσία προσανατολισμένη στις επιχειρήσεις και την απασχόληση, για επαγγελματική δικτύωση και επιτρέπει σε όσους αναζητούν εργασία να δημοσιεύουν τα βιογραφικά τους και στους εργοδότες να δημοσιεύουν θέσεις εργασίας.

εύκολα προσβάσιμα. Τα μειονεκτήματα στο επίπεδο της συμβατικής στρατιωτικής ισχύος έχουν πλέον τρόπο αντιστάθμισης.

Ο κυβερνοχώρος αποτελεί πεδίο επιχειρήσεων και προϋποθέτει σαφώς αξιόπιστες επιχειρησιακές ικανότητες. Η παγκοσμιοποίηση ενισχύει, αποκρύπτει και περιπλέκει την διεξαγωγή του κυβερνοπολέμου. Η απειλή του όμως είναι υπαρκτή, τα μέσα διεξαγωγής του ευρέως διαθέσιμα και ταχέως εξελισσόμενα. Στο σύγχρονο επιχειρησιακό περιβάλλον ο κυβερνοπόλεμος αποτελεί πολλαπλασιαστή ισχύος και η Κίνα το αντιλήφθηκε έγκαιρα και επενδύει διαρκώς.

6.5 MADE IN CHINA 2025 ΚΑΙ ΟΙ ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Το πρόγραμμα Made in China 2025 αποτελεί τον τρόπο με τον οποίο η Κίνα θα καταστεί κατασκευαστική δύναμη, καθώς θεωρείται ακόμα ότι υπολείπεται των άλλων δυνάμεων σε καινοτομία και αποδοτικότητα, ψηφιοποίηση, ποιότητα, κλπ. Αυτό το γεγονός καταδεικνύει την ανάγκη για περαιτέρω εκσυγχρονισμό. Το πρόγραμμα Made in China 2025 αποτελεί έναν ενδιάμεσο στόχο με σκοπό το 2049 να έχει καταστεί η Κίνα παγκόσμια υπερδύναμη στον κατασκευαστικό τομέα και όχι μόνο.

Η επιδίωξη του προγράμματος είναι μέχρι το 2020 να υπάρχει αυτάρκεια σε ανταλλακτικά και βασικά υλικά στο 40%, ενώ το 2025 το ποσοστό εκτιμάται ότι θα έχει ανέρθει στο 70%, ή τουλάχιστον αυτή είναι η επιδίωξη. Σε αυτή την κατεύθυνση συνδράμει τα μέγιστα η πολιτική της συνεργασίας στην πολεμική βιομηχανία μεταξύ του πολιτικού και του στρατιωτικού τομέα. Όλα αυτά συνηγορούν στην εγχώρια παραγωγή και στην αύξηση της ικανότητας της Κίνας να ικανοποιεί τις ανάγκες της χωρίς ξένη βοήθεια. Ουσιαστικά αναφερόμαστε σε μια ανεξαρτητοποίηση της πολεμικής βιομηχανίας.

Οι δέκα τομείς που αναφέρονται στο πρόγραμμα Made in China 2025 αφορούν σε νέες πληροφοριακές τεχνολογίες, ποιοτικά εργαλεία και ρομπότ υψηλής τεχνολογίας, αεροδιαστημικό εξοπλισμό, υψηλής τεχνολογίας εξοπλισμό και μηχανήματα για ωκεάνια μηχανική, εξοπλισμό σιδηροδρομικών μεταφορών, τεχνολογίες εξοικονόμησης ενέργειας, ηλεκτρικού εξοπλισμού, νέα υλικά και βιοφαρμακευτική και υψηλής τεχνολογίας ιατρικό εξοπλισμό. Η αδυναμία σε

τεχνολογία και προσωπικό εξειδικευμένο ώθησε τις κινεζικές επιχειρήσεις να επενδύσουν σε ξένες επιχειρήσεις και να «φέρουν» την τεχνολογία και το προσωπικό στην Κίνα. Με το πρόγραμμα Thousand Talents Plan που θεσπίστηκε το 2008, η Κίνα κατάφερε να προσελκύσει αρκετό ανθρώπινο δυναμικό στις επιχειρήσεις της φτάνοντας τον αριθμό των 6000 περίπου δέκα χρόνια μετά, καλύπτοντας ένα ευρύ πεδίο από τεχνητή νοημοσύνη ως και ολοκληρωμένα κυκλώματα. Σε αυτή την προσπάθεια για το 2025 ενθαρρύνεται η συμμετοχή του πολιτικού τομέα στην πολεμική βιομηχανία και για το λόγο αυτό εκδόθηκαν άδειες για τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στην πολεμική βιομηχανία (China's military strategy in the new era 2020).

6.6 Η ΠΑΝΔΗΜΙΑ ΤΟΥ 2019 ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Η πανδημία COVID-19 που εμφανίστηκε στα τέλη του 2019 ξεκίνησε από την πόλη Wuhan, επαρχία Hubei της Κίνας. Η Wuhan είναι βιομηχανική πόλη με μεγάλη συμμετοχή στην πολεμική βιομηχανία της χώρας. Το ξέσπασμα της πανδημίας που ξεκίνησε από την Κίνα άφησε το αποτύπωμα του και στη βιομηχανία, ωστόσο με μεθοδευμένα βήματα οι Κινέζοι κατάφεραν να αντιμετωπίσουν και να ξεπεράσουν το αρχικό σοκ από τα αρνητικά αποτελέσματα της πανδημίας. Οι εταιρίες της πολεμικής βιομηχανίας της Κίνας αναγκάστηκαν να εργαστούν πέραν του καθορισμένου ωραρίου προκειμένου να ανακάμψουν και να προλάβουν τις προθεσμίες παράδοσης, όπως η κρατική εταιρία CSSC⁸², υπεύθυνη για τα πολεμικά πλοία της Κίνας. Η Κίνα είχε ως προτεραιότητα της την υγεία και την ασφάλεια του προσωπικού που εργάζεται στις βιομηχανίες κατασκευής οπλικών συστημάτων, για το λόγο αυτό η όποια καθυστέρηση ήταν μόνο βραχυπρόθεσμη της τάξεως των δύο μηνών (Wei 2020).

Η αρχική εκτίμηση ήταν πως η επιδημία δεν θα επηρέαζε την υφήλιο και ότι οι εκτιμήσεις ήταν υπερβολικές. Ωστόσο σχεδόν δυο χρόνια μετά παρατηρούμε πως η επιδημία τελικά εξελίχθηκε σε πανδημία και η διάδοση της ήταν εκθετική. Το γεγονός αυτό είχε και έχει αντίκτυπο σε ολόκληρο τον κόσμο στον τομέα της βιομηχανίας και ιδιαίτερα στην πολεμική βιομηχανία. Οι επιπτώσεις, βραχυπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες εστιάζονται στην αστάθεια των παραγωγών να τροφοδοτούν την αγορά με τα στρατιωτικά προϊόντα τους. Επίσης, η πανδημία

---

⁸² China State Shipbuilding Corporation Limited

επηρεάζει την επιχειρηματική ανάπτυξη, αλλά και τη ζήτηση των προϊόντων της πολεμική βιομηχανίας. Επιπλέον εν μέσω πανδημίας οι πολεμικές βιομηχανίες απαιτήθηκε να κάνουν επιλογές και να λάβουν αποφάσεις δύσκολες που ενδεχομένως να επηρεάσουν την οικονομική τους κατάσταση και τη θέση τους στον παγκόσμιο χάρτη. Και βέβαια όλα αυτά θα έχουν και τον αντίκτυπο τους στις μετοχές των εταιριών και τη σχετική τους θέση στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα καθώς σημειώθηκε μια σχετική πτώση.

Η Κίνα παρά το αρχικό σοκ επιτάχυνε τις διαδικασίες, ώστε να εξέλθει από τα τοπικά lockdown, προκειμένου η χώρα να μπει σε τροχιά κανονικότητας και σε αυτό το ρυθμό κινήθηκε και η πολεμική βιομηχανία. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι κατάφερε πολλά στο θέμα αντιμετώπισης του κορωνοϊού έχοντας βασικές στρατιωτικές και βιομηχανικές ομάδες σε λειτουργία, ακόμα και σε διπλοβάρδιες έτσι ώστε να ανταποκριθεί στα συμβόλαια και στις παραδόσεις των οπλικών συστημάτων, των πολεμικών πλοίων και των υποβρυχίων. Η πλήρης ανάκαμψη της πολεμικής βιομηχανικής παραγωγής πήρε χρόνο, καθώς οι υπόλοιπες βιομηχανίες παγκοσμίως «αγκομαχούσαν» προκειμένου να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους. Προβλήματα που ενδεχομένως θα προκύψουν είναι η περιορισμένη ζήτηση σε μια μερίδα αγοραστών, αλλά και μια αναζωπύρωση της πανδημίας που θα μπορούσε να επιφέρει αρνητικά πρόσημα στην κινέζικη αμυντική παραγωγή (Pant and Kartik 2020).

Η πολεμική βιομηχανία θα πρέπει να μελετήσει καλά τα «απόνερα» της πανδημίας, ώστε να μπορεί στο μέλλον να αντιμετωπίσει αντίστοιχες καταστάσεις με μεγαλύτερη άνεση και λιγότερο επώδυνα. Ο σχεδιασμός κινδύνου είναι ένας τομέας που πρέπει να επενδύσει κάθε κλάδος της πολεμικής βιομηχανίας, ώστε να επικεντρώνεται στον εκσυγχρονισμό και το σχεδιασμό για υποκατάσταση υλικών και εναλλακτικές λύσεις σε περίπτωση αντίστοιχων κρίσεων (Sreekumar 2020).

6.7 ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΑ, ΟΙ ΤΡΩΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΠΑΛΟΤΗΤΑ ΜΕ ΤΙΣ ΗΠΑ

Η Κίνα ξεπροβάλλει ως ένας ανταγωνιστής που μπορεί και θέλει να ξεπεράσει τις ΗΠΑ. Το εξοπλιστικό σύστημα των Κινέζων θέτει ερωτηματικά στην αμερικανική κοινότητα αυξάνοντας τις προκλήσεις σε επίπεδο γεωστρατηγικό και στην προκειμένη περίπτωση βιομηχανικό. Ο ανταγωνισμός των δυο χωρών σε

εξοπλισμούς είναι ανησυχητικά αυξανόμενος. Οι ΗΠΑ έχουν αναγνωρίσει πλέον ανοιχτά τον επόμενο αντίπαλο τους. Έχουν διαγνώσει τις κινεζικές τρωτότητες και προσπαθούν να τις εκμεταλλευτούν σε αυτή την άτυπη κούρσα. Τα δομικά προβλήματα της Κίνας προκαλούν «τριγμούς» σε διάφορα επίπεδα και σίγουρα στην εξεταζόμενη πολεμική βιομηχανία. Η εγγενής αδυναμία εκσυγχρονισμού μόνο σε συγκεκριμένους τομείς, ή ακόμα και η απουσία εκσυγχρονισμού σε κάποιους άλλους, αποτέλεσμα αντικρουόμενων συμφερόντων θα έχει ενδεχομένως αρνητικό αντίκτυπο στη διαφημιζόμενη ανάπτυξη που αναφέρει ο πρόεδρος Jinping.

Ωστόσο, οι ΗΠΑ καταφέρνουν και κρατούν τα ηνία σε αυτή την κούρσα, καθώς οι ειδικοί αναφέρουν ότι προηγούνται μια γενιά τεχνολογικά από τους Κινέζους. Οι τελευταίοι όμως με συνεχή προσπάθεια μικραίνουν την απόσταση τους από τις ΗΠΑ. Εξάλλου από την απαρχή της ίδρυσης της, η Κίνα έχει δώσει έμφαση σε ότι θα την επαναφέρει σε πλεονεκτική θέση στο Διεθνές Σύστημα. Ο ρυθμός ανάπτυξης της κινεζικής πολεμικής βιομηχανίας αποτελεί διαχρονική πρόκληση για τις ΗΠΑ, με λαμπρό παράδειγμα την αλματώδη εξέλιξη στη διαστημική τεχνολογία. Το στοίχημα της κινεζικής πολεμικής βιομηχανίας είναι η μετεξέλιξη. Αυτή η μετεξέλιξη θα της επιτρέψει να σταματήσει να ακολουθά «ασθμαίνοντας» την αμερικανική πρωτοκαθεδρία και να καταστεί καινοτόμος στην παγκόσμια αγορά, έχοντας περισσότερη εμπιστοσύνη στην εγχώρια παραγωγή και λιγότερο στα εισαγωγικά προϊόντα (Cheung, Anderson and Yang 2017).

Η ισορροπία ισχύος στην Ασία έχει αλλάξει. Η Κίνα με διάφορους τρόπους και κυρίως με την πολιτική του δρόμου του μεταξιού έχει «στρώσει» πορεία για την οικονομική προέλαση και την κυριαρχία της. Η είσοδος της στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου ενίσχυσε το προφίλ της, ενώ η «μελέτη» του αντιπάλου συνεχίζεται αρκετά χρόνια. Παλαιότερα, ο κινεζικός στρατός ανέφερε πως ο αμερικανικός στρατός έχει πολλά να διδάξει στον κινεζικό. Η μελέτη και η έρευνα στις ενέργειες του αντιπάλου φανερώνει βέβαια δύο πτυχές. Η μια αναφέρεται στο ότι πράγματι οι Κινέζοι επιθυμούν να διδαχθούν από τον αμερικανικό στρατό. Η άλλη πτυχή, αφορά στη μελέτη του αντιπάλου για τον εντοπισμό των τρωτοτήτων για ενδεχόμενη μελλοντική εμπλοκή.

Τα διάφορα σενάρια των ειδικών επί των διεθνών σχέσεων αναφέρουν πως η Taiwan αποτελεί το μεγάλο «αγκάθι» στις sino-αμερικανικές σχέσεις και

αξιολογώντας τα γεγονότα παρατηρούμε πως δεν έχει επιτευχθεί καμία πρόοδος στο θέμα αυτό, αλλά ούτε και φαίνεται να προκύπτει κάτι στο μέλλον, εγγύς και μακρινό. Οι πρωταρχικές κινεζικές βλέψεις για περιφερειακή ηγεμονία φαίνεται ότι είναι σχεδόν πραγματικότητα και αυτό έδωσε το έναυσμα για την ένταση των προσπαθειών, ώστε να καταστεί η Κίνα παγκόσμια ηγέτιδα. Οι Κινέζοι αντιλήφθηκαν έγκαιρα ότι στο δρόμο για την κορυφή θα πρέπει να εκσυγχρονίσουν τις ένοπλες δυνάμεις τους και τα οπλικά τους συστήματα, με έμφαση στην ποιότητα και όχι στην ποσότητα (Wortzel 1999).

Στις πωλήσεις οπλικών συστημάτων υπάρχει η δυνατότητα πλέον να εκτιμηθεί η κινεζική δυνατότητα. Τα δημοσιεύματα του ινστιτούτου SIPRI καταδεικνύουν την κυριαρχία των ΗΠΑ. Η Κίνα όμως εξαπλώνεται σε όλες τις ηπείρους και βάζει υποψηφιότητα για την παγκόσμια πρωτοκαθεδρία. Στη γειτονιά της έχει σαφώς τις μεγαλύτερες πωλήσεις (Πακιστάν, Μπαγκλαντές, Μιανμάρ κλπ.). Εκτός όμως από τη γειτονιά της έχει επεκτείνει τις πωλήσεις της αυξάνοντας τα ποσοστά της και στην Αφρική. Η ποιότητα είναι ένα γεγονός που δεν αφήνει τις κινεζικές εξαγωγές να επεκταθούν παγκοσμίως περισσότερο και αυτό που κάνει περισσότερο ελκυστικά τα κινεζικά οπλικά συστήματα είναι η χαμηλότερη τιμή τους. Παρά ταύτα, παρατηρείται προσπάθεια για ολοένα και αυξανόμενη αξιοπιστία και ποιότητά των προϊόντων τους. Εκτός από τις αφρικανικές χώρες (Αλγερία, Σομαλία, Σουδάν, Δημοκρατία του Κονγκό κλπ.), η Κίνα επεκτάθηκε και στην αμερικανική ήπειρο πραγματοποιώντας πωλήσεις στο νότιο τμήμα της ηπείρου, έστω και περιορισμένες. Η κυριαρχία των ΗΠΑ στον τομέα των εξαγωγών οπλικών συστημάτων απειλείται, όσο το δίκτυο των κινεζικών πωλήσεων απλώνεται στην υφήλιο και όσο βελτιώνεται η αξιοπιστία και η ποιότητα σε συνδυασμό με τις ελκυστικότερες τιμές (CSIS, China Power 2018).

Ένας επιπλέον τομέας και ίσως από τους σημαντικότερους είναι αυτός των πυρηνικών όπλων, όπου οι Κινέζοι κινούνται στο θολό τοπίο της δημιουργικής ασάφειας. Οι επιτελείς του αμερικανικού πενταγώνου πάντοτε εκτιμούν και σχεδιάζουν με το χειρότερο πιθανό σενάριο, οπότε οι όποιες κινεζικές κινήσεις καθοδηγούν τον αμερικανικό σχεδιασμό. Η εξέλιξη της Κίνας σε πιθανή υπερδύναμη θεωρείται από τους αξιωματούχους της κάτι το λογικό, ενώ στην αντιπέρα όχθη οι ΗΠΑ αναγνωρίζουν πλέον ως κύριο αντίπαλο τους την ανερχόμενη Κίνα, καθώς

απειλεί την πρωτοκαθεδρία τους σε πολλά πεδία, όπως της πολεμικής βιομηχανίας και στην προκειμένη περίπτωση την πυρηνική αποτροπή.

Η στρατηγική ασάφεια της Κίνας ενδεχομένως να δημιουργήσει ένα δίλημμα ασφαλείας που θα οδηγήσει τις ΗΠΑ σε περαιτέρω εκσυγχρονισμό και πυρηνικά προγράμματα. Αν δεν συμβεί αυτό, θα υπάρχει πάντοτε η πιθανότητα αποτυχίας σε μελλοντική κλιμάκωση των σχέσεων με την Κίνα. Ο Ψυχρός Πόλεμος ανέδειξε την ικανότητα ενός ασθενέστερου αντιπάλου να αντιμετωπίζει τον ισχυρότερο εφόσον εξασφαλίσει το δεύτερο χτύπημα. Και εφόσον η Κίνα θεωρεί πως με την αυξανόμενη πυρηνική της αποτροπή θα έχει τη δυνατότητα να αποσοβήσει και μια συμβατική κρίση, αυτό αυξάνει το δίλημμα ασφαλείας και αποτελεί μια τάση υπερεκτίμησης των κινεζικών δυνατοτήτων. Στο σύγχρονο πολυεπίπεδο πεδίο μάχης, όσο τα όρια μεταξύ συμβατικών και πυρηνικών απειλών είναι δυσδιάκριτα, τόσο τα αυξανόμενα διλήμματα ασφαλείας, όπως αυτό μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας θα γίνονται όλο και πιο έντονα.

6.8 ΚΙΝΑ 2049-100 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ

Η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας ιδρύθηκε το 1949 και με αυτό που ονόμασε ο Mao Zedong ως εκατονταετή μαραθώνιο, επιδιώκει να καταστεί υπερδύναμη 100 χρόνια μετά την ίδρυση της, κάτι που θεωρείται από τους Κινέζους ως ανάκτηση της φυσικής θέσης τους στον κόσμο. Προς το παρόν ο κόσμος έχει επηρεαστεί τόσο από την αμερικάνικη κουλτούρα σε κάθε επίπεδο που είναι δύσκολο η Κίνα να καταφέρει να εκθρονίσει τις ΗΠΑ. Αυτό που φαντάζει πολύ πιθανό όμως είναι πως η κινεζική οικονομία, στο πρώτο μισό του 21^{ου} αιώνα θα είναι η μεγαλύτερη οικονομία παγκοσμίως φτάνοντας σε αριθμούς τα διπλάσια τουλάχιστον νούμερα από τον δεύτερο, τις ΗΠΑ δηλαδή. Οι συζητήσεις πλέον των ειδικών επί των οικονομικών, αλλά και των διεθνών σχέσεων μετατοπίζονται στο αν το νέο Διεθνές Σύστημα θα είναι μονοπολικό με την Κίνα ως παγκόσμια ηγέτιδα, ή διπολικό με τις ΗΠΑ στην άλλη άκρη.

Σε αυτό το μοτίβο γίνεται εκτίμηση της κατάστασης και προσπάθεια πρόβλεψης της κινεζικής επιρροής το 2049. Η οικονομική παντοδυναμία της Κίνας ενδεχομένως να ανατρέψει την κυριαρχία του δολαρίου, ενώ στρατιωτικά θα συμβάλλει στο να καταστεί ο κινεζικός στρατός ισχυρότερος από τον αμερικανικό, ή

οποιοδήποτε άλλο δελφίνο. Σε αυτό θα συνδράμει σε μεγάλο ποσοστό η εξελισσόμενη πολεμική βιομηχανία της Κίνας, η οποία εκτιμάται ότι θα αναβαθμίζεται, καθώς οι Κινέζοι επενδύουν στην αξιοπιστία και την ποιότητα. Εφόσον οι βασικές αμυντικές βιομηχανίες βρίσκονται στην πρώτη δεκάδα παγκοσμίως, εύλογο είναι ότι θα επιχειρήσουν να κυριαρχήσουν μέχρι το 2049.

Βέβαια κάνοντας προβλέψεις για το 2049 αυτό που πιθανόν να είναι εύκολο να παρατηρηθεί είναι ότι σε μια παγκόσμια τάξη με κυρίαρχη δύναμη την Κίνα, ο κόσμος θα έχει διαφορετική μορφή από τη σημερινή, καθώς οι κινεζικές αρχές και αξίες διαφέρουν από τις αμερικανικές. Τα ανθρώπινα δικαιώματα, η λογοκρισία θα αποτελέσουν πεδία διαμάχης, διότι εκλαμβάνονται σε διαφορετικό βαθμό από τους κινέζους αξιωματούχους. Η Κίνα επένδυσε σε κράτη που απέχουν αρκετά από την έννοια της δημοκρατίας, καθώς και η ίδια απέχει από το να χαρακτηριστεί δημοκρατικό κράτος. Η κινεζική κυριαρχία στα μισά του αιώνα που διανύουμε θα εξασθενήσει πιθανώς την έννοια της δημοκρατίας, αν και υπάρχει και μια μερίδα αισιόδοξων που εκτιμά ότι ίσως και η Κίνα επανέλθει στο δημοκρατικό δρόμο στο μέλλον. Οι συμμαχίες με τους αντιπάλους των Αμερικανών θα είναι κάτι δεδομένο, αφού η Κίνα έχει δώσει δείγματα στο παρελθόν⁸³.

Πέρα από τα παραπάνω, μια σειρά από διάφορα καίρια θέματα θολώνουν το τοπίο της πορείας της Κίνας προς τα εκατό χρόνια από την ίδρυσή της. Η μόλυνση του περιβάλλοντος και της ατμόσφαιρας από την άναρχη βιομηχανοποίηση βαίνει προς το χειρότερο. Η ταχύρρυθμη ανάπτυξη είχε το κόστος της και οι εκτιμήσεις δείχνουν ότι η Κίνα επέλεξε την ανάπτυξη χωρίς περιβαλλοντολογικές «ανησυχίες» και κατά κάποιον τρόπο αυτό το πληρώνει και θα το πληρώνει στο μέλλον. Επίσης, αυτό που προβληματίζει στην πορεία της Κίνας είναι τα ποσοστά πειρατείας σε θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Ο Xi Jinping είχε αναφερθεί στο μέλλον της Κίνας λέγοντας πως η ανάπτυξη έχει μεγαλύτερη σημασία από οτιδήποτε και ότι πρέπει να υλοποιηθεί το κινεζικό όνειρο. Από όλα τα παραπάνω και τη σύνοψη του Jinping, αυτό που επιθυμεί διακαώς η Κίνα είναι να καταστεί υπερδύναμη και γιατί όχι μοναδική υπερδύναμη χωρίς αντίπαλο. Εφόσον πραγματοποιηθεί αυτό που

---

⁸³ Η Κίνα έχει βοηθήσει κράτη όπως η Συρία, το Ουζμπεκιστάν, η Αγκόλα, η Μουανάρ και το Ιράν. Οι συναλλαγές με τους Ταλιμπάν επιβεβαιώνονται από διάφορες πηγές, όπως και η επαφή και οι συναλλαγές κινεζικών εταιριών με την Al Qaeda και τον Saddam Hussein του Ιράκ. Η NORINCO που εξετάστηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο κατηγορήθηκε για συναλλαγές με κράτη παρίες και με κράτη που χρησιμοποιούσαν τα προϊόντα για πυραυλικά προγράμματα κλπ., όπως το Ιράν.

ονειρεύονται οι Κινέζοι, η σινοκεντρική πραγματικότητα φαντάζει πολύ διαφορετική από αυτή που επικρατεί παγκοσμίως σήμερα (Pillsbury 2015).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο:

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Για δυο χιλιάδες χρόνια περίπου οι Κινέζοι αυτοκράτορες θεωρούσαν την Κίνα αναμφισβήτητα ως το πολιτιστικό και οικονομικό κέντρο του κόσμου. Η «εικόνα» αυτή επηρεάζει κάθε ενέργεια της διαχρονικά και εκφράζεται μέσα στις βλέψεις των εκάστοτε κυβερνώντων, όπως τον εκατονταετή μαραθώνιο του Mao Zedong και το κινεζικό όνειρο του Xi Jinping. Άλλωστε, η εξέλιξη της Κίνας τα τελευταία έτη δύναται να θεωρηθεί ως η μεγάλη επιστροφή, καθώς για αιώνες κυριαρχούσε οικονομικά (από τον 5ο ως τον 15ο αιώνα). Η επανεμφάνιση της στο παγκόσμιο στερέωμα, διαθέτοντας τη δεύτερη οικονομία στοχεύει στην «κατάκτηση» της θέσης που δικαιωματικά της ανήκει, σύμφωνα με τα πιστεύω των Κινέζων.

Τα ερωτήματα που προκύπτουν από την κινεζική προσπάθεια είναι πολλά και επεκτείνονται σε πολλούς τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας και στην προκειμένη περίπτωση στην πολεμική βιομηχανία. Η προσπάθεια ανάλυσης της οδήγησε στην διαίρεση κατά κάποιον τρόπο των φάσεων της εξέλιξης της χρονικά. Η πρώτη φάση της πολεμικής βιομηχανίας της Κίνας που μελετήθηκε ήταν αφού η Κίνα συστάθηκε σε κράτος ως Δημοκρατία της Κίνας. Η περίοδος αυτή από το 1912 μέχρι το 1949 αποτέλεσε μια περίοδο αρκετά ταραχώδη με πολλές αλλαγές και κοσμοϊστορικά γεγονότα που δεν άφησαν το νεοσύστατο κράτος να αναπτυχθεί όπως πιθανόν να ήθελε. Αυτή η περίοδος χαρακτηρίζεται από τη διαμάχη των κομμουνιστών με τους εθνικιστές για την κυριαρχία με αποτέλεσμα τον κινεζικό εμφύλιο, αλλά και τον πόλεμο με την Ιαπωνία. Και σε όλο αυτό το πλαίσιο προστίθενται παγκόσμια γεγονότα που συντάραξαν τον κόσμο και όχι μόνο την Κίνα, όπως οι δυο παγκόσμιοι πόλεμοι αλλά και η παγκόσμια οικονομική ύφεση του 1929.

Οι προσπάθειες αυτής της περιόδου για ανάπτυξη πολεμικής βιομηχανίας δεν ευδοκίμησαν, διότι η Κίνα εμπλεκόταν σε ένα φαύλο κύκλο πολέμων, που προσέκρουε στην απουσία ενός συγκροτημένου κράτους. Αντίθετα, οι προσπάθειες προμηθειών οπλικών συστημάτων εξυπηρετούσαν ανάγκες για τον εμφύλιο και η ποιότητα τους ήταν αμφίβολη. Συνεπώς αυτήν την περίοδο δεν παρατηρήθηκε

κάποια συγκροτημένη προσπάθεια για εγχώρια πολεμική βιομηχανία που θα τροφοδοτούσε τη χώρα, διότι αυτό που απασχολούσε τους αξιωματούχους ήταν η επικράτηση εναντίον του εσωτερικού αντιπάλου και των εξωτερικών «επιδρομέων».

Η επόμενη περίοδος ήταν η περίοδος από την ίδρυση της ΛΔΚ το 1949, του Mao Zedong δηλαδή, η λεγόμενη και μαοϊκή περίοδος που κράτησε μέχρι το 1976, αλλά και η συνέχεια της, η περίοδος του Deng Xiaoping που διήρκησε ως το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Στα πρώτα χρόνια από την επικράτηση του Κινεζικού Κομμουνιστικού Κόμματος η πολεμική βιομηχανία είχε αποκλειστική σχεδόν εξάρτηση από τη Σοβιετική Ένωση. Η εξάρτηση αυτή είχε τέτοιο αντίκτυπο που ακόμα και σήμερα η σοβιετική συμβολή στην εξέλιξη της πολεμικής βιομηχανίας είναι ορατή δια γυμνού οφθαλμού. Η Σοβιετική Ένωση μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο βρισκόταν στην έναρξη του Ψυχρού Πολέμου με τις ΗΠΑ και η Κίνα αποτέλεσε ένα είδος αντίβαρου στην ένταση των δυο υπερδυνάμεων. Σε αυτή τη «γραμμή» η Σοβιετική Ένωση αν και με καχυποψία αρχικά, προσέφερε στη ΛΔΚ τη βοήθεια που χρειαζόταν για να συσταθεί και να οπλιστεί ο κινεζικός στρατός, αλλά και η πολεμική βιομηχανία, η οποία αυτή την περίοδο είχε σημαντικό ρόλο στην οικονομία.

Ωστόσο, η «εκκίνηση» του νέου κράτους το 1949, με τη ζωτική βοήθεια από τη Σοβιετική Ένωση δεν έμελλε να εξελιχθεί κατά πως έλπιζαν οι Κινέζοι. Ο σινο-σοβιετικός δεσμός κόπηκε πάνω στο σημείο που υπήρχαν συνεργασίες σε πολλούς τομείς και πολλά προγράμματα εκσυγχρονισμού και εκπαίδευσης που «έτρεχαν» ταυτόχρονα. Αν και οι Κινέζοι είχαν τη θέληση να σταθούν μόνοι τους, οι συγκυρίες δεν επέτρεψαν την εξέλιξη και οδήγησαν στη φθορά και στην ανυπαρξία εκσυγχρονισμού και καινοτομίας. Το μεγάλο άλμα μπροστά του Mao, οδήγησε σε λιμό και δεν απέδωσε τους καρπούς που έλπιζε ο μεγάλος τιμονιέρης. Και σαν να μην έφτανε αυτό, η πολιτιστική επανάσταση που ακολούθησε έφερε στασιμότητα στον τομέα της πολεμικής βιομηχανίας και όχι μόνο.

Η περίοδος που ακολούθησε την μαοϊκή, δηλαδή αυτή του Deng Xiaoping, ήταν αυτή που οδήγησε τη ΛΔΚ μέχρι τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου. Σε αυτή την περίοδο περισσότερο γίνεται αισθητή η προσπάθεια για οικονομική ανάταση, όχι όμως με κύριο γνώμονα την πολεμική βιομηχανία, όπως είχε η προηγούμενη περίοδος του Mao Zedong. Περισσότερο βαρύτητα δόθηκε στην οικονομική και

τεχνολογική ανάταση και λιγότερο στο στρατιωτικό τομέα και τη βιομηχανία του. Ήταν η περίοδος που πραγματοποιήθηκε το «άνοιγμα» στον υπόλοιπο κόσμο θεωρώντας πως η Κίνα δεν απειλούνταν τόσο από τις παράπλευρες απώλειες του Ψυχρού Πολέμου. Ίσως ήταν και η περίοδος που ξεκίνησε να δίνεται μεγαλύτερη σημασία στη διπλή χρήση της αμυντικής βιομηχανίας στην εφαρμογή των τεχνολογιών και των καινοτομιών της τόσο στο στρατιωτικό, όσο και στον πολιτικό τομέα. Αποτέλεσμα αυτής της στρατηγικής διπλής χρήσης ήταν το σχέδιο «863» που αναλύθηκε στο κεφάλαιο 2.

Με τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου, η κινεζική πολεμική βιομηχανία δεν είχε να παρουσιάσει κάτι ιδιαίτερο και προερχόμενη από μια περίοδο που είχε περάσει σε δεύτερη μοίρα, οι ερευνητές θεωρούν πως ήταν σε άσχημη κατάσταση. Τα παραγόμενα στρατιωτικά προϊόντα είχαν μειωθεί κατά 75% σε σχέση με την περίοδο του Mao Zedong. Η γραφειοκρατία, η έλλειψη συνεργασίας, το μεγάλο μέγεθος ήταν μόνο μερικές από τις παθογένειες της πολεμικής βιομηχανίας που τη χαρακτήριζαν. Η τεχνολογία είχε μείνει αρκετά πίσω από τον ανταγωνισμό και τα κινεζικά προϊόντα δεν είχαν την απαιτούμενη ποιότητα και αξιοπιστία για να συναγωνιστούν τα ρωσικά ή τα δυτικά.

Συνεπώς, αυτό που φαινόταν απαραίτητο ήταν οι μεταρρυθμίσεις και ο εκσυγχρονισμός. Και βέβαια η ανάγκη αυτή δεν άργησε να γίνει αντιληπτή και οδήγησε στις μεταρρυθμίσεις και στον εκσυγχρονισμό που ξεκίνησε το 1998 από τον πρόεδρο Jiang Zemin και στη συνέχεια από τον Hu Jintao. Η έρευνα και ανάπτυξη την περίοδο αυτή απέκτησε άλλη διάσταση, πιο ουσιαστική προκειμένου να επαναφέρει τη βιομηχανία στον ορθό δρόμο. Η πολιτικοστρατιωτική συνεργασία εντάθηκε και νέοι μηχανισμοί εισήλθαν στην παραγωγική διαδικασία δείχνοντας τις σαφείς κινεζικές προθέσεις για πρόοδο. Οι κινεζικές αντιλήψεις περί εξωτερικής ασφάλειας οδήγησαν κατά κάποιον τρόπο τις εξελίξεις και τη διαδικασία εκσυγχρονισμού των ενόπλων δυνάμεων, αλλά και της αμυντικής βιομηχανίας.

Το θέμα της Taiwan ανέκαθεν καθοδηγούσε μέρος της στρατηγικής των Κινέζων και βέβαια του στρατού και της βιομηχανίας του. Οι αμερικανικοί πόλεμοι στη Μέση Ανατολή, αλλά και οι βαλκανικές ανακατατάξεις της δεκαετίας του 90 αποτέλεσαν πολύτιμα μαθήματα για τους Κινέζους που δεν έχαναν ευκαιρία να εξάγουν συμπεράσματα και να μελετάνε τους αντιπάλους τους. Η ανάπτυξη

ασύμμετρων δυνατοτήτων αποτέλεσε πρόκληση για την κινεζική κοινότητα επιστημόνων που αναπτύσσονταν στον αμυντικό τομέα. Εξάλλου, από πολλούς θεωρείται ότι η επίθεση στην κινεζική πρεσβεία το 1999 στο Βελιγράδι έδωσε το έναυσμα για επιτάχυνση των διαδικασιών εκσυγχρονισμού και καινοτομίας.

Η βάση λειτουργίας του PLA είναι στην ανάπτυξη δυνατοτήτων Anti-Access/Area Denial (A²/AD) και προς αυτή την κατεύθυνση αναπτύσσει τις τεχνολογίες του. Η κινεζική βιομηχανία εντείνει τις προσπάθειες της σε κάθε τομέα προκειμένου να προλάβει και να ξεπεράσει τον ανταγωνισμό. Εξελίσσει βαλλιστικούς πυραύλους και πυραύλους cruise, ενώ αντιλαμβανόμενη την κρίσιμη συμβολή των πυρηνικών στην ισορροπία ισχύος αναπτύσσει και αυξάνει το οπλοστάσιο της. Η υπεροχή στη θάλασσα είναι μέσα στα σχέδια της προκειμένου να καταστεί υπερδύναμη και της υποδεικνύει την αναγκαία πρόοδο σε θέματα υποβρυχίων και στην απόκτηση/κατασκευή αεροπλανοφόρων. Στο ίδιο μοτίβο κινείται η ανάπτυξη στα εναέρια μέσα και ειδικά τα μαχητικά αεροσκάφη.

Η εποχή του νυν προέδρου Χι Jinqing χαρακτηρίζεται ως περίοδο μεταρρυθμίσεων 2.0, συμβολίζοντας με αυτόν τον τρόπο την σημαντική προσπάθεια να ενταθούν όλες οι προσπάθειες σε όλους τους τομείς προκειμένου να επιτευχθεί το κινεζικό όνειρο. Η είσοδο στον ΠΟΕ έδωσε στην Κίνα άλλα φτερά στον οικονομικό τομέα, αν και πήρε αρκετό χρόνο με αρκετές δοκιμασίες μέχρι να γίνει αποδεκτή. Η περίοδος Jinqing χαρακτηρίζεται από μεγαλεπήβολα σχέδια, όπως το νέο δρόμο του μεταξιού, που θα οδηγήσουν την Κίνα στην κορυφή στο τέλος του εκατονταετή μαραθώνιου. Τα αποτελέσματα αυτής της «επανεκκίνησης» των μεταρρυθμίσεων είναι εμφανή σε θάλασσα, ξηρά, και αέρα, όπως και στο διάστημα τόσο ποσοτικά, αλλά πλέον και αποτελεσματικά και ποιοτικά.

Ο κατάλογος των επιτευγμάτων των Κινέζων γεμίζει και «απειλεί» τους αντιπάλους τους που ήδη σε κάποιους τομείς αρχίζουν να χάνουν την πρωτοκαθεδρία. Οι αποστολές στο διάστημα και οι κινεζικές επιτυχίες σε ελάχιστο χρονικό διάστημα αποτελούν αξιοθαύμαστο γεγονός και προκαλούν συναγερμό στα επιτελεία των λοιπών δυνάμεων. Η εξέλιξη στην πληροφορική, αλλά και η άνθιση της πολεμικής βιομηχανίας αντανακλάται στα αεροσκάφη που παράγει, στα πρωτότυπα υποβρύχια, στις φρεγάτες, στα αντιτορπιλικά και τα αεροπλανοφόρα φέροντας το κινεζικό πολεμικό ναυτικό στα κορυφαία παγκοσμίως. Και εκτός από

τα σημαντικά αυτά επιτεύγματα πολλά νέα μοντέλα-προϊόντα της βελτιωμένης έρευνας και ανάπτυξης θα δούνε το φως της δημοσιότητας σύντομα.

Είναι πεποίθηση από τις κρατικές και στρατιωτικές ελίτ, ότι στην κούρσα των επαναστάσεων στα στρατιωτικά θέματα πρωτοπορεί η αμερικανική πλευρά και για το λόγο αυτό δεν υπάρχει άλλος «δρόμος» για την Κίνα από την επιτάχυνση όλων των διαδικασιών εκσυγχρονισμού, εξέλιξης και ανάπτυξης. Ωστόσο, οι παθογένειες της δεν αφήνουν την εξέλιξη να ανθίσει. Το γραφειοκρατικό κράτος, η διαφθορά και η έλλειψη εσωτερικού ανταγωνισμού αποτελούν γρίφο για τη διατήρηση του ρυθμού προόδου της πολεμικής βιομηχανίας της Κίνας. Αν καταφέρει να επιτύχει την επιθυμητή τυποποίηση στη βάση του ελέγχου ποιότητας και αξιοπιστίας πάνω στην τροχιά της καινοτομίας που με τόσο κόπο προσπαθεί να εφαρμόσει, θα αποτελέσει το στοίχημα που θα εδραιώσει σταθερές δομές που θα απαλλαχθούν από τις συντεχνιακές συμμαχίες και τη διαμερισματοποίηση που παρατηρείται, τουλάχιστο μέχρι τη δεύτερη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα.

Το Πεκίνο πλέον δεν συγκαταλέγεται μόνο στους εισαγωγείς οπλικών συστημάτων αλλά έχει καθιερωθεί και στη δεκάδα των μεγάλων εξαγωγέων θέτοντας πορεία προς την κορυφή. Η κινεζική «πελατεία» βρίσκεται κυρίως στην Ασία, την Αφρική και τη Μέση Ανατολή, αλλά με την ποιοτική αναβάθμιση των προϊόντων της σε συνδυασμό με τις ελκυστικότερες τιμές, οι αγοραστές προτιμούν την Κίνα ολοένα και περισσότερο. Η πιθανότητα να καταστεί στο μέλλον ο μεγαλύτερος εξαγωγέας οπλικών συστημάτων είναι ορατή και μελετάται από τα μεγάλα ινστιτούτα ανά τον κόσμο. Είναι βέβαιο πως ο εκσυγχρονισμός της πολεμικής βιομηχανίας σε συνδυασμό με την έρευνα και την ανάπτυξη θα παρουσιάζει πολλά επιτεύγματα για την Κίνα, όπως για παράδειγμα στρατηγικά βομβαρδιστικά, ή αεροσκάφη τύπου stealth επόμενης γενιάς.

Όλες αυτές οι προβολές στο μέλλον βασίζονται στη μελέτη των επιτευγμάτων της κινεζικής πολεμικής βιομηχανίας, όπως το J-20 πολεμικό αεροσκάφος, τα μεταγωγικά και βομβαρδιστικά που ήδη παράγει η Κίνα, τους αντιβαλλιστικούς πυραύλους που παρουσιάστηκαν, αλλά και τους υπερηχητικούς και διηπειρωτικούς. Το τρίτο αεροπλανοφόρο που κατασκευάζεται από την κινεζική βιομηχανία δείχνει προς τα που βαδίζει η εξέλιξη και γιατί οι μελετητές αναφέρουν πως η Κίνα στοχεύει στην κορυφή. Η προσδοκία είναι να καταστεί η πολεμική βιομηχανία καινοτόμος και

να οδηγεί την κούρσα των πωλήσεων οπλικών συστημάτων, αντί να προσπαθεί να κρατηθεί στον ανταγωνισμό.

Σε τομείς όπως το διάστημα, η κινεζική βιομηχανία ήδη βρίσκεται σε ηγετική θέση, αλλά και σε τομείς όπως η πληροφορική και τα πυρηνικά βρίσκεται σε εξαιρετικό δρόμο σε θέματα ανάπτυξης της έρευνας και της τεχνολογίας. Ενώ στις αρχές του 1990, με τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου, η κινεζική τεχνολογία και η πολεμική βιομηχανία βρισκόταν σε μια κατάσταση αποσύνθεσης, μέσα σε τρεις δεκαετίες επιτεύχθηκε πραγματικά αλματώδης πρόοδος, με πολλές επιτυχίες. Βέβαια στην πορεία προς την κορυφή η Κίνα έχει κατηγορηθεί για πολλά, όπως η αντιγραφή και η βιομηχανική κατασκοπεία, ωστόσο αυτό δεν αναιρεί τα μεγάλα άλματα προόδου που έχει επιτύχει.

Η πρόοδος αντικατοπτρίστηκε στη θάλασσα περισσότερο, καθώς το κινεζικό ναυτικό συγκαταλέγεται στα κορυφαία παγκοσμίως. Τα περισσότερα πλοία αποτελούν προϊόντα της εγχώριας πολεμικής βιομηχανίας και κυρίως δυο κρατικών εταιριών⁸⁴. Άλλωστε, ο τομέας της θάλασσας εξυπηρετεί απόλυτα τις βλέψεις του Χι Jīnpíng για παγκόσμια εμβέλεια και προβολή ισχύος. Οι φιλοδοξίες της Κίνας καθώς βαδίζει προς τη συμπλήρωση των 100 ετών από την ίδρυση της ΛΔΚ εδράζονται εκτός από τη θάλασσα και στο διάστημα και στον κυβερνοχώρο. Η εδραίωση στο διάστημα θα αποτελέσει πονοκέφαλο για τους δυτικούς, ενώ ο στρατηγικός ανταγωνισμός στον κυβερνοχώρο προκαλεί ήδη τις ηγέτιδες δυνάμεις και κυρίως τις ΗΠΑ.

Η αυξημένη βιομηχανική παραγωγή της Κίνας σε κάθε τομέα και ειδικά στον αμυντικό τομέα έδωσε μεγάλη ώθηση στην οικονομία και όχι μόνο. Η κινεζική αυτοπεποίθηση άρχισε να επανέρχεται στην κοινωνία αλλά και στους αξιωματούχους, καθώς ο «αιώνας της ταπείνωσης» την είχε καταρρακώσει. Η ηγεσία του Jīnpíng και η βελτιωμένη διακυβέρνηση σε συνδυασμό με την προσπάθεια πάταξης της διαφθοράς, ταυτόχρονα με ένα πιο αποτελεσματικό σύστημα συλλογής φόρων έδωσε στην Κίνα την σιγουριά, έτσι ώστε να «κοιτάει» και εκτός των τοιχών της. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το ισχυρό ναυτικό συνέδραμε στις βλέψεις των Κινέζων, καθώς αύξησαν την παρουσία τους τόσο

---

⁸⁴ Οι εταιρίες υπεύθυνες για τη γιγάντωση του κινεζικού στόλου είναι η China State Shipbuilding Corporation (CSSC) και η China Shipbuilding Industry Company (CSIC)

εγγύς των κινεζικών ακτών στην ανατολική Κινεζική Θάλασσα, όσο και στην νότια Κινεζική Θάλασσα σε αμφισβητούμενες περιοχές.

Οι κινεζικές προσπάθειες εστιάστηκαν βεβαίως και στα του οίκου τους, καθώς εργάστηκαν για να σταθεροποιήσουν την εσωτερική οικονομία, η άνθιση της οποίας αντανάκλαται σε μια ανερχόμενη μεσαία τάξη που αποτελεί σημάδι μαρτυρίας της βιομηχανικής επανάστασης που επήλθε, κάτι που εμφανίζεται διαχρονικά στην ιστορία⁸⁵. Αναμφίβολα, η μεγέθυνση της Κίνας αυτή θα ξεπεράσει τα σύνορα της και γεννιέται η ανάγκη για εξάπλωση παγκοσμίως. Αυτό θα συμβεί και στην αναδυόμενη πολεμική βιομηχανία δίχως άλλο. Οι εκτιμήσεις των μελετητών ανά την υφήλιο δεν το χρεώνουν ως άμεση απειλή ακόμα, αλλά ούτε και ευκαιρία συνεργασίας και συνεταιρισμού, δεδομένου και του κινεζικού καθεστώτος.

Η Κίνα θα συνεχίσει σε αυτό το μοτίβο προβάλλοντας την ισχύ της παγκοσμίως διαμέσου οποιουδήποτε παράγοντα θα μπορέσει να εκμεταλλευτεί είτε αυτό είναι ειρηνευτικές αποστολές του ΟΗΕ, είτε συνεργασίες και ασκήσεις από τη Μεσόγειο, τη Βαλτική θάλασσα, ως τον Αρκτικό Ωκεανό, σε συνδυασμό με την αυξημένη πυρηνική και διαστημική της παρουσία, αλλά και το φιλόδοξο σχέδιο που υλοποιείται ταυτόχρονα, το δρόμο του μεταξιού. Θα επιχειρήσει να εκμεταλλευτεί οποιαδήποτε ευκαιρία θα παρουσιαστεί που θα εξυπηρετεί τα συμφέροντα της και τις φιλοδοξίες της όπως δήλωσε ο νυν πρόεδρος στο πλαίσιο του κινεζικού ονείρου.

Η δυναμική του εκσυγχρονισμού που υποστηρίζει η Κίνα θα επηρεάσει την πολεμική βιομηχανία της χώρας που έχει βάλει πλώρη για την κορυφή και οι προβλέψεις είναι κάτι παραπάνω από αισιόδοξες και θα εξυπηρετήσουν τα κινεζικά συμφέροντα. Η σταδιακή πρόοδος ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, όπου δόθηκε βαρύτητα στην ποιότητα και στην αξιοπιστία, στο σχεδιασμό και στην μεταρρύθμιση και στην πολεμική βιομηχανία, αντικαθίσταται από μια επιταχυνόμενη ανάπτυξη που βγάζει την Κίνα από την μεταψυχροπολεμική ύφεση. Η καταπολέμηση της διαφθοράς και της αναποτελεσματικότητας στον αμυντικό τομέα οδηγεί τις μελλοντικές εξελίξεις. Τα συμπεράσματα που εξαγονται σαφώς ορίζουν ότι η Κίνα είναι πιθανό να ξεπεράσει τους προβληματισμούς και την δυσπροσαρμοστικότητα

---

⁸⁵ Κάτι αντίστοιχο συνέβη με τη βιομηχανική επανάσταση στη Μεγάλη Βρετανία στα τέλη του 18^{ου} αιώνα, στην Ιαπωνία τη δεκαετία του 70 και στις ΗΠΑ μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο.

συγκεκριμένων τομέων αμυντικής βιομηχανίας σε αυτή την κούρσα του εκσυγχρονισμού, ώστε να επιτευχθεί ο αντικειμενικός στόχος της πρωτοκαθεδρίας.

Οι Μεγάλες Δυνάμεις επιδιώκουν τον έλεγχο στις διεθνείς οικονομικές εξελίξεις, μέσω των οργάνων της παγκόσμιας οικονομικής διακυβέρνησης, όπως το ΔΝΤ, την Παγκόσμια Τράπεζα και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου. Η Κίνα αναδύθηκε και σε χρόνο ρεκόρ επανήλθε στο προσκήνιο στην οικονομία, μέσω της βιομηχανικής της επανάστασης και κατ' επέκταση της πολεμικής βιομηχανίας αμφισβητώντας την κυριαρχία των μέχρι τώρα ηγέτιδων χωρών και κυρίως των ΗΠΑ. Το αν θα καταστεί κυρίαρχη στο μέλλον αυτό δεν είναι εύκολα προβλέψιμο, αλλά έχει θέσει ήδη υποψηφιότητα, καθώς η ισχύς και οικονομική δύναμη της δίνουν τη δυνατότητα και μένει μόνο να χρησιμοποιηθεί ορθά από την Κίνα. Το κατά πόσο θα το καταφέρει, θα γίνει γνωστό στο άμεσο μέλλον.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η Κίνα αποτελεί ακόμα ένα μυστήριο ως προς το που θα κατευθυνθεί στα επόμενα χρόνια. Το ίδιο ισχύει και για την πολεμική της βιομηχανία. Αυτό που εντυπωσιάζει τον εκάστοτε μελετητή είναι η ικανότητα για καινοτομία και εκσυγχρονισμό μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα, έστω και αν μερικές φορές η προέλευση των σχεδίων θεωρήθηκε προϊόν βιομηχανικής κατασκοπείας ή αντιγραφής και οικειοποίηση πνευματικής ιδιοκτησίας. Ο κόσμος παρακολουθεί την κινεζική γιγάντωση και αδυνατεί να εκτιμήσει το που θα φτάσει και σε πόσο χρόνο.

Η Κίνα εξερχόμενη από τον «αιώνα της ταπείνωσης» χαρακτηρίστηκε-από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσης της ΛΔΚ- για την υπομονή της. Στον τομέα της πολεμικής βιομηχανίας, αφού ξεπέρασε κατά κάποιο τρόπο την αρχική εξάρτηση από τη Σοβιετική Ένωση, η Κίνα επιδόθηκε σε διαδοχικές προσπάθειες εκσυγχρονισμού, ειδικά προς το τέλος του 20^{ου} αιώνα με σκοπό να καταστεί πρωτοπόρος στις εξαγωγές οπλικών συστημάτων. Μεγάλο ρόλο έπαιξε η οικονομική άνοδος της χώρας, ώστε να διεισδύσει στην πρώτη πεντάδα των εξαγωγέων παγκοσμίως.

Η πρόκληση για τη Δύση είναι μεγάλη και η στιγμή που οι κινέζικοι «αριθμοί» θα ανταποκριθούν στην πρόκληση αυτή δεν απέχει μακριά. Η οικονομική ανάπτυξη μεταφράζεται σε στρατιωτική ισχύ και αυτό είναι σε γνώση των Κινέζων ηγετών, οι οποίοι στην προσπάθεια να κυριαρχήσουν περιφερειακά αλλά και παγκοσμίως βλέπουν ότι όσο αυξάνεται η ποιότητα και η αξιοπιστία στην κινεζική πολεμική βιομηχανία, τόσο αυξάνεται το πελατολόγιο της και οι κρατικής ιδιοκτησίας αμυντικές εταιρίες φιγουράρουν στην κορυφή των πωλήσεων.

Βάση της κρατικής εθνικής στρατηγικής θεωρείται η οικονομία, αλλά και ο τομέας της άμυνας και της αμυντικής βιομηχανίας. Μέσω της οικονομίας, η βιομηχανία του πολέμου συνδράμει στην εδραίωση και στήριξη των στρατηγικών στόχων, ενισχύοντας την κρατική αυτοπεποίθηση με την αυτάρκεια μέσω της χρήσης εγχώριων προϊόντων. Οι μεταρρυθμίσεις των τελευταίων ετών έχουν στόχο να μετατρέψουν τις ένοπλες δυνάμεις σε μια υπεрсύγχρονη αποτρεπτική δύναμη. Στην τροχιά της Κίνας προς την κορυφή είναι εύκολο να διακρίνει κανείς το κράμα των παραδοσιακών αξιών στο φάσμα του εκσυγχρονισμού που επιδιώκεται. Η

αυτάρκεια θα έχει αντίκτυπο τόσο στις ένοπλες δυνάμεις όσο και στην πολεμική βιομηχανία, καθώς η αμφίδρομη σχέση τους στη βάση της ποιότητας και της αξιοπιστίας θα την οδηγήσει όλο και πιο κοντά στο στόχο της, εφόσον καταφέρει να αντιμετωπίσει τους «δαίμονες» της. Για την Κίνα, δεν είναι πλέον μυστικό ότι επιδιώκει να καταστεί παγκόσμια ηγέτιδα. Εξάλλου, όπως παραδέχονται και Αμερικάνοι αξιωματούχοι, σε μερικούς τομείς ηγείται ήδη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α»

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ

ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΑΞΕ: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

ΚΚΚ: Κομμουνιστικό Κόμμα Κίνας

ΛΔΚ: Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας

ΣΕΠ: Συστήματα Επικοινωνιών και Πληροφορικής

A2/AD: Anti Access Area Denial

AVIC: Aviation Industries Corporation of China

BRI: Belt and the Road Initiative

BVR: Beyond Vision Range

CASC: China Aerospace Science and Technology

CASIC: China Aerospace Science and Industry Corporation

CETC: China Electronics Technology Group

CMF: Civil Military Fusion

CCP: China's Communist Party

CNSA: China National Space Administration

CSGC: China South Industries Group Corporation

CSSC: China State Shipbuilding Corporation

GATT: General Agreement on Tariffs and Trade

GPS: Global Positioning System

HEAT: High End Asymmetrical Threats

MRBM: Medium Range Ballistic Missile

NORINCO: North Industries Corporation

NDIO: National Defense Industry Office

NDSTC: National Defense Science and Technology

OTH: Over The Horizon

PLA: Peoples Liberation Army

PLAAF: Peoples Liberation Army Air Force

PLARF: Peoples Liberation Army Rocket Force

PLAN: Peoples Liberation Army Navy

R&D: Research and Development

SRBM: Short Range Ballistic Missile

UAV: Unmanned Aerial Vehicle

UCAV: Unmanned Combat Aerial Vehicle

SIPRI: Stockholm International Peace Research Institute

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β»**ΟΙ «ΕΦΤΑ ΥΙΟΙ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ»****THE SEVEN SONS OF NATIONAL DEFENSE AND THEIR SPECIALIZATIONS**

UNIVERSITY	SPECIALIZATION
Beijing Institute of Technology	Armaments and Aeronautics
Beihang University	Aeronautics and Astronautics
Harbin Engineering University	Maritime technology, Nuclear, aeronautics, astronautics and armament
Harbin Institute of Technology	Aeronautics and Astronautics
Nanjing University of Aeronautics and Astronautics	Aeronautics and Astronautics
Nanjing University of Science and Technology	Armaments
Northwestern Polytechnical University	Aeronautics, astronautics, maritime technology and armaments

Πηγή: www.aspi.org.au

Οι «εφτά υιοί της Εθνικής Άμυνας» αποτελούνται από 7 κορυφαία Πανεπιστήμια τα οποία έχουν σημαντικές σχέσεις συνεργασίας με την πολεμική βιομηχανία και παρακολουθούνται από το Υπουργείο Βιομηχανίας και Πληροφορικής Τεχνολογίας. Είναι τέτοιος ο βαθμός συνεργασίας μεταξύ των πανεπιστημίων αυτών και της αμυντικής βιομηχανίας, ώστε θεωρείται πως πανεπιστήμια Εθνικής Άμυνας παρά πολιτικά πανεπιστήμια. Αυτά τα ιδρύματα τροφοδοτούν ετησίως με σχεδόν 10000 απόφοιτους την έρευνα στην άμυνα. Ιδιαίτερη προτίμηση στους εν λόγω αποφοίτους δείχνουν οι μεγάλες κρατικές εταιρίες άμυνας.

Τα πανεπιστήμια αυτά είναι η βιτρίνα της αμυντικής έρευνας και τουλάχιστον οι μισοί απόφοιτοι θα ασχοληθούν με τον αμυντικό τομέα. Αυτή η μορφή πολιτικοστρατιωτικής συνεργασίας στο πλαίσιο του CMF που εγκαινίασε ο Hu Jintao και προήγαγε ο Xi Jinping σε εθνική στρατηγική είναι ευνόητο ότι θα τροφοδοτεί τα πανεπιστήμια αυτά με σημαντική κρατική χρηματοδότηση.

THE SEVEN SONS OF ARMS INDUSTRY

Beijing Institute of Technology
Changchun University of Science and technology
Chongqing University of Technology
Harbin Institute of Technology
North university of China
Shenyang Ligong University
Xi'an Technological University

Πηγή: www.aspi.org.au

Τα παραπάνω Πανεπιστήμια σε αντιστοιχία με τους «εφτά υιούς της Εθνικής Άμυνας» είναι τα Πανεπιστήμια που παλαιότερα ήταν υπό το Υπουργείο Βιομηχανίας Υλικού Πολέμου και ασχολούνται με την εξέλιξη οπλικών συστημάτων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Aboulafia, Richard. *Foreign Policy*. 30 June 2021.
<https://foreignpolicy.com/2021/06/30/china-fighter-jets-aircraft-exports/>
(πρόσβαση October 6, 2021).
- Alderman, Daniel, και Arthur Ding. *China's ordnance industry: More butter than guns*. Brief, San Diego: University of California, 2013.
- Andrade, Tonio. *The Gunpowder Age: China, Military Innovation, and the Rise of the West in World History*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 2016.
- avic.com*. χ.χ. <https://www.avic.com/en/aboutus/overview/?PC=PC> (πρόσβαση October 8, 2021).
- Baniya, Suprabha, Nadia Rocha, και Michele Ruta. «worldbank.» *worldbank group*.
Ιανουάριος 2019.
<https://documents1.worldbank.org/curated/en/623141547127268639/pdf/Trade-Effects-of-the-New-Silk-Road-A-Gravity-Analysis.pdf> (πρόσβαση Οκτωβρίου 28, 2021).
- Bates, Gill, και Kim Taeho. *China's arms acquisitions from abroad A quest for superb and secret weapons*. Oxford University Press, 1995.
- beltroad-initiative.com*. χ.χ. <https://www.beltroad-initiative.com/belt-and-road/>
(πρόσβαση Οκτώβριος 28, 2021).
- Bergsten, Fred, Charles Freeman, Nickolas Lardy, και Derek Mitchel. *China's rise, challenges and opportunities*. Columbia University Press, 2008.
- Bessier, Stephanie. *Η Κίνα στην αυγή του 21ου αιώνα*. Αθήνα: Κέδρος, 2007.
- Η Κίνα στην αυγή του 21ου αιώνα, Η επιστροφή μιας δύναμης*. Αθήνα: ΚΕΔΡΟΣ, 2007.
- Bitzinger, Richard. «Modernising China's Military, 1997-2012.» *China Perspectives*, 2011.

Blake, Bernard. *Jane's Weapon Systems, 1988-89 (JANE'S LAND-BASED AIR DEFENCE)*. Janes Information Group; 19th edition, 1988.

Brands, Hal. *bloomberg*. 8 September 2020. <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2020-09-07/china-s-nuclear-buildup-changes-u-s-defense-strategies> (πρόσβαση October 16, 2021).

Chan, Anthony B. *Arming the Chinese: The Western Armaments Trade in Warlord China, 1920-28*. UBC Press; Second edition, 2010.

Cheung, Tai Ming, Eric Anderson, και Fan Yang. *Chinese defense industry reforms and their implications for US-China Military Technological Competition*. Research brief, 2017.

China Defence White Papers. Beijing: China's National Defense Information Office of the State Council Of the People's Republic of China, 1998.

China's military strategy in the new era. Security Report, Tokyo: National Institute for Defence Studies, 2020.

Chinese and Russian air-launched weapons: a test for Western air dominance. International Institute of Strategic Studies, 2018.

Cohn, Theodore H. *Διεθνής Πολιτική Οικονομία, Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Gutenberg, 2009.

Cordesman, Anthony H., και Joseph Kendall. *Chinese Strategy and Military modernization in 2016*. CSIS (Center for strategic and international studies), 2016.

Corre, Philippe Le. «Rethinking the Silk Road.» Στο *Rethinking the Silk Road*, του/της Maximilian Mayer. Singapore: Palgrave Macmillan, 2018.

CSIS, *China Power*. 1 May 2018. <https://chinapower.csis.org/china-global-arms-trade/> (πρόσβαση October 31, 2021).

Degen, Ronald Jean. *Understanding China's historical development: The profit and the risk that China stock market provides investors*. working paper No 35, Leiria: Universidade do sul de Santa Catarina, 2009.

«Diplomatic History 1977-2015.» Oxford University Press, χ.χ.

Dittmer, Lowell. *Sino-Soviet Normalization and its International Implications, 1945–1990*. Seattle and London: University of Washington Press, 1992.

Enter the PLA Rocket Force: Assessing Chona's missile capabilities. Air Power Journal, 2016.

Fenby, Jonathan. *Θα κυριαρχήσει η Κίνα στον 21ο αιώνα;*. Αθήνα: Gutenberg, 2019.

Θα κυριαρχήσει η Κίνα στον 21ο αιώνα;. Αθήνα: Gutenberg, 2019.

Fisk, Peter. «geniusworks.» 18 Φεβρουαρίου 2018.
<https://www.thegeniusworks.com/2018/02/the-new-silk-road-chinas-belt-and-road-strategy-will-change-the-landscape-of-global-trade/> (πρόσβαση Οκτώβριος 28, 2021).

Foo, Wu W, και Yu B. «Integrating knowledge and aerospace: modeling a Sima Qian's future for the possibility of the Chinese overtaking the Americans in outer space.» Emerald Group Publishing Limited, 2015.

Formation of the People's Republic of China of Mao Zedong. χ.χ.
<https://www.britannica.com/biography/Mao-Zedong/Formation-of-the-Peoples-Republic-of-China> (πρόσβαση September 02, 2021).

Gady, Franz-Stefan. *The Diplomat*. 11 Νοέμβριος 2015.
<https://thediplomat.com/2015/11/revealed-china-tests-secret-missile-capable-of-hitting-us-satellites/> (πρόσβαση Οκτώβριος 17, 2021).

Gernet, Jacques. *A history of chinese civilization*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.

Gittings, John. *The role of Chinese Army*. London: Oxford University Press, 1967.

Global Times. 28 September 2021.
<https://www.globaltimes.cn/page/202109/1235398.shtml> (πρόσβαση
October 6, 2021).

Harrison, T., Johnson, K., & Roberts, T. G. *Space Threat Assessment*. Center for Strategic and International Studies (CSIS), 2019.

Hjortdal, Magnus. *China's Use of Cyber Wars Use of Cyber Warfare: Espionage Meets Strategic: Espionage Meets Strategic*. *Journal of Strategic Security* 4, 2011.

Jackson, Robert, και Georg Sorensen. *Θεωρία και μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων*. Αθήνα: Gutenberg, 2003.

Θεωρία και μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων. Αθήνα: Gutenberg, 2003.

Jia Jinhua, Roger T. Ames. *Li Zehou and Confucian Philosophy*. Honolulu: University of Hawaii Press, 2018.

Joffe, Ellis. *The Chinese Army After Mao*. Harvard University Press, 1987.

John King Fairbank, Merle Goldman. *China: A New History*. Cambridge:Belknap Press, 2006.

Krepon, Michael, και Julia Thompson. *Anti-satellite Weapons, Deterrence and Sino-American Space Relations*. Stimson Center, 2013.

Luce, Matthew. *jamestown.org*. 21 February 2012.
<https://jamestown.org/program/a-model-company-cetc-celebrates-10-years-of-civil-military-integration/> (πρόσβαση October 12, 2021).

Ludeña, Miguel Pérez. *Chinese Investments in Latin America Opportunities for growth and diversification*. Santiago: United Nations, 2017.

Makoto, Saito. *Transition in China's active defence military strategy*. NDIS Journal, Tokyo: National Institute for Defence Studies, 2011.

Malkiel, Taylor, Mei, Young. *From Wall Street to Great Wall*. New York: W.W. Norton and Company, 2007.

- Martinho, Lara. *China's defence posture: implicationw for NATO*. NATO PARLIAMENTARY ASSEMBLY, 2021.
- Michael, Chase, και συν. *China's incomplete military transformation*. RAND corporation, 2015.
- Michalet, Charles-Albert. *Qu'est-ce que la mondialisation ?* Παρίσι: La Découverte , 2002.
- Milton, Friedman. *Capitalism and freedom*. Chicago: University of Chicago Press, 1993.
- Capitalism and freedom*. Chicago: Oxford University Press, 1993.
- missilethreat*. 12 Απρίλιος 2021. <https://missilethreat.csis.org/country/china/> (πρόσβαση Οκτώβριος 04, 2021).
- Navarro, Peter. *Crouching Tiger, What China militarism means to the world*. New York: Prometheus Books, 2015.
- NTI-Nuclear Threat Initiative*. 17 February 2021. <https://www.nti.org/analysis/articles/china-submarine-capabilities/> (πρόσβαση October 05, 2021).
- OECD*. χ.χ. <https://www.oecd.org/finance/Chinas-Belt-and-Road-Initiative-in-the-global-trade-investment-and-finance-landscape.pdf> (πρόσβαση Οκτώβριο 28, 2021).
- Pant, Harsh V., και Bommakanti Kartik. *Observer Research Foundation*. 14 April 2020. <https://www.orfonline.org/expert-speak/covid-19-the-chinese-militarys-busy-exploiting-the-pandemic-64569/> (πρόσβαση October 29, 2021).
- Pillsbury, Michael. *The Hundred-Year Marathon*. New York: St Martin's Giffin, 2015.
- Reppy, Judith. *The place of the defence industry in National Systems of innovation*. Ithaca NY: Cornell University, 2000.

- Roberts, J. A. G. *Modern China: An Illustrated History*. Stroud: Sutton Publishing, 2000.
- Sabbagh, Dan. *Guardian*. 23 September 2021. <https://www.theguardian.com/world/2021/sep/23/experts-china-low-level-cyber-war-severe-threat> (πρόσβαση October 28, 2021).
- Scobell, Andrew Nathan Andrew. *China 's search for security*. New York: Columbia University Press, 2012.
- Shambaugh, David. *Modernizing China's Military: Progress, Problems, and Prospects*. Berkley, California: University of California Press, 2002.
- Sreekumar, Arjun. *the diplomat*. 27 March 2020. <https://thediplomat.com/2020/03/how-covid-19-will-impact-the-defense-industry/> (πρόσβαση October 29, 2020).
- Tian, Nan, και Fei Su. *Estimating the arms sales of chinese companies*. Stockholm: SIPRI, 2020.
- Towmey, Christopher P. *Chinese strategic cultures: Survey and critique*. SAIC, 2006.
- Waltz, Kenneth. *Theory of International Politics*. Maine: Addison Wesley Publishing Company, 1979.
- Wei, Li. *Wuhan's military industry back in action as epidemic situation eases*. 02 April 2020. http://english.chinamil.com.cn/view/2020-04/02/content_9783603.htm (πρόσβαση October 29, 2021).
- William Tow, Daglas Stuart. «China military turns to the west.» *International Affairs*, 1981: 286-300.
- Wortzel, Larry M. *The Chinese armed forces in the 21st century*. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 1999.

- www.gov.cn.* 24 July 2019.
https://english.www.gov.cn/archive/whitepaper/201907/24/content_WS5d3941ddc6d08408f502283d.html (πρόσβαση Οκτώβριος 03, 2021).
- Xinhua, News Agency. *China passes National Defense Mobilization Law.* 27 Φεβρουάριος 2010. http://www.china.org.cn/china/2010-02/27/content_19484657.htm (πρόσβαση Οκτώβριος 03, 2021).
- Zagoria, Donald S. *Sino-Soviet Conflict, 1956-1961.* Princeton University Press, 2015.
- Zhao, Tong. *What's driving China's nuclear buildup?* Carnegie Endowment for international peace, 2021.
- Γρίβας, Κωνσταντίνος. *Η στρατιωτική άνοδος της Κίνας και η γεωπολιτική του πολέμου στη Μέση Ανατολή.* Αθήνα: Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, 2013.
- Θουκυδίδης. *Ιστορία Δ 61.* χ.χ.
- Κουσκουβέλης, Ηλίας. *Εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις.* Αθήνα: Ποιότητα, 2007.
- Κτενάς, Χρήστος. *πήση και διάστημα.* 15 Δεκέμβριος 2020. <https://www.ptisidiastima.com/chinese-nuclear-arsenal-grows/> (πρόσβαση Οκτώβριος 25, 2021).
- Μαυρόπουλος, Παναγιώτης. *Εισαγωγή στη θεωρία του πολέμου και της στρατηγικής.* Αθήνα, 2012.
- N.Kommenda, L. Kuo. *the Guardian.* 30 Ιούλιος 2018. <https://www.theguardian.com/cities/ng-interactive/2018/jul/30/what-china-belt-road-initiative-silk-road-explainer> (πρόσβαση Οκτώβριος 28, 2021).
- Παπασωτηρίου, Χαράλαμπος. *Η Κίνα από την ουράνια αυτοκρατορία στην ανερχόμενη υπερδύναμη του 21ου αιώνα.* Αθήνα: Ποιότητα, 2013.
- Ρουμελιώτης, Παναγιώτης. *Παγκόσμια Οικονομική Διακυβέρνηση.* Αθήνα: Λιβάνη, 2006.

Χατζηδημητρίου, Ιωάννης. *Διεθνείς Επιχειρηματικές Δραστηριότητες*. Θεσσαλονίκη: ΑΝΙΚΟΥΛΑ, 2003.

Χουρχούλης, Διονύσης. *Το κινεζικό πυρηνικό οπλοστάσιο*. 18 Δεκέμβριος 2016. <https://www.kathimerini.gr/world/888446/to-kineziko-pyriniko-oplostasio/> (πρόσβαση Οκτώβριος 17, 2021).